

Parlament Europejski

EPRS

**BIURO
ANALIZ
PARLAMENTU
EUROPEJSKIEGO**

**PRZEWODNIK
PO FINANSOWANIU UE
WYDANIE Z 2023 R.**

Wszelkie odsyłacze zawarte w niniejszym przewodniku są aktywne w jego wersji PDF – dostępnej pod adresem podanym poniżej lub poprzez zeskanowanie kodu QR.

http://www.europarl.europa.eu/EPRS/Funding_Guide.pdf

EPRS

**BIURO
ANALIZ
PARLAMENTU
EUROPEJSKIEGO**

**PRZEWODNIK
PO FINANSOWANIU UE
WYDANIE Z 2023 R.**

REDAKCJA

Niniejszy przewodnik został sporządzony przez Dyрекcję ds. Analiz dla Posłów w Biurze Analiz Parlamentu Europejskiego (EPRS).

Kontakt: eprs@ep.europa.eu

AUTORZY

Vasilis Margaras, Balázs Széchy, EPRS.

WERSJE JĘZYKOWE

Język oryginału: EN

Tłumaczenia: BG, ES, CS, DA, DE, ET, EL, FR, HR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV

ZASTRZEŻENIE PRAWNE I PRAWO AUTORSKIE

Niniejszy dokument został przygotowany z myślą o posłach do Parlamentu Europejskiego i członkach personelu parlamentarnego. Zawiera informacje, które mogą być pomocne w pracach parlamentarnych. Wyłączną odpowiedzialność za jego treść ponoszą autorzy, a wyrażonych w nim opinii nie należy traktować jako oficjalnego stanowiska Parlamentu.

Kopiowanie i tłumaczenie w celach niekomercyjnych jest dozwolone pod warunkiem wskazania źródła oraz wcześniejszego poinformowania Parlamentu Europejskiego i wysłania mu egzemplarza.

Bruksela © Unia Europejska, 2023.

Okładka: widok na most Rio-Antirio im. Charilaosa Trikouписа w Grecji © big-guns/Adobe Stock

PE: 747.110

	<i>PDF</i>	<i>Wersja drukowana</i>
ISBN:	978-92-848-1022-2	978-92-848-1052-9
DOI:	10.2861/522560	10.2861/288157
CAT:	QA-04-23-459-PL-N	QA-04-23-459-PL-C

SPIS TREŚCI

SKRÓTY I PROGRAMY	7
WPROWADZENIE	11
POLITYKA REGIONALNA UE: PROJEKTY FINANSOWANE PRZEZ UNIĘ WE WSZYSTKICH REGIONACH UE	12
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)	14
Fundusz Spójności	18
Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+)	21
Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji	22
REACT-EU	25
Inne fundusze, narzędzia i instrumenty ułatwiające rozwój regionalny	26
EUROPEJSKA WSPÓŁPRACA TERYTORIALNA (INTERREG)	38
Europejskie ugrupowanie współpracy terytorialnej	40
Strategie makroregionalne	41
ROLNICTWO, ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH	44
Bezpośrednie wsparcie dochodowe rolników oraz środki rynkowe	46
Rozwój obszarów wiejskich	47
Możliwości w dziedzinie badań naukowych i innowacji w rolnictwie	49
Inne możliwości związane z rolnictwem	49
TRANSPORT	51
Instrument „Łącząc Europę” dla transportu	51
TURYSTYKA	55
Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności	56
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i Fundusz Spójności (ERDF/CF)	57
Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+)	57
Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich	57
Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury (EFMRA)	57
Program LIFE	57
„Horyzont Europa”	58
„Kreatywna Europa”	58
Erasmus+	58
Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji	58
Program „Cyfrowa Europa”	58

Program na rzecz jednolitego rynku	59
Program InvestEU	59
RYBOŁÓWSTWO	60
Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury (EFMRA)	60
NEXT GENERATION EU (NGEU) SŁUŻĄCY DO ODBUDOWY PO KRYZYSIE ZWIĄZANYM Z COVID-19 ORAZ ZDROWEJ I ZRÓWNOWAŻONEJ TRANSFORMACJI CYFROWEJ.....	
Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności	67
Program InvestEU	69
Instrument Wsparcia Technicznego.....	76
ZATRUDNIENIE, SPRAWY SPOŁECZNE I WŁĄCZENIE SPOŁECZNE	78
Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+).....	78
Inne instrumenty	83
MIGRACJA I ZARZĄDZANIE GRANICAMI	87
Fundusz Azylu, Migracji i Integracji (FAMI).....	87
Fundusz Zintegrowanego Zarządzania Granicami (FZZG)	90
BEZPIECZEŃSTWO I OBRONA	93
Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego (FBW)	93
Europejski Fundusz Obronny (EFO)	95
OCHRONA LUDNOŚCI, OCHRONA PRZED KLĘSKAMI ŻYWIŁOWYMI	97
Unijny Mechanizm Ochrony Ludności i rescEU	97
Rezerwa na rzecz solidarności i pomocy nadzwyczajnej (SEAR).....	99
KULTURA, KSZTAŁCENIE, MŁODZIEŻ, SPORT	101
Kreatywna Europa	101
Erasmus+	110
Europejski Korpus Solidarności	117
Youthpass	117
Europejski Portal Młodzieżowy.....	118
ePlatforma na rzecz uczenia się dorosłych w Europie (EPALe).....	118
Program COSME: Program „Erasmus” dla młodych przedsiębiorców	119
Sport	120

Zatrudnienie ludzi młodych.....	124
PRAWA OBYWATELSKIE, WOLNOŚCI I SPRAWIEDLIWOŚĆ.....	126
Program „Obywatele, równość, prawa i wartości” (CERV)	126
Program „Sprawiedliwość”	130
Równość płci i równe szanse w innych funduszach UE	131
OCHRONA INTERESÓW FINANSOWYCH UE, WALKA Z NADUŻYCIAMI	
FINANSOWYMI	134
Program Fiscalis.....	134
Program „Cła”	135
Program UE w zakresie zwalczania nadużyć finansowych	136
Ochrona euro przed fałszerstwami – Perykles IV	137
ŚRODOWISKO	139
LIFE	139
Inne źródła finansowania związane z projektami na rzecz ochrony środowiska	143
Fundusz Badawczy Węgla i Stali	147
BADANIA, INNOWACJE I TECHNOLOGIE INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNE.....	148
„Horyzont Europa”	148
Program badawczo-szkoleniowy Euratomu	152
Europejski program kosmiczny	152
ICT i sieci szerokopasmowe w polityce spójności.....	155
Instrument „Łącząc Europę” (CEF) w obszarze sieci telekomunikacyjnych (Telecom) ..	156
ENERGIA	158
Fundusz Spójności.....	159
Wsparcie w ramach instrumentu „Łącząc Europę” (CEF) na rzecz sektora energetycznego	159
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego.....	160
„Horyzont Europa”	160
Program InvestEU	161
LIFE	162
Mechanizm sprawiedliwej transformacji	163
Fundusz modernizacyjny	164
Europejski Bank Inwestycyjny	164

Fundusz innowacyjny	165
Europejski Fundusz na rzecz Efektywności Energetycznej.....	166
Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności	167
REPowerEU: przystępna cenowo, bezpieczna i zrównoważona energia dla Europy	167
ZDROWIE	169
Program UE dla zdrowia	169
Reakcja UE na pandemię COVID-19.....	171
POLITYKA ZAGRANICZNA I ROZSZERZENIE.....	176
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa.....	176
Kraje i terytoria zamorskie	177
Pomoc przedakcesyjna – IPA III.....	178
Europejski Instrument Współpracy Międzynarodowej w dziedzinie Bezpieczeństwa Jądrowego.....	180
ROZWÓJ I POMOC HUMANITARNA	182
Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej – „Globalny wymiar Europy” (ISWMR – „Globalny wymiar Europy”)	182
Pomoc humanitarna.....	184
UNIJNE WSPARCIE DLA UKRAINY	186
Stosunki między UE a Ukrainą w latach 2014–2021	186
Unijne wsparcie dla Ukrainy od czasu rosyjskiej inwazji z 2022 r.....	187
BUDŻET UE W LICZBACH.....	192
AKTUALNE INFORMACJE NA TEMAT FINANSOWANIA UNIJNEGO.....	196
Dalsze wskazówki dotyczące ubiegania się o finansowanie unijne.....	196
AUTORZY ZDJĘĆ	197

SKRÓTY I PROGRAMY

FAMI	Fundusz Azylu, Migracji i Integracji
WPR	Wspólna polityka rolna
CEF	Instrument „Łącząc Europę” (infrastruktura transportowa)
FS	Fundusz Spójności
WPRyb	Wspólna polityka rybołówstwa
COSME	Europejski program na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw
EFRROW	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EaSI	Program Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych
EBOR	Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju
ECHO	Dyrekcja Generalna ds. Prowadzonych przez UE Operacji Ochrony Ludności i Pomocy Humanitarnej
EFEE	Europejski Fundusz na rzecz Efektywności Energetycznej
EPENG	Europejski program energetyczny Komisji Europejskiej na rzecz naprawy gospodarczej
EFIS	Europejski Fundusz na rzecz Inwestycji Strategicznych
EFG	Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji dla Zwalnianych Pracowników
EUWT	Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej
ECDI	Europejskie Centrum Doradztwa Inwestycyjnego
EBI	Europejski Bank Inwestycyjny
EFI	Europejski Fundusz Inwestycyjny
EPI-AGRI	Europejskie partnerstwo innowacyjne na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa
EIT	Europejski Instytut Innowacji i Technologii
ELENA	Europejskie wsparcie energetyki na poziomie lokalnym
EFMRA	Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury
ESM	Europejska Sieć Migracyjna

ENRD	Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EPALE	ePlatforma na rzecz uczenia się dorosłych w Europie
Erasmus+	Unijny program na rzecz kształcenia i szkolenia, młodzieży i sportu
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
EFSI	Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne
ESPN	Europejska Sieć Obserwacyjna Rozwoju Terytorialnego i Spójności Terytorialnej
EWT	Europejska współpraca terytorialna
EURES	Europejska sieć służb zatrudnienia
EUSAIR	Strategia UE na rzecz regionu Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego
EUSALP	Strategia UE na rzecz regionu alpejskiego
EUSBSR	Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego
EUSDR	Strategia UE na rzecz regionu Dunaju
FSUE	Fundusz Solidarności Unii Europejskiej
EVS	Wolontariat europejski
FEAD	Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym
FPI	Instrumenty polityki zagranicznej
GMES	Unijny program obserwacji i monitorowania Ziemi
DNB	Dochód narodowy brutto
„Horyzont 2020”	„Horyzont 2020” – program Komisji Europejskiej w zakresie badań naukowych i innowacji
ICT	Technologie informacyjno-komunikacyjne
INEA	Agencja Wykonawcza ds. Innowacyjności i Sieci
INTPA	Dyrekcja Generalna Komisji Europejskiej ds. Współpracy Międzynarodowej i Rozwoju
IPA	Instrument Pomocy Przedakcesyjnej
IPARD	Instrument Pomocy Przedakcesyjnej w zakresie rozwoju obszarów wiejskich

FBW	Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego
ITER	Międzynarodowy eksperymentalny reaktor termojądrowy
JASPERS	Wspólna inicjatywa wsparcia projektów w regionach europejskich
JESSICA	Wspólne europejskie wsparcie na rzecz trwałych inwestycji w obszarach miejskich
JRC	Wspólne Centrum Badawcze Komisji Europejskiej
LEADER	Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale – powiązania między działaniami na rzecz rozwoju gospodarki obszarów wiejskich
LIFE+	Instrument Finansowy UE na rzecz Środowiska
Rozporządzenie w sprawie WRF	Rozporządzenie w sprawie wieloletnich ram finansowych
Młodzież NEET	Młodzież niekształcąca się, niepracująca ani nie szkoląca się
NGO	Organizacja pozarządowa
PROGRESS	Program UE na rzecz zatrudnienia i polityki społecznej
REACT-EU	Wsparcie na rzecz odbudowy służącej spójności oraz terytoriom Europy
B+I	Badania naukowe i innowacje
PROW	Programy rozwoju obszarów wiejskich
REA	Agencja Wykonawcza ds. Badań Naukowych
FBWiS	Fundusz Badawczy Węgla i Stali
RTP	Program badawczo-szkoleniowy
MŚP	Małe i średnie przedsiębiorstwo
TEN-T	Transeuropejska sieć transportowa
TEN-E	Transeuropejska sieć energetyczna
TFUE	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
URBACT	Program UE na rzecz zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich
VCS	Dobrowolne wsparcie związane z produkcją (rolnictwo)
VET	Kształcenie i szkolenie zawodowe
YEI	Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych

WPROWADZENIE

Niniejszy przewodnik stanowi źródło informacji, z których mogą skorzystać władze regionalne i lokalne, organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa, specjaliści i obywatele, aby dowiedzieć się, jak pozyskiwać finansowanie na realizację swoich projektów z różnych funduszy UE. Uwzględniono w nim finansowanie w ramach budżetu UE na lata 2021–2027 (wieloletnie ramy finansowe), a także tymczasowego instrumentu Next Generation EU, który opracowano w celu pobudzenia odbudowy UE po pandemii koronawirusa.

Fundusze wymieniono w prosty sposób, dołączając do nich krótkie opisy, w których podkreślono oferowane przez nie możliwości.

Aby ułatwić korzystanie z przewodnika, autorzy podzielili główne tematy związane z finansowaniem na podsekcje i umieścili odsyłacze, aby ułatwić dostęp do źródeł informacji na temat finansowania.

W zależności od charakteru, zakresu i priorytetów projektu, na którego realizację poszukuje się finansowania, informacje o funduszach UE można analizować pod kątem oferowanych przez nie możliwości finansowania. Ponieważ regularnie publikowane są liczne zaproszenia do składania wniosków o finansowanie, należy często sprawdzać dostępność takich możliwości i obserwować strony krajowe i unijne, na któ-

rych podawane są ważne informacje.

W niniejszym przewodniku przedstawiono podstawowe informacje na temat źródeł finansowania unijnego, aby pomóc potencjalnym podmiotom zajmującym się pozyskiwaniem funduszy w ustaleniu możliwie najdokładniejszego sposobu postępowania na podstawie tych informacji. Podmioty zajmujące się pozyskiwaniem funduszy muszą mieć świadomość, że ubieganie się o finansowanie unijne wymaga dokładnego planowania i przestrzegania odpowiednich ram czasowych. Niektórym wnioskodawcom mogą też przydać się rady wyspecjalizowanego personelu. W każdej sekcji przewodnika przedstawiono niewyczerpujący wykaz najważniejszych potencjalnych beneficjentów.

Mamy nadzieję, że niniejszy przewodnik pozwoli Państwu zorientować się w możliwościach finansowania unijnego, z których następnie będą Państwo mogli skorzystać, aby pozyskać wsparcie dla projektów realizowanych w Państwa pracy lub społeczności.

POLITYKA REGIONALNA UE: PROJEKTY FINANSOWANE PRZEZ UNIĘ WE WSZYSTKICH REGIONACH UE

Polityka spójności Unii Europejskiej (UE) obejmuje wszystkie regiony i miasta UE, a jej celem jest wspieranie tworzenia miejsc pracy, stymulowanie konkurencyjności przedsiębiorstw, wzrostu gospodarczego i zrównoważonego rozwoju oraz poprawa jakości życia obywateli.

Jest ona realizowana za pomocą następujących funduszy:

- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), który inwestuje w rozwój społeczny i gospodarczy wszystkich regionów i miast UE;
- [Funduszu Spójności](#) (FS), który inwestuje w ochronę środowiska i transport w mniej zamożnych państwach UE;
- [Europejskiego Funduszu Społecznego Plus](#) (EFS+), który wspiera miejsca pracy i tworzy sprawiedliwe i sprzyjające włączeniu społecznemu społeczeństwo w państwach UE;

- Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST), który wspiera regiony, na które transformacja w kierunku neutralności klimatycznej wywiera największy wpływ;
- Wsparcia na rzecz odbudowy służącej spójności oraz terytoriom Europy (REACT-EU), które zajmuje się wpływem pandemii koronawirusa na sytuację gospodarczą regionów UE.

Polityka spójności obejmuje **wszystkie regiony w UE**. Większość funduszy kieruje się jednak tam, gdzie są one najbardziej potrzebne: do regionów, których produkt krajowy brutto na mieszkańca (PKB) wynosi mniej niż 75 % średniej UE. Środki z EFRR i EFS+ przydziela się trzem kategoriom regionów (regionom słabiej rozwiniętym, regionom lepiej rozwiniętym, regionom w okresie przejściowym). Niektóre kraje korzystają z Funduszu Spójności, natomiast niektóre regiony o szczególnych potrzebach otrzymują specjalne finansowanie (na przykład regiony najbardziej oddalone i regiony, które zmagają się z poważnymi i trwałymi wyzwaniem geograficznymi lub demograficznymi, takie jak obszary transgraniczne, obszary górskie, wyspy i obszary słabo zaludnione). Wszystkie państwa UE mogą korzystać z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, lecz środki z tego funduszu są przeznaczone przede wszystkim dla regionów, które najbardziej odczuły wpływ przejścia z paliw kopalnych na czystsze formy energii.

Na lata 2021–2027 określono pięć celów polityki spójności UE wspierających rozwój. Należą do nich:

1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa;
2. Bardziej przyjazne dla środowiska, nieskoemisyjne przejście na gospodarkę zeroemisyjną;
3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności;
4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu;
5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów.

Priorytety funduszy:

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego wspiera inwestycje w ramach wszystkich pięciu celów polityki, lecz głównymi priorytetami są cele polityki 1 i 2. Cel polityki 4 jest głównym priorytetem Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.

Fundusz Spójności wspiera realizację celów polityki 2 i 3.

Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji zapewnia wsparcie w osiąganiu specjalnych celów szczegółowych.

Potencjalni beneficjenci:

- władze i organy administracyjne szczebla lokalnego, regionalnego i krajowego;
- instytucje społeczne, kulturalne i oświatowe;
- organizacje pracowników i pracodawców, jak również organizacje zajmujące się szkoleniami, wspierające pracowników, wspierające rynek pracy;
- organizacje pozarządowe i charytatywne;
- organy administracji publicznej i instytucje samorządowe;
- przedsiębiorstwa, małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP), w tym mikroprzedsiębiorstwa oraz przedsiębiorstwa społeczne i stowarzyszenia.

Aby uzyskać więcej informacji, potencjalni beneficjenci powinni skontaktować się z krajową i regionalną [instytucją zarządzającą](#) odpowiedzialną za koordynację funduszy UE w ich kraju/regionie. Beneficjenci mogą różnić się w zależności od obszarów priorytetowych danych projektów oraz głównych priorytetów określanych przez poszczególne państwa członkowskie.

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)

EFRR przyczynia się do zmniejszenia dysproporcji między poziomami rozwoju różnych regionów w obrębie UE. Szczególną uwagę zwraca się na dostosowanie strukturalne regionów opóźnionych w rozwoju oraz na przekształcanie upadających regionów przemysłowych, w tym przez propagowanie zrównoważonego rozwoju i stawianie czoła wyzwaniom w dziedzinie środowiska.

W latach 2021–2027 EFRR przyczyni się do realizacji celów takich jak:

Stworzenie bardziej konkurencyjnej i inteligentnej Europy dzięki innowacyjności i wspieraniu małych i średnich przedsiębiorstw, a także cyfryzacji i łączności cyfrowej – poprzez:

- rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii;

- czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych;
- wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne;
- rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości;
- udoskonalanie łączności cyfrowej.

Stworzenie bardziej przyjaznej dla środowiska, niskoemisyjnej i przechodzącej ku gospodarce zeroemisyjnej oraz odpornej Europy dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej – poprzez:

- wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych;
- wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju;
- rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E);
- wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego;
- wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej;
- wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej;
- wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia;
- promowanie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych;
- wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.

Stworzenie lepiej połączonej Europy dzięki zwiększeniu mobilności – poprzez:

- rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T);
- rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.

Stworzenie Europy o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjającej włączeniu społecznemu i skuteczniej wdrażającej Europejski filar praw socjalnych – poprzez:

- poprawę skuteczności i poziomu włączenia społecznego rynków pracy oraz dostępu do wysokiej jakości zatrudnienia poprzez rozwój infrastruktury społecznej i wspieranie ekonomii społecznej;
- poprawę równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online;
- wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne;
- wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne;
- zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej;
- wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych.

Stworzenie Europy bliższej obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych – poprzez:

- wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich i pozamiejskich.

Inwestycje w ramach **EFRR** koncentrują się na kilku kluczowych obszarach priorytetowych. Jest to tzw. koncentracja tematyczna.

W zależności od poziomu swojego bogactwa regiony i państwa członkowskie przeznaczają różne kwoty finansowania na osiągnięcie wspomnianych pięciu celów polityki.

Wszystkie regiony i państwa członkowskie przeznaczą również co najmniej 8 % swojego przydziału na rozwój obszarów miejskich, który będą realizować za pomocą partnerstw na rzecz rozwoju lokalnego przy użyciu różnych narzędzi. W odniesieniu do operacji realizowanych w ramach EFRR oczekuje się również, że 30 % całkowitej puli środków finansowych będzie przyczyniać się do osiągnięcia celów klimatycznych.

Wsparcie z EFRR zostanie wykorzystane również na inwestycje w infrastrukturę; działania w zakresie badań stosowanych i innowacji, w tym badań przemysłowych, rozwoju eksperymentalnego i studiów wykonalności; inwestycje w dostęp do usług; inwestycje produkcyjne w MŚP oraz inwestycje mające na celu ochronę istniejących miejsc pracy i tworzenie nowych miejsc pracy; wyposażenie, oprogramowanie oraz wartości niematerialne i prawne; tworzenie sieci kontaktów, współpracę, wymianę doświadczeń i działania związane z klastrami innowacyjnymi, w tym pomiędzy przedsiębiorstwami, organizacjami badawczymi i instytucjami publicznymi; działania informacyjne, działania komunikacyjne i badania oraz pomoc techniczną. Wsparcia z EFRR będzie udzielać się również na szkolenie, uczenie się przez całe życie, zmianę kwalifikacji i działalność edukacyjną. EFRR może wspierać finansowanie kapitału obrotowego w MŚP w formie dotacji, w przypadkach gdy jest to bezwzględnie konieczne jako środek tymczasowy w odpowiedzi na wyjątkowe lub nadzwyczajne okoliczności.

Potencjalni beneficjenci:

- władze i organy administracyjne szczebla lokalnego, regionalnego i krajowego;

- organizacje pozarządowe (NGO), stowarzyszenia i fundacje;
- przedsiębiorstwa i MŚP.

Fundusz Spójności

Celem **Funduszu Spójności (FS)** jest **zmniejszenie dysproporcji gospodarczych i społecznych** oraz wspieranie zrównoważonego rozwoju. Fundusz Spójności i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego mają pewne wspólne ograniczenia, o których będzie mowa poniżej.

Fundusz Spójności przyczynia się do wzmocnienia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej UE oraz jej zrównoważonego rozwoju, oferując wsparcie państwom członkowskim, których dochód narodowy brutto na mieszkańca wynosi mniej niż 90 % średniej UE.

Fundusz Spójności koncentruje się przede wszystkim na kapitałochłonnych **inwestycjach w ochronę środowiska i transport:**

- **inwestycje w ochronę środowiska:** Fundusz Spójności wspiera inwestycje związane ze zrównoważonym rozwojem i energią, które oferują korzyści dla środowiska, ze szczególnym naciskiem na energię odnawialną. W tym kontekście Fundusz Spójności wspiera również modernizację sejsmiczną budynków połączoną z poprawą ich efektywności energetycznej;
- **inwestycje w transport:** w tej dziedzinie uwagę zwraca się na transeuropejskie sieci transportowe (TEN-T), a zwłaszcza na wskazane przez UE projekty o priorytetowym znaczeniu dla UE. Fundusz Spójności wspiera także projekty infrastrukturalne w ramach **instrumentu „Łącząc Europę”**.

Oczekuje się, że Fundusz Spójności przyczyni się do osiągnięcia celów klimatycznych UE, przeznaczając 37 % całkowitego przydziału swoich środków na działania i starania zmierzające do osiągnięcia tych celów.

Cele szczegółowe Funduszu Spójności

Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca ku gospodarce zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej. Osiągnięcie tego celu jest możliwe poprzez:

- wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych;
- wspieranie energii odnawialnej zgodnie z [dyrektywą \(UE\) 2018/2001](#) w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju;
- rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E);
- wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego;
- wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej;
- wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej;
- wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia; promowanie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych;
- wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.

Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności. Osiągnięcie tego celu jest możliwe poprzez:

- rozwój odpornej na zmianę klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T;
- rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmianę klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie

krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.

W ramach swoich celów szczegółowych Fundusz Spójności może również wspierać działania w ramach celu „Inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu”, o ile działania te:

- zwiększają zdolności instytucji programu;
- zwiększają zdolności podmiotów sektorowych lub terytorialnych odpowiedzialnych za prowadzenie działań istotnych dla wdrażania Funduszu Spójności;
- wzmacniają współpracę z partnerami zarówno w danym państwie członkowskim, jak i poza nim. Współpraca ta obejmuje współpracę z partnerami z regionów transgranicznych, regionów nieprzyległych lub regionów położonych na terytorium objętym europejskim ugrupowaniem współpracy terytorialnej, strategią makroregionalną lub strategią na rzecz basenu morskiego, lub ich kombinacją.

Z zakresu wsparcia udzielanego zarówno w ramach EFRR, jak i Funduszu Spójności, wyłączone są następujące działania:

- likwidacja i budowa elektrowni jądrowych;
- zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych z określonej działalności;
- tytoń i wyroby tytoniowe;
- określone przedsiębiorstwa znajdujące się w trudnej sytuacji;
- infrastruktura portów lotniczych, z wyjątkiem infrastruktury w regionach najbardziej oddalonych;
- trwałe składowanie odpadów, instalacje przetwarzania odpadów resztkowych;
- paliwa kopalne (z wyjątkiem inwestycji w czyste ekologicznie pojazdy);
- infrastruktura szerokopasmowa na obszarach, na których istnieją już odpowiednie sieci;
- zakup taboru na potrzeby transportu kolejowego, z kilkoma wyjątkami.

Ponadto w ramach Funduszu Spójności nie wspiera się inwestycji w budynki mieszkalne, o ile inwestycje te nie są związane z efektywnością energetyczną i korzystaniem z odnawialnych źródeł energii.

Metoda wdrażania

Fundusz ten jest realizowany w ramach [zarządzania dzielonego](#) i podlega [rozporządzeniu w sprawie wspólnych przepisów](#). Współustawodawcy określają poziom finansowania i ustalają przydziały według państwa członkowskiego i kategorii regionu. Komisja przyjmuje programy operacyjne i współpracuje z administracjami państw członkowskich w zakresie wdrażania. Finansowanie ma postać dotacji, zamówień i instrumentów finansowych.

Potencjalni beneficjenci

Regionalne organy publiczne w **państwach członkowskich, których dochód narodowy brutto wynosi poniżej 90 % średniej UE**, kwalifikują się do uzyskania wsparcia z Funduszu Spójności. W okresie finansowania 2021–2027 są to: Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Estonia, Grecja, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia i Węgry.

Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+)

EFS+ jest **głównym instrumentem UE na rzecz inwestowania w ludzi**, który ma na celu stworzenie Unii Europejskiej o silniejszym wymiarze społecznym i bardziej sprzyjającej włączeniu społecznemu. EFS+ wnosi ważny wkład w unijne polityki w zakresie zatrudnienia, spraw społecznych, edukacji i umiejętności, w tym w reformy strukturalne przeprowadzane w tych obszarach. Ponieważ EFS+ jest częścią polityki spójności, umacnia jej misję, która polega na wspieraniu spójności gospodarczej, terytorialnej i społecznej w UE w drodze zmniejszania dysproporcji między państwami członkowskimi i regionami. Aby ułatwić realizację tych działań, na lata 2021–2027 połączono EFS z [Inicjatywą na rzecz zatrudnienia ludzi młodych \(YEI\)](#), [Europejskim Funduszem Pomocy Najbardziej Potrzebującym \(FEAD\)](#) i bezpośrednio zarządzanym [programem Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych \(EaSI\)](#), tworząc EFS+. Celem EFS+ jest osiągnięcie **wysokich poziomów zatrudnienia**, sprawiedliwej **ochrony socjalnej** oraz **wykwalfikowanej i odpornej siły roboczej** przygotowanej do pracy w świecie pracy w przyszłości, zgodnie z zasadami określonymi w [Europejskim filarze praw socjalnych](#). Europejski Fundusz Społeczny Plus wspiera ekologiczną i cyfrową odbudowę UE zwiększającą jej odporność po kryzysie przez stymulowanie inwestycji w miejsca pracy, umiejętności i usługi.

Główne cele EFS+

EFS+ wspiera:

- innowacje społeczne;
- inwestycje w osoby młode, aby pomóc im w uzyskaniu kwalifikacji i wysokiej jakości pracy oraz poprawić ich kształcenie;
- szkolenie i uczenie się przez całe życie;
- inwestycje w budowanie zdolności i współpracę transnarodową/transgraniczną służące poprawie uczciwych warunków pracy;
- inicjatywy wspierające równe szanse na rynku pracy i zwiększające mobilność pracowników;
- zwalczanie ubóstwa dzieci i pomoc najsłabszym członkom społeczeństwa, którzy tracą pracę i stają w obliczu zmniejszenia dochodów;
- zapewnianie żywności i podstawowej pomocy materialnej osobom najbardziej potrzebującym.

Więcej informacji na temat EFS+ i innych możliwości w zakresie spraw społecznych można znaleźć w sekcji dotyczącej zatrudnienia, spraw społecznych i włączenia społecznego w niniejszym przewodniku po finansowaniu.

Potencjalni beneficjenci:

- organizacje pracowników i pracodawców oraz organizacje zajmujące się szkoleniami i wspierające pracowników;
- organizacje pozarządowe i charytatywne, fundacje i organizacje społeczne;
- władze centralne, samorządowe i regionalne;
- przedsiębiorstwa i stowarzyszenia;
- obywatele UE, młodzież i dzieci, osoby z grup szczególnie wrażliwych.

Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji

Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST) jest pierwszym filarem **mechanizmu sprawiedliwej transformacji**. W latach 2021–2027 będzie kluczowym narzędziem służącym do udzielania dostosowanego do potrzeb wsparcia terytoriom najbardziej dotkniętym transformacją w kierunku neutralności klimatycznej. Fundusz ten jest wdrażany w ramach zarządzania dzielonego

w ogólnych ramach polityki spójności – głównej polityki UE, której celem jest zmniejszenie dysproporcji regionalnych i zajęcie się zmianami strukturalnymi w UE.

Wsparcie w ramach FST obejmuje wyłącznie:

- inwestycje produkcyjne w MŚP, w tym w mikroprzedsiębiorstwach i przedsiębiorstwach typu start-up, prowadzące do dywersyfikacji gospodarczej, modernizacji i restrukturyzacji;
- inwestycje w tworzenie nowych przedsiębiorstw, w tym poprzez inkubatory przedsiębiorczości i usługi konsultingowe, prowadzące do utworzenia miejsc pracy;
- inwestycje w działania badawcze i innowacyjne, w tym działania prowadzone przez uniwersytety i publiczne organizacje badawcze, oraz działania wspierające transfer zaawansowanych technologii;
- inwestycje we wdrażanie technologii oraz w systemy i infrastrukturę zapewniające przystępną cenowo czystą energię, w tym we wdrażanie technologii magazynowania energii, oraz w redukcję emisji gazów cieplarnianych;
- inwestycje w energię odnawialną zgodnie z [dyrektywą \(UE\) 2018/2001](#) w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, w tym z określonymi w tej dyrektywie kryteriami zrównoważonego rozwoju, i w efektywność energetyczną, w tym do celów ograniczania ubóstwa energetycznego;
- inwestycje w inteligentną i zrównoważoną mobilność lokalną, w tym dekarbonizację lokalnego sektora transportu i jego infrastruktury;
- remont i modernizację sieci ciepłowniczych w celu poprawy efektywności energetycznej systemów ciepłowniczych oraz inwestycje w produkcję energii cieplnej, pod warunkiem że instalacje produkujące energię ciepłą opierają się wyłącznie na odnawialnych źródłach energii;
- inwestycje w cyfryzację, innowacje cyfrowe i łączność cyfrową;
- inwestycje w rewitalizację i dekontaminację terenów zdegradowanych, przywracanie funkcji obszarom oraz – w tym tam, gdzie jest to konieczne, w projekty w zakresie zielonej infrastruktury i zmiany przeznaczenia terenów – z uwzględnieniem zasady „zanieczyszczający płaci”;
- inwestycje we wzmacnianie gospodarki o obiegu zamkniętym w tym poprzez zapobieganie powstawaniu odpadów i ograniczanie ich ilości, efektywne gospodarowanie zasobami, ponowne wykorzystywanie, naprawy oraz recykling;

- podnoszenie i zmianę kwalifikacji pracowników i osób poszukujących pracy;
- pomoc w poszukiwaniu pracy dla osób poszukujących pracy;
- aktywne włączenie społeczne osób poszukujących pracy;
- pomoc techniczną;
- inne działania w obszarach kształcenia i włączenia społecznego, w tym – tam, gdzie jest to należycie uzasadnione – inwestycje w infrastrukturę na potrzeby ośrodków szkoleniowych oraz placówek opieki nad dziećmi i osobami starszymi, wskazane w terytorialnych planach sprawiedliwej transformacji.

Fundusz ten ma na celu zmniejszenie społeczno-gospodarczych kosztów spowodowanych transformacją klimatyczną przy jednoczesnym wsparciu dywersyfikacji gospodarczej i restrukturyzacji terytoriów dotkniętych skutkami tej transformacji. W związku z tym fundusz ten wspiera inwestycje produkcyjne w MŚP, lecz również w działania takie jak zakładanie nowych firm, badania naukowe i innowacje, naprawa środowiska, czysta energia, podnoszenie i zmiana kwalifikacji pracowników, pomoc w poszukiwaniu pracy i programy na rzecz aktywnego włączania osób poszukujących pracy, a także inwestycje w działania związane z transformacją istniejących instalacji o wysokim poziomie emisji dwutlenku węgla, w przypadku gdy dana inwestycja prowadzi do znacznego zmniejszenia emisji i zapewnia ochronę zatrudnienia. Oczekuje się, że możliwa do wykorzystania na inwestycje kwota wyniesie blisko 30 mld EUR.

Państwa członkowskie przygotowały, wspólnie z odpowiednimi władzami lokalnymi i regionalnymi z danych terytoriów, co najmniej jeden terytorialny plan sprawiedliwej transformacji obejmujący dotknięte skutkami transformacji terytorium lub terytoria odpowiadające regionom na poziomie NUTS 3 albo części tych terytoriów, zgodnie z wzorem określonym w [załączniku II](#). Terytoria te to obszary najbardziej dotknięte negatywnymi skutkami gospodarczymi i społecznymi transformacji, w szczególności pod względem oczekiwanego przystosowywania się pracowników lub oczekiwanej utraty miejsc pracy przy produkcji i wykorzystania paliw kopalnych oraz pod względem potrzeb w zakresie przekształcenia procesów produkcyjnych w zakładach przemysłowych o najwyższej intensywności emisji gazów cieplarnianych.

Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji jest częścią [mechanizmu sprawiedliwej transformacji](#). Należy zwrócić uwagę, że [Fundusz InvestEU](#) ustanowi również specjalny program służący generowaniu dodatkowych inwestycji dla terytoriów objętych sprawiedliwą transformacją – tych najbardziej dotkniętych

społeczno-gospodarczymi skutkami zielonej transformacji – jako uzupełnienie Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i instrumentu pożyczkowego na rzecz sektora publicznego.

REACT-EU

REACT-EU (Wsparcie na rzecz odbudowy służącej spójności oraz terytoriom Europy) jest jednym z programów przewidzianych w ramach nowego instrumentu **Next Generation EU**. Finansowanie oferowane w ramach tego programu stanowi uzupełnienie dopłat w ramach programów realizowanych w latach 2014–2020 oraz jest dodatkiem do przydziałów środków na rzecz spójności na lata 2021–2027, co sprawia, że całkowite środki dostępne w ramach funduszy strukturalnych i inwestycyjnych przekraczają obecne poziomy, a REACT-EU jest instrumentem oferującym najwyższe dotacje w ramach jednej polityki w budżecie UE. W świetle pandemii koronawirusa pakiet REACT-EU zaproponowano regionom najbardziej dotkniętym kryzysem. Pakiet ten stanowi również uzupełnienie dwóch wcześniejszych inicjatyw inwestycyjnych w odpowiedzi na koronawirusa realizowanych w ramach polityki spójności. W metodzie alokacji uwzględnia się wpływ kryzysu na produkt krajowy brutto (PKB) i bezrobocie w państwach członkowskich, przy czym pewna kwota przeznaczona jest dla regionów najbardziej oddalonych.

REACT-EU wspiera te państwa członkowskie i regiony, które odczuwają najsilniejszą potrzebę podjęcia kryzysowych działań naprawczych w kontekście pandemii koronawirusa i jej skutków społecznych oraz przygotowują się do ekologicznej i cyfrowej odbudowy gospodarki zwiększającej ich odporność, z myślą o szybkim przekazaniu zasobów do realnej gospodarki za pośrednictwem istniejących programów operacyjnych. Te dodatkowe zasoby miały zostać przekazane państwom członkowskim w latach 2021 i 2022 z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) i Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych (YEI). Finansowane mogą być również środki pomocy technicznej. Aby zapewnić regionom szybkie wsparcie, do pomocy kwalifikują się wydatki poniesione od 1 lutego 2020 r. Ostatecznym terminem kwalifikowalności tych wydatków jest 31 grudnia 2023 r.

Państwa członkowskie mają swobodę przenoszenia środków między funduszami strukturalnymi, programami i kategoriami regionów. Oczekuje się, że w ramach REACT-EU 25 % wszystkich środków finansowych zostanie przeznaczonych na cele klimatyczne. Zgodnie ze swoim charakterem instrument służy naprawianiu

szkód spowodowanych kryzysem REACT-EU zapewnia państwom członkowskim dużą elastyczność: nie nakłada na nie żadnych wymogów koncentracji tematycznej i pozwala im kierować środkami otrzymywanymi w ramach REACT-EU na wsparcie swoich działań finansowanych z EFRR lub EFS+ odpowiednio do swoich potrzeb. Państwa członkowskie powinny nadal zwracać szczególną uwagę na osoby mieszkające w regionach wiejskich, przygranicznych, słabiej rozwiniętych, wyspiarskich, górskich, słabo zaludnionych i najbardziej oddalonych, a także na obszarach przechodzących transformację przemysłową i borykających się z wyludnieniem, oraz, w stosownych przypadkach, wykorzystywać zasoby REACT-EU na wsparcie udzielane takim osobom. Państwa członkowskie mogą przeznaczyć zasoby REACT-EU również na istniejące programy transgraniczne w ramach celu „Europejska współpraca terytorialna” i na pomoc techniczną.

Wsparcie jest dostępne na utrzymanie i tworzenie miejsc pracy, rozwój umiejętności, zapewnienie kapitału obrotowego i inwestycji dla MŚP, a także na poprawę transformacji ekologicznej i cyfrowej. Środki finansowe powinny być kierowane do sektorów najbardziej dotkniętych kryzysem, takich jak opieka zdrowotna, turystyka i kultura.

Inne fundusze, narzędzia i instrumenty ułatwiające rozwój regionalny

Instrumenty wspierające rozwój obszarów wiejskich

Next Generation EU

Next Generation EU jest tymczasowym narzędziem służącym odbudowie gospodarki o budżecie przekraczającym 800 mld EUR, które ma pomóc w naprawieniu bezpośrednich szkód gospodarczych i społecznych spowodowanych pandemią COVID-19. Europa po pandemii COVID-19 będzie bardziej przyjazna dla środowiska, bardziej cyfrowa, odporniejsza i lepiej dostosowana do obecnych i przyszłych wyzwań. Za pośrednictwem Next Generation EU przekazywane są również dodatkowe środki pieniężne na rzecz innych programów lub funduszy, takich jak Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejski Fundusz Społeczny (EFS), Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD), a także Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych (YEL), „Horyzont 2020”, InvestEU, rozwój obszarów wiejskich lub Fundusz na rzecz Sprawiedliwej

Transformacji (FST).

Centralnym elementem Next Generation EU, w ramach którego udostępniane są pożyczki i dotacje w wysokości 723,8 mld EUR na wsparcie reform i inwestycji podejmowanych przez państwa UE, jest Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności. Celem jest złagodzenie gospodarczych i społecznych skutków pandemii koronawirusa oraz zadbanie o to, by unijne gospodarki i społeczeństwa stały się bardziej zrównoważone, odporne i lepiej przygotowane na wyzwania i możliwości związane z transformacją ekologiczną i cyfrową. Państwa członkowskie pracują nad swoimi planami odbudowy i zwiększania odporności w celu uzyskania dostępu do funduszy w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności. Więcej informacji na temat tego ważnego funduszu można znaleźć w sekcji dotyczącej Next Generation EU.

Agenda miejska dla UE

Agenda miejska dla UE jest zintegrowanym i skoordynowanym podejściem do miejskiego wymiaru polityki UE, a także strategii i przepisów krajowych. Koncentrując się na konkretnych zagadnieniach priorytetowych w ramach specjalnych partnerstw, agenda miejska ma na celu poprawę jakości życia na obszarach miejskich.

30 maja 2016 r. ministrowie UE odpowiedzialni za kwestie urbanistyczne uzgodnili pakt amsterdamski ustanawiający agendę miejską dla UE. Agenda miejska, która opiera się na zasadach pomocniczości i proporcjonalności, koncentruje się na trzech filarach kształtowania i wdrażania polityki UE, takich jak: lepsze stanowienie prawa, lepsze finansowanie i lepsza wiedza.

Do tej pory zdefiniowano czternaście partnerstw zajmujących się następującymi zagadnieniami:

- jakość powietrza;
- gospodarka o obiegu zamkniętym;
- przystosowanie się do zmiany klimatu;
- kultura i dziedzictwo kulturowe;
- transformacja cyfrowa;
- transformacja energetyczna;
- mieszkalnictwo;
- włączanie migrantów i uchodźców;
- innowacyjne i odpowiedzialne zamówienia publiczne;

- miejsca pracy i umiejętności w gospodarce lokalnej;
- zrównoważone wykorzystanie gruntów i rozwiązań opartych na zasobach przyrody;
- mobilność miejska;
- ubóstwo miejskie;
- bezpieczeństwo w przestrzeni publicznej.

W ramach każdego partnerstwa zaangażowane są – dobrowolnie i na równych warunkach – miasta, państwa członkowskie, Komisja Europejska i zainteresowane strony takie jak organizacje pozarządowe. Podmioty te wspólnie pracują nad opracowaniem i wdrożeniem działań mających na celu skuteczne zaradzenie wyzwaniom miast i wniesienie wkładu w transformację ekologiczną i energetyczną oraz w realizację innych celów UE. Agenda miejska dla UE jest finansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności.

Europejska inicjatywa miejska

Podstawę prawną [Europejskiej inicjatywy miejskiej](#) (EUI) stanowi rozporządzenie w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego/Funduszu Spójności na lata 2021–2027, które określa również zawartość i ramy strategiczne tej inicjatywy. Ogólnymi celami EUI są (i) wzmocnienie zintegrowanych i partycypacyjnych podejść do zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich oraz (ii) zapewnienie silniejszego powiązania z politykami UE, a w szczególności z polityką spójności. Celem tej inicjatywy jest zaoferowanie spójnego wsparcia na rzecz miast w obliczu obecnego rozproszonego krajobrazu różnorodnych inicjatyw, programów i instrumentów dostępnych dla miast w ramach polityki spójności.

Europejska inicjatywa miejska jest ważnym narzędziem wspierania miast każdej wielkości, budowania zdolności i wiedzy, wspierania innowacji oraz opracowywania możliwych do przeniesienia i rozszerzenia innowacyjnych rozwiązań dla wyzwań miejskich mających znaczenie dla UE. Europejska inicjatywa miejska (EUI), finansowana przez Unię Europejską, wspiera obszary miejskie każdej wielkości za pomocą innowacyjnych działań, budowania zdolności i wiedzy, a także opracowywania polityki oraz komunikacji dotyczącej zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich. Inicjatywa ta jest ważnym narzędziem wspierania miast każdej wielkości, budowania zdolności i wiedzy, wspierania innowacji oraz opracowywania możliwych do przeniesienia i rozszerzenia innowacyjnych rozwiązań dla wyzwań miejskich mających znaczenie dla UE.

EUI oferuje różne poziomy pomocy:

- wspieranie władz miejskich za pomocą bezpośredniego współfinansowania na poziomie maksymalnie 80 %, co pozwala miastom UE na pełnienie funkcji poligonów doświadczalnych dla ich innowacyjnych pomysłów i ich przenoszenie do innych miast;
- zwiększenie zdolności miast w zakresie opracowywania strategii, polityk i praktyk w dziedzinie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich w sposób zintegrowany i partycypacyjny;
- zapewnienie miastom środowiska wiedzy w celu ułatwienia dostępu do wiedzy horyzontalnej i tematycznej oraz dzielenia się wiedzą specjalistyczną w zakresie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich.

TAIEX-REGIO Peer2Peer

Instrument **TAIEX-REGIO Peer2Peer** ustanowiono, aby ułatwić wymianę wiedzy fachowej między organami, które zarządzają środkami pochodzącymi z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Funduszu Spójności. Instrument ten ułatwia wymianę informacji między organami krajowymi i regionalnymi, które zarządzają i dysponują środkami pochodzącymi z EFRR i Funduszu Spójności. Pomaga on urzędnikom służby cywilnej w wymianie wiedzy, dobrych praktyk i praktycznych podejść ze swoimi odpowiednikami w innych państwach UE. W ten sposób urzędnicy poprawiają swoje zdolności administracyjne, co przyczynia się do poprawy wyników inwestycji UE.

Wspólne europejskie wsparcie na rzecz trwałych inwestycji w obszarach miejskich (JESSICA)

JESSICA to wspólna inicjatywa Komisji Europejskiej i Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI) realizowana we współpracy z Bankiem Rozwoju Rady Europy. Państwa członkowskie mają możliwość przeznaczania części swojego finansowania z wykorzystaniem dotacji UE na podlegające zwrotowi inwestycje w projekty, które są częścią zintegrowanego planu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich. Te inwestycje w projekty, które mogą mieć formę kapitału własnego, pożyczek lub gwarancji, są realizowane za pośrednictwem funduszy na rzecz rozwoju obszarów miejskich oraz, o ile jest to wymagane, funduszy powierniczych.

Europejskie wsparcie energetyki na poziomie lokalnym (ELENA)

ELENA zapewnia pomoc techniczną w odniesieniu do inwestycji w zakresie efektywności energetycznej i energii ze źródeł odnawialnych w budownictwie i

innowacyjnym transporcie miejskim w trzech różnych obszarach tematycznych takich jak: efektywność energetyczna; zrównoważone budownictwo mieszkaniowe; oraz transport miejski i mobilność. Zazwyczaj ELENA wspiera programy inwestycyjne o wartości powyżej 30 mln EUR z trzyletnim okresem wdrożenia w przypadku efektywności energetycznej (w tym projektów mieszkaniowych) oraz z czteroletnim okresem wdrożenia w przypadku transportu miejskiego i mobilności. ELENA promuje i wspiera łączenie różnych projektów w celu zwiększenia ich atrakcyjności dla wykonawców i podmiotów finansujących. Działania kwalifikujące się do otrzymania dotacji w ramach instrumentu ELENA obejmują: analizy techniczne, audyty energetyczne, biznesplany i doradztwo finansowe, porady prawne, przygotowywanie postępowań przetargowych, łączenie projektów i zarządzanie projektami.

URBACT III

URBACT to unijny program na rzecz zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich. Umożliwia on miastom w całej UE opracowanie zintegrowanych rozwiązań dla wspólnych wyzwań, jakie przed nimi stoją. W tym celu wspiera tworzenie sieci kontaktów, uczenie się od siebie nawzajem, wyciąganie wniosków z doświadczeń i identyfikowanie dobrych praktyk z myślą o doskonaleniu strategii dotyczących obszarów miejskich. Jest to instrument polityki spójności, współfinansowany przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, 27 państw członkowskich, a także Norwegię i Szwajcarię.

Program URBACT III jest zorganizowany wokół czterech głównych celów, którymi są:

- **zdolność do realizacji polityki:** zwiększenie zdolności miast do zarządzania polityką i praktykami w dziedzinie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich w sposób zintegrowany i partycypacyjny;
- **opracowywanie polityki:** poprawa sposobu, w jaki miasta opracowują polityki i praktyki w zakresie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich;
- **wdrażanie polityki:** poprawa sposobu, w jaki miasta realizują zintegrowane i zrównoważone strategie i działania na rzecz obszarów miejskich;
- **gromadzenie wiedzy i dzielenie się nią:** zapewnienie, by praktycy i decydenci wszystkich szczebli mieli dostęp do wiedzy i dzielili się informacjami na temat wszystkich aspektów zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich w celu poprawy polityki w tym zakresie.

Aby osiągnąć te cele, URBACT III wdraża trzy rodzaje interwencji:

1. wymianę transnarodową;
2. budowanie zdolności;
3. kapitalizację i rozpowszechnianie.

Wspólna inicjatywa wsparcia projektów w regionach europejskich (JASPERS)

JASPERS to program **wsparcia technicznego**, w którym biorą udział Komisja Europejska, EBI i EBOR. Zapewnia on niezależne doradztwo dla państw beneficjentów w celu udzielenia im pomocy w przygotowaniu dobrych jakościowo dużych projektów współfinansowanych przez dwa spośród unijnych funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (EFRR i Fundusz Spójności).

Pomoc w ramach JASPERS może obejmować:

- przygotowywanie projektów; wsparcie – od ustalenia do dostarczenia wniosku o finansowanie z wykorzystaniem dotacji UE;
- niezależny przegląd jakości projektów;
- ocenę wszystkich dużych projektów przedłożonych bezpośrednio Komisji Europejskiej;
- zadania przekrojowe i wsparcie strategiczne;
- budowanie zdolności, w tym poprzez ośrodki kompetencji;
- wsparcie dla realizacji;
- projekty w ramach instrumentu „Łącząc Europę”, przede wszystkim w sektorze kolei i dróg;
- działania Europejskiego Centrum Doradztwa Inwestycyjnego (ECDI) polegające na selekcji i rozpatrywaniu wniosków.

Ta [broszura](#) zawiera dodatkowe informacje na temat JASPERS i sposobu ubiegania się o finansowanie w ramach tego programu.

Potencjalni beneficjenci

Miasta, gminy, instytucje polityczne i administracyjne mające władzę polityczną.

Instrumenty wspierające rozwój obszarów wiejskich i przybrzeżnych

LEADER jest metodą wspierania rozwoju lokalnego, którą stosuje się od 30 lat do angażowania podmiotów lokalnych w opracowywanie i realizację strategii, podejmowanie decyzji i przydzielanie środków na rozwój ich obszarów wiejskich. Metodę tę stosuje około 2 800 lokalnych grup działania (LGD) i obejmuje ona 61 % ludności wiejskiej w UE, zrzeszając zainteresowane strony z sektora publicznego i prywatnego oraz z sektora społeczeństwa obywatelskiego aktywne w danym obszarze. W kontekście rozwoju obszarów wiejskich metoda LEADER jest wdrażana w ramach krajowych i regionalnych programów rozwoju obszarów wiejskich (PROW) poszczególnych państw członkowskich UE. Można śledzić prace stałej [podgrupy LEADER/CLLD](#) działającej w ramach Europejskiego Zgromadzenia Sieci Obszarów Wiejskich. [Baza danych](#) zawiera wykaz wszystkich lokalnych grup działania (LGD) działających w całej UE w podziale na państwa członkowskie.

Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (**ENRD**) pełni funkcję ośrodka wymiany informacji na temat sposobu funkcjonowania polityki, programów, projektów i innych inicjatyw w obszarze rozwoju obszarów wiejskich oraz sposobu ich udoskonalenia, aby osiągać jeszcze lepsze rezultaty. ENRD wspiera skuteczne wdrażanie programów rozwoju obszarów wiejskich (PROW) państw członkowskich UE przez generowanie i wymianę wiedzy, a także przez ułatwianie wymiany informacji i współpracy na obszarach wiejskich w całej Europie. Prowadzenie tych działań ułatwiają dwie jednostki wsparcia: punkt kontaktowy ENRD i europejski punkt informacyjny ds. oceny rozwoju obszarów wiejskich. Na specjalnej [stronie internetowej](#) można znaleźć informacje na temat tej sieci i jej działalności.

Na obszarach, na których rybołówstwo i akwakultura odgrywają ważną rolę w lokalnej gospodarce, środki finansowe można przekazać na finansowanie rybackich lokalnych grup działania (**LGR**), które obejmują również odpowiednie zainteresowane strony związane z rybołówstwem. Podczas opracowywania własnych strategii rozwoju lokalnego poszczególne LGD lub LGR angażują członków społeczności w ustalanie najpilniejszych priorytetów gospodarczych, społecznych i środowiskowych dla ich obszaru oraz w określenie sposobu zajęcia się nimi. Pracownicy pomagają ludziom w rozwijaniu pomysłów na projekty i dostępny jest budżet na sfinansowanie lokalnych inicjatyw uważanych za istotne dla rozwoju danego obszaru (np. inwestowanie w nowe przedsiębiorstwa, usługi, działania, szkolenia i podnoszenie świadomości itd.).

Więcej informacji na temat dotacji i pomocy UE w obszarze rolnictwa można znaleźć w sekcji dotyczącej rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich oraz w sekcji dotyczącej rybołówstwa, a także w kolejnej sekcji niniejszego przewodnika po finansowaniu.

Inicjatywa „nowy europejski Bauhaus”

Nowy europejski Bauhaus łączy Europejski Zielony Ład z naszym codziennym życiem i naszymi przestrzeniami życiowymi. Inicjatywę tę stworzono z myślą o tym, aby pobudzić wszystkich Europejczyków do myślenia o zrównoważonej i sprzyjającej włączeniu społecznemu przyszłości pięknej dla oka, umysłu i duszy oraz do podjęcia działania w celu urzeczywistnienia tej wizji. Tworząc pomosty między różnymi kontekstami, oferując interdyscyplinarne działania i opierając się na uczestnictwie na wszystkich szczeblach, nowy europejski Bauhaus inspirował ruch mający na celu ułatwianie transformacji naszych społeczeństw i zarządzanie tą transformacją zgodnie z trzema nierozzerwalnie związanymi ze sobą wartościami takimi jak:

- **zrównoważoność:** od celów klimatycznych po obieg zamknięty, zerowy poziom emisji zanieczyszczeń oraz bioróżnorodność;
- **estetyka:** jakość doznania i styl, tj. elementy wykraczające poza funkcjonalność;
- **włączenie społeczne:** od docenienia różnorodności po zapewnienie dostępności oraz przystępności cenowej.

Nowy europejski Bauhaus skupia obywateli, ekspertów, przedsiębiorców i instytucje, aby na nowo wyobrazić sobie, jak powinno wyglądać zrównoważone życie w Europie i poza nią. Oprócz tworzenia platformy umożliwiającej eksperymentowanie i integrację inicjatywa ta wspiera pozytywną zmianę również przez zapewnienie dostępu do finansowania unijnego, za którego pomocą można realizować piękne, zrównoważone i sprzyjające włączeniu społecznemu projekty.

Poniższe odsyłacze zawierają informacje na temat różnych możliwości finansowania unijnego w ramach tej inicjatywy. Przedstawiamy kilka zaproszeń do składania wniosków zgodnie z głównym rodzajem ich spodziewanego wpływu.

- **Mobilizacja programów UE na rzecz przekształcania miejsc w praktyce:** programy te są w pełni poświęcone zaproszeniom do składania wniosków dotyczących nowego europejskiego Bauhausu, których celem jest wsparcie transformacji środowiska zbudowanego i stylów życia na poziomie lokalnym, lub wnoszą w nie częściowy wkład.

- **Mobilizacja programów UE na rzecz transformacji otoczenia sprzyjającego innowacjom:** programy te są w pełni poświęcone zaproszeniom do składania wniosków dotyczących nowego europejskiego Bauhausu, których celem jest wsparcie innowacji służących włączeniu zrównoważoności, włączenia społecznego i estetyki do nowych rozwiązań i produktów, lub wnoszą w nie częściowy wkład.
- **Mobilizacja programów UE na rzecz upowszechniania nowych znaczeń:** programy te są w pełni poświęcone zaproszeniom do składania wniosków dotyczących nowego europejskiego Bauhausu, których celem jest ułatwienie procesu kwestionowania naszych perspektyw i sposobu myślenia wokół podstawowych wartości – estetyki, zrównoważoności i włączenia społecznego, lub wnoszą w nie wkład.

Wsparcie dla społeczności Turków cypryjskich

Głównym celem tego programu jest ułatwienie zjednoczenia Cypru przez wspieranie rozwoju gospodarczego społeczności Turków cypryjskich, ze szczególnym naciskiem na integrację gospodarczą wyspy, poprawę kontaktów między obiema społecznościami i kontaktów UE oraz przygotowania do przyjęcia zbioru prawa UE (dorobku prawnego UE) po kompleksowym rozwiązaniu kwestii cypryjskiej.

Ten program pomocy wspiera działania w zakresie zjednoczenia za pomocą szeregu konkretnych działań, w tym:

- promowania rozwoju społecznego i gospodarczego w społeczności Turków cypryjskich;
- inwestycji w infrastrukturę;
- pojednania, budowania zaufania i wspierania społeczeństwa obywatelskiego;
- zbliżenia społeczności Turków cypryjskich do UE, w tym przez pomoc w przygotowaniach do wdrożenia prawa UE po kompleksowym rozwiązaniu kwestii cypryjskiej.

Z tego programu pomocy finansuje się analizy finansowe, usługi i dostawy oraz prace wspierające rozwój gospodarczy społeczności Turków cypryjskich. Wykonanie budżetu odbywa się zarówno w ramach zarządzania bezpośredniego przez Komisję, jak i w ramach zarządzania pośredniego (za pośrednictwem organizacji międzynarodowych i agencji państw członkowskich). Finansowanie ma postać dotacji, zamówień i umów o przyznanie wkładu zawartych z organi-

zaczajami międzynarodowymi i agencjami państw członkowskich.

Potencjalni beneficjenci:

beneficjentem końcowym jest społeczność Turków cypryjskich reprezentowana między innymi przez:

- organizacje pozarządowe;
- małe i średnie przedsiębiorstwa;
- rolników;
- uczniów i studentów;
- nauczycieli.

Pobrexitowa rezerwa dostosowawcza

Wystąpienie Zjednoczonego Królestwa (UK) z UE wpłynęło na państwa członkowskie UE i ich regiony na różne sposoby. Niektóre państwa członkowskie, regiony, sektory lub społeczności lokalne odczuły tę sytuację bardziej niż inne. Dlatego też opracowano pobrexitową rezerwę dostosowawczą, aby wesprzeć wszystkie państwa członkowskie i jednocześnie skoncentrować się na tych państwach członkowskich, które najbardziej ucierpiały. Celem wsparcia udzielanego w ramach tego instrumentu jest przeciwdziałanie negatywnym skutkom gospodarczym, społecznym, terytorialnym i, w stosownych przypadkach, środowiskowym wystąpienia Zjednoczonego Królestwa z UE. Instrument ten nie przewiduje zaawansowanego programowania ani planowania środków; oprócz tego zapewnia on elastyczność we wdrażaniu rezerwy i działa zgodnie z zasadą pomocniczości. [Rozporządzenie](#) ustanawiające pobrexitową rezerwę dostosowawczą weszło w życie w październiku 2021 r.

Rozporządzenie to stanowi, że należy użyć trzech czynników do obliczenia, ile pieniędzy z rezerwy otrzyma każde państwo UE. Czynniki te są następujące:

- czynnik powiązany z połowami ryb w wyłącznej strefie ekonomicznej Zjednoczonego Królestwa stosuje się do alokacji kwoty 656 mln EUR;
- czynnik powiązany z handlem stosuje się do alokacji kwoty 4,5 mld EUR;
- czynnik powiązany z ludnością nadmorskich regionów graniczących z uwzględnieniem również Zjednoczonego Królestwa stosuje się do alokacji kwoty 274 mln EUR.

Państwa członkowskie, które są w wysokim stopniu uzależnione od rybołów-

stwa, muszą przeznaczać konkretny odsetek swojego przydziału krajowego na łódzowe rybołówstwo przybrzeżne oraz na lokalne i regionalne społeczności zależne od działalności połowowej.

Rezerwa ta wspiera działania wprowadzane specjalnie w odniesieniu do wystąpienia Zjednoczonego Królestwa z UE. Działania te mogą obejmować:

- działania mające na celu wsparcie przedsiębiorstw prywatnych i publicznych, w szczególności MŚP, osób samozatrudnionych, lokalnych społeczności i organizacji, które zostały niekorzystnie dotknięte skutkami wystąpienia Zjednoczonego Królestwa z UE;
- działania mające na celu wsparcie sektorów gospodarki najbardziej niekorzystnie dotkniętych skutkami wystąpienia Zjednoczonego Królestwa z UE;
- działania mające na celu wsparcie przedsiębiorstw, regionalnych i lokalnych społeczności i organizacji, w tym łódzowego rybołówstwa przybrzeżnego, zależnych od działalności połowowej na wodach Zjednoczonego Królestwa, na wodach terytoriów o specjalnym statusie lub na wodach objętych umowami w sprawie połowów z państwami nadbrzeżnymi, na których uprawnienia do połowów dla flot Unii zostały ograniczone w wyniku wystąpienia Zjednoczonego Królestwa z UE;
- działania mające na celu wsparcie ochrony i tworzenia miejsc pracy, w tym zielone miejsca pracy, mechanizmy zmniejszonego wymiaru czasu pracy, przekwalifikowanie i szkolenia w sektorach najbardziej niekorzystnie dotkniętych skutkami wystąpienia Zjednoczonego Królestwa z UE;
- działania mające na celu zapewnienie funkcjonowania kontroli granicznych, celnych, sanitarnych i fitosanitarnych, bezpieczeństwa i rybołówstwa, jak również poboru podatków pośrednich, z uwzględnieniem dodatkowego personelu i jego szkoleń oraz infrastruktury;
- działania mające na celu usprawnienie systemów wydawania certyfikatów i pozwoleń dla produktów, wsparcie w spełnieniu wymogów dotyczących prowadzenia przedsiębiorstw, ułatwienie etykietowania i oznakowania, na przykład w zakresie bezpieczeństwa, zdrowia oraz norm środowiskowych, jak również wsparcie na rzecz wzajemnego uznawania;
- działania na rzecz komunikacji, informowania oraz zwiększania świadomości obywateli i przedsiębiorstw w zakresie zmian dotyczących ich praw i obowiązków wynikających z wystąpienia Zjednoczonego Królestwa z UE;

- działania mające na celu ponowną integrację obywateli Unii oraz osób posiadających prawo pobytu na terytorium Unii, którzy opuścili Zjednoczone Królestwo w wyniku wystąpienia Zjednoczonego Królestwa z UE.

Okres odniesienia dla wydatków rozpoczął się z mocą wsteczną od dnia 1 stycznia 2020 r. i jego zakończenie jest zaplanowane na 31 grudnia 2023 r. Wydatki są kwalifikowalne do wsparcia finansowego z rezerwy również w odniesieniu do działań przeprowadzonych przed okresem odniesienia lub jeżeli zostały poniesione i pokryte przez instytucje publiczne w państwach członkowskich na poziomie krajowym, regionalnym lub lokalnym w okresie odniesienia.

Opracowując działania wspierające, państwa członkowskie biorą pod uwagę zróżnicowany wpływ wystąpienia Zjednoczonego Królestwa z UE na różne regiony i społeczności lokalne oraz koncentrują wkład finansowy z rezerwy na podmiotach najbardziej niekorzystnie dotkniętych skutkami wystąpienia. Państwa członkowskie uwzględniają również zasadę partnerstwa i propagują wielopoziomowy dialog z partnerami społecznymi i społeczeństwem obywatelskim, władzami lokalnymi i regionalnymi oraz społecznościami regionów i sektorów, które zostały najbardziej niekorzystnie dotknięte skutkami wystąpienia.

Na stronie internetowej Komisji Europejskiej można znaleźć [informacje](#) na temat tymczasowego przydziału na rzecz poszczególnych państw członkowskich UE ze środków pobrexitowej rezerwy dostosowawczej.

EUROPEJSKA WSPÓŁPRACA TERYTORYALNA (INTERREG)

Europejska współpraca terytorialna (EWT), bardziej znana jako Interreg, promuje współpracę między regionami i państwami w UE i spoza UE celem wsparcia ich rozwoju gospodarczego i społecznego.

W latach 2021–2027 w ramach instrumentu Interreg VI finansuje się programy transgraniczne realizowane w UE i poza UE, które przyczyniają się do wdrożenia głównych priorytetów polityki spójności UE takich jak: bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa; bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca ku gospodarce zeroemisyjnej oraz odporna Europa; lepiej połączona Europa; Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu; oraz Europa bliższa obywatelom.

Interreg opiera się na kilku filarach:

1. Współpraca transgraniczna (Interreg A)

- programy transgraniczne wdrażane na terytorium UE i na granicach zewnętrznych UE;

- 49 programów realizowanych w UE, których celem jest przekształcenie niektórych przeszkód granicznych na możliwości między państwami członkowskimi UE;
- 10 programów Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej (IPA) realizowanych w ramach Interreg na granicach UE z państwami korzystającymi z IPA. Programy te wnoszą wkład głównie w politykę rozszerzenia UE;
- 14 programów Interreg NEXT realizowanych na granicach z państwami sąsiadującymi z UE.

2. Współpraca transnarodowa (Interreg B)

14 programów współpracy transnarodowej, które w dalszym ciągu będą wspierać działania prowadzone w ramach współpracy na większą skalę w Europie i poza nią.

Cztery programy transnarodowe – program Interreg „Region Morza Bałtyckiego”, program Interreg „Region Dunaju”, program Interreg IPA „Region Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego” i program Interreg „Obszar alpejski” – będą bezpośrednio wspierać strategie makroregionalne obejmujące ich obszar geograficzny. Około 80 % ich koncentracji tematycznej należy dostosować do strategii makroregionalnej.

W programach transnarodowych powiązanych ze strategiami na rzecz basenu morskiego, takimi jak program Interreg „Obszar Atlantycki” lub program Interreg NEXT „Basen Morza Czarnego”, również stosuje się koncentrację tematyczną.

Programy transnarodowe mogą korzystać z dodatkowego finansowania z EFRR, IPA lub ISWMR – „Globalny wymiar Europy”.

3. Współpraca międzyregionalna (Interreg C)

Celem filaru współpracy międzyregionalnej jest zwiększenie skuteczności polityki spójności poprzez promowanie wymiany doświadczeń, innowacyjnych podejść i budowania zdolności między regionami (art. 3 ust. 3 rozporządzenia (UE) 2021/1059 w sprawie celu „Europejska współpraca terytorialna” (EWT)).

W latach 2021–2027 będą działać cztery programy współpracy międzyregionalnej: program współpracy międzyregionalnej ([Interreg Europa](#)) oraz trzy programy tworzenia sieci kontaktów ([Urbact III](#), [Interact III](#) i [ESPON](#)), które obejmują wszystkie państwa członkowskie UE. Programy te oferują organom regionalnym i lokalnym we wszystkich państwach UE ramy wymiany doświadczeń.

Program współpracy [Interreg Europa](#) to program uczenia się polityki skierowany do organów publicznych w 29 państwach – UE-27, Norwegii i Szwajcarii. Pro-

muje on wymianę doświadczeń i transfer dobrych praktyk między podmiotami funkcjonującymi na wszystkich szczeblach rządu. Wspierając wymianę wiedzy, zwiększa on skuteczność polityki spójności i pomaga organom w kształtowaniu i realizowaniu lepszej polityki we wszystkich innych dziedzinach.

Program **Interact** zapewnia wymianę doświadczeń, informacji i innowacji na rzecz promowania najlepszych praktyk i ułatwiania współpracy. W ramach programu dąży się do osiągnięcia tego celu za pomocą odpowiednio ukierunkowanych wydarzeń, publikacji i narzędzi.

Program **URBACT** pomaga miastom w opracowywaniu pragmatycznych rozwiązań, które są nowe i zrównoważone oraz które łączą w sobie gospodarcze, społeczne i środowiskowe tematy miejskie.

Program **ESPON** ma na celu propagowanie i wspieranie wymiaru terytorialnego w obszarach rozwoju i współpracy poprzez przedstawianie organom publicznym i innym podmiotom politycznym na wszystkich szczeblach dowodów oraz zapewnienie im transferu wiedzy i uczenia się polityki.

4. Współpraca regionów najbardziej oddalonych (Interreg D)

Specyfika regionów najbardziej oddalonych jest uwzględniona w specjalnym filarze (D). Filar D pomaga tym regionom w prowadzeniu współpracy z sąsiednimi krajami i terytoriami w jak najbardziej wydajny i prosty sposób. W ramach tego filaru można ogłaszać nabory wniosków w celu uzyskania finansowania łączonego w ramach EFRR i Instrumentu Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej (ISWMR).

Filar D obejmuje cztery obszary geograficzne:

- Amazonię i Karaiby;
- środkowy Atlantyk/Zatokę Gwinejską (MAC);
- Ocean Indyjski;
- Kanał Mozambicki.

Europejskie ugrupowanie współpracy terytorialnej

Europejskie ugrupowanie współpracy terytorialnej (EUWT) jest unijnym instrumentem prawnym opracowanym w celu usprawnienia i propagowania współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzyregionalnej przez umożliwienie państwom członkowskim, organom regionalnym/lokalnym, stowarzyszeniom i

wszelkim innym organom publicznym tworzenie ugrupowań współpracy posiadających osobowość prawną. Korzystanie z EUWT jest dobrowolne. Członkami EUWT mogą zostać:

- państwa członkowskie;
- organy regionalne lub lokalne;
- stowarzyszenia;
- wszelkie inne organy publiczne.

EUWT jest wyjątkowe w tym sensie, że umożliwia organom publicznym różnych państw członkowskich współpracę w celu wspólnego świadczenia usług bez konieczności wcześniejszego podpisania umowy międzynarodowej i jej ratyfikowania przez parlamenty narodowe. Państwa członkowskie muszą jednak zgodzić się na udział potencjalnych członków w swoich krajach. Prawem obowiązującym w odniesieniu do wykładni i stosowania konwencji jest prawo państwa członkowskiego, w którym znajduje się oficjalna siedziba EUWT.

Europejski Komitet Regionów sporządził [wykaz](#) istniejących EUWT.

Strategie makroregionalne

„Strategia makroregionalna” to zintegrowane ramy, które dotyczą wspólnych wyzwań, przed jakimi stoją państwa członkowskie oraz państwa trzecie, które znajdują się na tym samym obszarze geograficznym i które skorzystałyby na wzmocnionej współpracy przyczyniającej się do osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. Strategie makroregionalne są zatwierdzane przez Radę Europejską i mogą być powiązane między innymi z europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi.

Nie ma standardowej definicji makroregionu. Ogólnie rzecz biorąc, makroregion oznacza obszar obejmujący tereny należące do różnych krajów lub regionów, posiadające przynajmniej jedną wspólną cechę lub trudność do przezwyciężenia. Strategie makroregionalne UE mają wnosić wartość dodaną do interwencji UE, organów krajowych lub regionalnych bądź sektora prywatnego w sposób znacząco wzmacniający funkcjonowanie makroregionu. Strategie makroregionalne UE nie opierają się na żadnych dodatkowych funduszach. W związku z tym jednym z wyzwań jest znalezienie sposobów na to, aby lepiej wykorzystywać istniejące zasoby, prawodawstwo i struktury z korzyścią dla całego regionu.

W UE istnieje szereg makroregionów, które obejmują duże obszary przekra-

czające kilka granic państwowych. Dla każdego makroregionu wprowadzono specjalną strategię makroregionalną. [Strategię Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego](#) (EUSBSR) przyjęto w październiku 2009 r., [strategię UE na rzecz regionu Dunaju](#) (EUSDR) zaczęto wdrażać w czerwcu 2011 r., a [strategię UE na rzecz regionu Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego](#) (EUSAIR) Komisja Europejska przyjęła w 2012 r. [Strategię UE na rzecz regionu alpejskiego](#) (EUSALP) przyjęto w 2015 r.

[Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego](#) (EUSBSR) skupia osiem nadbałtyckich państw członkowskich UE, które zamieszkuje 80 mln mieszkańców, co stanowi niemal 16 % ogółu ludności UE. Te państwa członkowskie to Estonia, Dania, Finlandia, Niemcy (Berlin; Brandenburgia; Hamburg; Meklemburgia-Pomorze Przednie; Szlezwik-Holsztyn), Łotwa, Litwa, Polska i Szwecja. Strategia ta opiera się na trzech celach, którymi są: 1) ocalenie morza; 2) rozwój połączeń w regionie; oraz 3) zwiększenie dobrobytu. Za pomocą EUSBSR osiągnięto różne rezultaty. Głównym osiągnięciem tej strategii było skupienie zainteresowanych stron z różnych państw, sektorów i szczebli. Utworzono nowe sieci i projekty o znaczeniu makroregionalnym i wzmocniono te, które już istnieją. Strategia ta przyczyniła się również do kształtowania polityki i rozwoju (np. w obszarach energetyki, nawigacji, środowiska i zmiany klimatu), lepszego wdrażania istniejących przepisów oraz dalszego rozwijania synergii i komplementarności między ramami współpracy istniejącymi w regionie. Oferując ramy strategiczne, zapewniła ona wiarygodność współpracy makroregionalnej i podniosła świadomość wyzwań i możliwości istniejących w makroregionie.

[Strategia UE na rzecz regionu Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego](#) (EUSAIR) obejmuje 10 państw: cztery państwa członkowskie UE (Chorwację, Grecję, Słowenię i Włochy) i sześć państw spoza UE (Albanię, Bośnię i Hercegowinę, Czarnogórę, Macedonię Północną, San Marino i Serbię). Ogólnym celem EUSAIR jest promowanie dobrobytu i wzrostu gospodarczego i społecznego w regionie przez zwiększanie jego atrakcyjności i konkurencyjności oraz rozwój połączeń. Strategia ta przyczyni się do dalszej integracji Bałkanów Zachodnich. Państwa dążą do tworzenia synergii i poprawy koordynacji między wszystkimi terytoriami w regionie Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego w ramach czterech obszarów/filarów tematycznych: zrównoważona turystyka, jakość środowiska naturalnego, niebieski wzrost i rozwój połączeń w regionie.

[Strategia UE na rzecz regionu Dunaju](#) obejmuje szereg zagadnień pogrupowanych na 12 [obszarów priorytetowych](#). Każdym obszarem priorytetowym zarządzają dwa państwa („koordynatorzy obszaru priorytetowego”). Obszary priorytetowe są następujące: mobilność dróg wodnych; mobilność kolejowo-drogowo-po-

wietrzna; zrównoważona energia; kultura i turystyka; jakość wody; zagrożenia środowiskowe; różnorodność biologiczna, krajobrazy oraz jakość powietrza i gleb; społeczeństwo wiedzy; konkurencyjność przedsiębiorstw; ludzie i umiejętności; zdolności instytucjonalne i współpraca; oraz bezpieczeństwo.

Strategia UE na rzecz regionu alpejskiego obejmuje siedem państw, w tym pięć państw członkowskich UE (Austrię, Francję, Niemcy, Słowenię i Włochy) i dwa państwa spoza UE (Liechtenstein i Szwajcarię), oraz 48 regionów. Strategia ta jest podzielona na cztery obszary tematyczne polityki. Pierwszym z nich jest wzrost gospodarczy i innowacje; jego cele obejmują sprawiedliwy dostęp do miejsc pracy w oparciu o wysoką konkurencyjność regionu alpejskiego. Drugim obszarem tematycznym polityki jest mobilność i rozwój połączeń; jego głównym celem jest zapewnienie wszystkim zrównoważonej dostępności wewnętrznej i zewnętrznej. Trzeci obszar tematyczny polityki to środowisko i energia; jego celem jest propagowanie uwzględnienia większej liczby aspektów ram polityki w zakresie ochrony środowiska dla wszystkich i wiarygodnych rozwiązań energetycznych na przyszłość, opartych na energii odnawialnej. Zarządzanie, w tym zdolności instytucjonalne, to kolejny obszar polityki, którego głównym celem jest stworzenie solidnego makroregionalnego modelu zarządzania dla regionu (w celu poprawy współpracy i koordynacji działań).

Potencjalni beneficjenci:

- organy administracji krajowej i niższych szczebli;
- regionalne i lokalne struktury samorządowe i organy decyzyjne;
- organizacje pozarządowe, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, instytuty badawcze.

ROLNICTWO, ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH

Budżet UE jest i pozostanie czynnikiem wpływającym na zrównoważony rozwój, inwestycje w rolnictwo zrównoważone oraz działania w dziedzinie klimatu, ochronę środowiska, bezpieczeństwo żywnościowe i rozwój obszarów wiejskich.

Finansowanie programów w dziedzinie rolnictwa pochodzi z dwóch funduszy, które stanowią część budżetu ogólnego UE:

- **Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji (EFRG)**, którego środki przeznacza się przede wszystkim na płatności bezpośrednie dla rolników oraz na działania mające na celu uregulowanie rynków rolnych;
- **Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)**, który współfinansuje programy rozwoju obszarów wiejskich w państwach członkowskich.

EFRG i EFRROW realizowane są zgodnie z zasadą zarządzania dzielonego między państwami członkowskimi a UE. Oznacza to między innymi, że Komisja nie dokonuje płatności bezpośrednio na rzecz beneficjentów wsparcia. Tym

zajmują się państwa członkowskie.

W pierwszych dwóch latach wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027 (WRF – siedmioletnie ramy regulujące budżet roczny UE) nadal stosowano obowiązujące przepisy dotyczące wspólnej polityki rolnej z lat 2014–2020, określone w [rozporządzeniu przejściowym](#) przyjętym 23 grudnia 2020 r. Celem rozporządzenia jest zapewnienie płynnego przejścia do przyszłych ram [planów strategicznych WPR](#).

Wdrażanie planów strategicznych WPR ma rozpocząć się 1 stycznia 2023 r. Plany strategiczne zapewnią większy stopień elastyczności między dwoma funduszami i obejmą ambicje [Europejskiego Zielonego Ładu](#), w szczególności [strategii „Od pola do stołu”](#). Na działania w dziedzinie klimatu przeznaczone zostanie ogółem 40 % łącznych wydatków WPR.

Podstawą nowej WPR są bardziej elastyczne wyniki oraz podejście oparte na wynikach, uwzględniające lokalne warunki i potrzeby, przy jednoczesnym zwiększeniu ambicji UE w dziedzinie zrównoważonego rozwoju. Opracowano ją w oparciu o 10 celów, które stanowią podstawę także dla państw UE opracowujących swoje plany strategiczne WPR.

Cele są następujące:

1. zapewnienie godziwego dochodu dla rolników;
2. zwiększenie konkurencyjności;
3. poprawa pozycji rolników w łańcuchu żywnościowym;
4. podejmowanie działań związanych ze zmianą klimatu;
5. stosowanie środków dotyczących ochrony środowiska;
6. ochrona krajobrazów i różnorodności biologicznej;
7. wspieranie wymiany pokoleniowej;
8. tworzenie i utrzymywanie tętniących życiem obszarów wiejskich;
9. ochrona jakości żywności i zdrowia;
10. wspieranie przekazywania wiedzy i innowacji.

Państwa UE będą wdrażać nową WPR wraz z [planem strategicznym WPR na szczeblu krajowym](#). Każdy plan będzie stanowił połączenie szerokiego spektrum ukierunkowanych interwencji dotyczących konkretnych potrzeb tego państwa UE oraz określał wymierne rezultaty w odniesieniu do celów ustalonych na szczeblu UE, jednocześnie wnosząc wkład w ambicje Europejskiego Zielonego Ładu.

Nowa WPR jest bardziej sprawiedliwa, bardziej ekologiczna, bardziej przyjazna dla zwierząt i bardziej elastyczna.

Nowa WPR po raz pierwszy obejmie warunkowość społeczną, co oznacza, że w celu otrzymania funduszy WPR jej beneficjenci będą musieli przestrzegać unijnych przepisów prawa socjalnego i prawa pracy.

Obowiązkowa będzie redystrybucja wsparcia dochodowego. Państwa członkowskie będą dokonywać redystrybucji co najmniej 10 % środków na rzecz mniejszych gospodarstw, a swoim planie strategicznym muszą opisać, w jaki sposób planują to zrealizować. Poziom wsparcia dla młodych rolników będzie wynosił obowiązkowo minimum 3 % budżetów państw członkowskich przeznaczonych na wsparcie dochodowe WPR młodych rolników (rolników w wieku do 40 lat). Wsparcie to mogłoby objąć wsparcie dochodowe, inwestycje lub przedsiębiorstwa typu start-up dla młodych rolników.

Państwa członkowskie będą obowiązkowo oferować ekoschematy. Ten nowy instrument będzie zapewniał wynagrodzenie dla rolników za wdrażanie praktyk przyjaznych dla klimatu i środowiska (rolnictwo ekologiczne, agroekologia, zintegrowane zarządzanie ochroną przed szkodnikami itp.) oraz poprawę dobrostanu zwierząt. Państwa członkowskie muszą przeznaczyć na ekoschematy co najmniej 25 % budżetu wsparcia dochodowego.

Co najmniej 35 % funduszy na rzecz rozwoju obszarów wiejskich zostanie przekazanych na zobowiązania rolno-środowiskowe promujące praktyki z zakresu ochrony środowiska i klimatu oraz dobrostanu zwierząt.

Jeśli chodzi o warunkowość, minimalne wymogi, jakie beneficjenci WPR muszą spełnić, aby uzyskać wsparcie, są teraz bardziej ambitne. Na przykład co najmniej 3 % gruntów ornych w każdym gospodarstwie zostanie przeznaczonych na różnorodność biologiczną i elementy nieproduktywne, przy czym rolnik może uzyskać wsparcie w ramach ekoschematów, aby zwiększyć ten odsetek do 7 %. Ochronie będą podlegały wszystkie tereny podmokłe i torfowiska.

Bezpośrednie wsparcie dochodowe rolników oraz środki rynkowe

Głównym celem EFRG jest wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych oraz odporności w całej UE w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego za pośrednictwem wspólnej polityki rolnej. Celem funduszu jest wniesienie wkładu w realizację unijnych celów środowiskowych i klimatycznych poprzez

zazielenianie (do 2022 r.), a od 2023 r. poprzez ekoschematy i warunkowość. Do priorytetów przyszłej wspólnej polityki rolnej, która wejdzie w życie w 2023 r., należą osiągnięcie wyższego poziomu ambicji środowiskowych, przeciwdziałanie zmianie klimatu oraz ochrona zasobów naturalnych i różnorodności biologicznej.

Unia Europejska wspiera dochody rolników w drodze płatności bezpośrednich (płatności przekazywane raz w roku bezpośrednio na rachunki bankowe rolników tytułem wsparcia dochodowego oraz w celu zapewnienia siatki bezpieczeństwa).

W ramach EFRG państwa UE muszą zapewnić:

- schemat płatności podstawowych dla rolników;
- płatności bezpośrednie z tytułu zazieleniania (na zrównoważone praktyki rolnicze);
- płatność dla młodych rolników.

Państwa UE mogą wykorzystywać EFRG także w celu finansowania określonych programów pomocy dla małych i średnich gospodarstw rolnych, rolników działających na obszarach z ograniczeniami naturalnymi oraz sektorów zmagających się z trudnościami.

Wszystkie płatności są uzależnione od zgodności z przepisami UE w zakresie bezpieczeństwa żywności, ochrony środowiska i dobrostanu zwierząt. Mają one charakter kluczowy dla ciągłego prowadzenia działalności przez rolników, gdyż dochody z rolnictwa są znacznie niższe od średnich dochodów w UE.

EFRG finansuje także środki mające na celu **wsparcie i stabilizację rynków rolnych**, w tym zakupy w ramach interwencji publicznej; dopłaty do prywatnego przechowywania; wyjątkowe środki wsparcia dla konkretnego sektora; unijny program „Owoce, warzywa i mleko w szkole”; działania informacyjne i promocyjne itp. Środki te funkcjonują jako część wspólnej organizacji rynków produktów rolnych, stanowiącej ramy dla środków rynkowych realizowanych na podstawie WPR. W celu finansowania środków rynkowych w czasach kryzysu zostanie wprowadzona nowa rezerwa rolna.

Rozwój obszarów wiejskich

Finansowanie **rozwoju obszarów wiejskich** pochodzi częściowo z EFRROW, a częściowo ze źródeł krajowych/regionalnych i czasem prywatnych. Od 2021 r. EFRROW funkcjonuje w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych; po 2022 r. będzie on w pełni funkcjonował w ramach planów

strategicznych WPR.

Głównym celem EFRROW jest wsparcie transformacji w kierunku w pełni zrównoważonego sektora rolniczego oraz rozwoju tętniących życiem obszarów wiejskich. Z tego funduszu finansuje się wkład wspólnej polityki rolnej w realizację unijnych celów z zakresu rozwoju obszarów wiejskich:

- poprawy konkurencyjności rolnictwa;
- promowania zrównoważonego charakteru gospodarki zasobami naturalnymi i działań w dziedzinie klimatu;
- osiągnięcia zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów i społeczności wiejskich.

EFRROW zapewnia rolnikom i mieszkańcom obszarów wiejskich wsparcie w celu zwiększenia zrównoważoności i konkurencyjności, w tym poprzez:

- promowanie wykorzystywania narzędzi cyfrowych i technologicznych;
- działania mające na celu poprawę atrakcyjności obszarów wiejskich zarówno pod względem mieszkania, jak i tworzenia miejsc pracy;
- wsparcie dla innowacji i dywersyfikacji działalności na terenie gospodarstwa;
- rewitalizację wsi;
- ochronę środowiska i bioróżnorodności;
- działania mające na celu przywracanie, zachowanie i wzmacnianie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem, wywierające pozytywny wpływ na różnorodność biologiczną, glebę, wodę i powietrze.

Unijna polityka rozwoju obszarów wiejskich jest realizowana w oparciu o wieloletnie krajowe lub regionalne [programy rozwoju obszarów wiejskich](#) opracowywane i zarządzane przez państwa członkowskie lub regiony UE i zatwierdzone przez Komisję Europejską. W każdym programie wskazano konkretną strategię, która musi zaspokajać potrzeby danego kraju lub regionu, a jednocześnie być zgodna ze stosownymi priorytetami UE w zakresie rozwoju obszarów wiejskich.

PROW zostały warunkowo przedłużone na lata 2021–2022. Ze względu na przedłużenie wiele projektów i programów ujętych w PROW będzie nadal realizowanych do końca 2025 r.

Począwszy od 2023 r. wszystkie nowe działania z zakresu rozwoju obszarów wiejskich zostaną włączone do krajowych [planów strategicznych WPR](#). Każdy

plan krajowy będzie oparty na kluczowych celach społecznych, środowiskowych i gospodarczych dotyczących unijnego rolnictwa, leśnictwa i obszarów wiejskich.

Potencjalni beneficjenci:

- rolnicy i zainteresowane strony z obszarów wiejskich;
- organy administracyjne;
- władze lokalne lub regionalne oraz instytucje;
- instytuty, instytucje edukacyjne;
- organizacje pozarządowe;
- przedsiębiorstwa, MŚP i stowarzyszenia.

Możliwości w dziedzinie badań naukowych i innowacji w rolnictwie

Na potrzeby tworzenia projektów z zakresu innowacji w rolnictwie, żywności i leśnictwie pomocna może być [broszura](#) na temat możliwości finansowania opracowana przez europejskie partnerstwo innowacyjne na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa (EPI-AGRI). Zawiera wszystkie praktyczne informacje na temat rozmaitych wariantów, począwszy od EFRROW, „Horyzont 2020” po LIFE+.

Rolnicy również mogą korzystać ze wsparcia dostępnego w ramach programu „Horyzont 2020” w dziedzinie bezpieczeństwa żywnościowego, zrównoważonego rolnictwa i leśnictwa, badań mórz i wód śródlądowych i biogospodarki. Możliwości finansowania dotyczące żywności i żywienia wymieniono na stronie portalu dla uczestników programu „Horyzont”. Rolnicy [Portalu uczestników](#).

[Rolnicy](#) mogą korzystać z niektórych działań w ramach [programu COSME](#), którym zarządza Agencja Wykonawcza ds. Małych i Średnich Przedsiębiorstw (EASME). Szczegółowe informacje na ten temat zawiera [plan działania na rzecz przedsiębiorczości do 2020 r.](#)

EFRROW wspiera również transfer wiedzy i innowacji za pośrednictwem EPI-AGRI.

Inne możliwości związane z rolnictwem

Podejście [LEADER](#) jest oddolną i stosowaną wobec konkretnego obszaru metodą wspierania społeczności lokalnych, które we własnym zakresie opracowują i

wdrażają strategie rozwoju lokalnego. Jest obowiązkowym elementem programów rozwoju obszarów wiejskich we wszystkich państwach członkowskich, a co najmniej 5 % krajowych pul środków finansowych EFRROW musi zostać przeznaczone na działania w ramach LEADER.

[Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich](#) opiera się na aktualnym doświadczeniu i wiedzy. Jej celem jest pomaganie w tworzeniu i wdrażaniu przyszłych programów rozwoju obszarów wiejskich.

Na poprawę warunków zatrudnienia na obszarach wiejskich dostępne są również środki w ramach [Europejskiego Funduszu Społecznego](#).

Finansowanie z EFRG może również być przyznawane organom publicznym zaangażowanym w programy „Mleko w szkole”, „[Owoce i warzywa w szkole](#)” lub w [promowanie produktów rolnych](#) w UE lub w [państwach trzecich](#).

Instrument „Łącząc Europę” dla transportu

Program w dziedzinie transportu w ramach instrumentu „Łącząc Europę” (CEF) stanowi kluczowy instrument finansowania unijnego na rzecz rozwoju zrównoważonej i wzajemnie połączonej transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T) o wysokich osiągnięciach, z naciskiem na **dziewięć korytarzy sieci bazowej**. Program współfinansuje projekty, które zwiększają multimodalność, ulepszają infrastrukturę oraz wprowadzają innowacje i nowe technologie.

CEF 2.0 promuje wzajemnie połączone i multimodalne sieci w celu rozwoju i modernizacji kolei, dróg, śródlądowych dróg wodnych oraz infrastruktury morskiej, a także bezpieczną i chronioną mobilność. Priorytetowo traktowany jest dalszy rozwój TEN-T z naciskiem na brakujące połączenia oraz projekty transgraniczne o europejskiej wartości dodanej. Druga edycja programu trwa od 2021 r. do 2027 r.

Cele CEF 2.0 są podobne do celów CEF 1.0, ale kładzie się w nich większy nacisk na:

- zrównoważony rozwój, obniżenie emisyjności i niższe emisje;
- komplementarność rodzajów transportu.

Głównymi celami są:

- przyczynianie się do opracowania projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, dotyczących wydajnych, wzajemnie połączonych i multimodalnych sieci i infrastruktury na potrzeby inteligentnej, interoperacyjnej, zrównoważonej, sprzyjającej włączeniu społecznemu, dostępnej, bezpiecznej i chronionej mobilności;
- dostosowanie odcinków TEN-T do potrzeb podwójnego zastosowania infrastruktury transportowej z myślą o poprawie mobilności zarówno cywilnej, jak i wojskowej.

Przewidziano wsparcie dla projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, których celem jest:

- usuwanie wąskich gardeł, uzupełnianie brakujących połączeń oraz w szczególności poprawa odcinków transgranicznych;
- długoterminowe zapewnianie zrównoważonego i wydajnego systemu transportu, przy uwzględnieniu oczekiwanej w przyszłości wielkości przepływu transportu, jak również umożliwianie obniżenia emisyjności wszystkich rodzajów transportu;
- optymalizacja integracji i wzajemnych połączeń poszczególnych rodzajów transportu oraz zwiększenie interoperacyjności usług transportowych, przy zapewnieniu dostępności infrastruktury transportowej.

Proponowana [zmiana rozporządzenia w sprawie TEN-T](#) zawiera szereg [nowości](#), takich jak:

- wyższe prędkości przewozów kolejowych w sieci TEN-T (160 km/h w przewozach pasażerskich oraz 100 km/h w przewozach towarowych);
- maksymalny czas oczekiwania na granicy wynoszący 15 minut w kolejowych przewozach towarowych;
- gwarantowane dobre warunki nawigacyjne dla poszczególnych dorzeczy na śródlądowych drogach wodnych w ramach TEN-T;
- wymogi wdrażania w ramach TEN-T infrastruktury niezbędnej do ładowania i tankowania alternatywnych paliw transportowych. Oznacza to, że do 2025 r. zostanie osiągnięta wystarczająca przepustowość ładowania

dla samochodów osobowych, dostawczych i ciężarowych na odległość 60 km w każdą stronę w sieci bazowej, a do 2030 r. – w rozszerzonych sieciach bazowych i kompleksowych;

- zapewnienie bezpiecznych i chronionych parkingów, wyposażonych w infrastrukturę paliw alternatywnych, dla kierowców komercyjnych;
- wykorzystywanie innowacyjnych technologii, takich jak sieć 5G, w celu dalszej transformacji cyfrowej infrastruktury transportowej, dalszego zwiększenia wydajności oraz poprawy bezpieczeństwa, ochrony i odporności sieci;
- zwiększenie odporności TEN-T na klęski żywiołowe i katastrofy spowodowane przez człowieka poprzez wprowadzenie wymogów weryfikacji nowych projektów pod względem wpływu na klimat oraz ich oceny oddziaływania na środowisko, jak również na skutki wypadków lub awarii (np. poprzez zapewnienie alternatywnych przebiegów tras dla głównej sieci);
- nałożenie na 424 główne miasta dysponujące portami, portami lotniczymi oraz terminalami kolejowymi w ramach TEN-T wymogu opracowania planów zrównoważonej mobilności miejskiej do 2025 r. w celu wzajemnego dostosowania środków związanych z mobilnością (takich jak promowanie mobilności bezemisyjnej oraz ekologizacja floty miejskiej) w ramach TEN-T;
- zwiększenie liczby węzłów przeładunkowych oraz multimodalnych terminali pasażerskich w miastach w celu ułatwienia multimodalności, w szczególności w odniesieniu do ostatniej mili podróży pasażerskiej lub przewozu towarów;
- połączenie dużych portów lotniczych z koleją oraz, w miarę możliwości, koleją dużych prędkości;
- zapewnienie możliwości transportu samochodów ciężarowych pociągami w ramach całej sieci.

Transeuropejska sieć transportowa będzie realizowana w trzech etapach:

1. **do 2030 r.:** ukończenie bazowej sieci TEN-T według istniejących standardów dotyczących TEN-T, takich jak na przykład elektryfikacja całej sieci kolejowej oraz możliwość obsługi pociągów o długości 740 m;
2. **do 2040 r.:** ukończenie rozszerzonej sieci bazowej według nowych standardów, takich jak minimalna prędkość na linii wynosząca 160 km/h dla kolei pasażerskiej. Do tej chwili nowy standard, dotyczący w

szczegółności ekologicznego transportu oraz zwiększonej cyfryzacji, będzie stosowany zarówno w odniesieniu do sieci bazowej, jak i rozszerzonej sieci bazowej. Cel pośredni na 2040 r. dodano w celu przyspieszenia procesu ukończenia sieci, mając na uwadze realizację ambitnych celów klimatycznych UE do 2050 r.;

3. **do 2050 r.:** ukończenie całej transeuropejskiej sieci transportowej, w tym odcinków w ramach sieci kompleksowej.

W odniesieniu do większości projektów transportowych wsparcie finansowe UE nie przekracza 30 % łącznego kosztu kwalifikowalnego. Odsetek ten może wzrosnąć do 50 % w odniesieniu do badań, działań o wyższym priorytecie i działań podwójnego zastosowania z zakresu obrony cywilnej oraz do 85 % w odniesieniu do projektów, w których środki przesunięto z Funduszu Spójności. Jeśli chodzi o prace prowadzone w regionach najbardziej oddalonych, obowiązuje szczególna maksymalna stopa współfinansowania wynosząca 70 %.

W celu wsparcia synergii między sektorami transportu i energii oraz sektora cyfrowego działania ukierunkowane na osiągnięcie celów w co najmniej dwóch sektorach mogą uzyskać wyższą stopę współfinansowania zgodnie z programem prac dotyczącym co najmniej dwóch z tych sektorów.

Realizacja programu odbywa się w drodze zarządzania bezpośredniego przez Europejską Agencję Wykonawczą ds. Klimatu, Infrastruktury i Środowiska (CINEA) poprzez połączenie dotacji, zamówień publicznych oraz instrumentów finansowych. CINEA to organizacja, która od 2021 r. jest następcą Agencji Wykonawczej ds. Innowacyjności i Sieci (INEA).

Potencjalni beneficjenci:

- przedstawiciele branży transportowej;
- małe i średnie przedsiębiorstwa;
- organizacje badawcze;
- podmioty publiczne i prywatne mające siedzibę w państwie członkowskim lub w państwie niebędącym członkiem UE, związane z programem lub utworzone na podstawie prawa Unii;
- organizacje międzynarodowe.

Informacje na temat zaproszeń do składania wniosków dotyczących projektów w dziedzinie transportu znajdują się na [stronie internetowej CINEA](#).

W polityce w zakresie turystyki UE odgrywa rolę uzupełniającą, wspierając i koordynując działania podejmowane przez państwa członkowskie. Na lata 2021–2027 nie przewidziano specjalnego unijnego budżetu w zakresie turystyki. Wsparcie finansowe dla turystyki może być udzielane w ramach licznych programów unijnych.

W wyniku pandemii koronawirusa turystyka w całej UE doznała bezprecedensowego wstrząsu, co spowodowało gwałtowne zmniejszenie przepływów turystycznych, a tym samym spadek przychodów z działalności związanej z turystyką. Komisja Europejska wprowadziła środki i przedłożyła wnioski mające na celu złagodzenie wpływu tego kryzysu na branżę turystyczną UE.

Oprócz tego nagłego wstrząsu branża turystyczna stoi w obliczu innych, bardziej długoterminowych wyzwań związanych z transformacją ekologiczną i cyfrową, konkurencyjnością, zrównoważonym rozwojem i odpornością.

Finansowanie inwestycji w turystyce może zapewnić kilka unijnych inicjatyw i programów. Na lata 2021–2027 przewidziano 13 programów, które można wykorzystać na potrzeby finansowania działań w branży turystycznej, w ramach

zarządzania bezpośredniego lub dzielonego, w tym działań podejmowanych w celu złagodzenia skutków pandemii.

Ramy legislacyjne Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2021–2027 (EFRR) obejmują szczegółowe cele polityki związane ze zrównoważoną turystyką. Oprócz tego celu szczegółowego zrównoważoną turystykę można wspierać w ramach wszelkich innych celów polityki, jeżeli inwestycje przyczyniają się do osiągnięcia celu oraz są zgodne z obowiązującymi warunkami lub wymogami podstawowymi. Organy publiczne w państwach członkowskich wybierają projekty przeznaczone do finansowania w ramach programów operacyjnych (oraz monitorują ich realizację).

Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF) umożliwia państwom członkowskim finansowanie inwestycji i reform, w tym w branży turystycznej, w ramach ich [krajowych planów odbudowy i zwiększania odporności \(RRP\)](#). Dostępne środki z RRF należy przyznać do końca 2023 r.

Poniżej znajduje się przegląd źródeł unijnego finansowania turystyki na lata 2021–2027 oraz rodzaje działań wspieranych na podstawie załącznika I do [sprawozdania specjalnego Europejskiego Trybunału Obrachunkowego 27/2021: Wsparcie UE na rzecz turystyki](#).

Komisja opublikowała także [przewodnik internetowy na temat unijnego finansowania turystyki](#). Na [stronie](#) znajdują się linki do stron internetowych odnośnych programów unijnych, gdzie publikowane są najnowsze zmiany w rocznych programach prac lub zaproszeniach do składania wniosków oraz szczegóły techniczne poszczególnych programów. Wskazano tam również przykłady dobrych projektów współfinansowanych w przeszłości ze środków unijnych.

Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności

Finansowanie zgodnie z definicją zawartą w [krajowych planach odbudowy i zwiększania odporności](#).

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i Fundusz Spójności (ERDF/CF)

EFRR: inwestycje wzmacniające środowiskową i społeczno-gospodarczą równowagę oraz odporność turystyki w perspektywie długoterminowej, przekształcanie branży poprzez czerpanie wiedzy z innowacyjnych rozwiązań;

FS: związane z turystyką inwestycje w środowisko oraz w transeuropejskie sieci transportowe, w szczególności w regionach silnie uzależnionych gospodarczo od turystyki.

Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+)

Działania wspierające realizację środków z zakresu zatrudnienia ludzi młodych; działania wspierające transformację ekologiczną i cyfrową poprzez stymulowanie inwestycji w miejsca pracy i możliwości zdobycia kwalifikacji.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Inwestycje związane z turystyką zawarto w [krajowych planach strategicznych dotyczących wspólnej polityki rolnej](#).

Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury (EFMRA)

Projekty związane z turystyką, takie jak ekoturystyka, pescoturystyka, gastronomia lokalna (restauracje serwujące ryby i żywność pochodzenia morskiego), zakwaterowanie, szlaki turystyczne, nurkowanie, jak również wspieranie partnerstwa lokalnego w turystyce przybrzeżnej.

Program LIFE

Zrównoważone środowiskowo projekty związane z turystyką, w szczególności dotyczące ograniczania emisji CO₂ poprzez efektywność energetyczną lub energię odnawialną; projekty, które „łączą” środki przystosowania się do zmiany

klimatu z turystyką.

„Horyzont Europa”

Finansowanie opracowania nowych podejść, koncepcji i praktyk na rzecz zrównoważonej i dostępnej turystyki kulturalnej sprzyjającej włączeniu społecznemu (działalność badawcza w ramach klastra 2).

„Kreatywna Europa”

Finansowanie programu Europejska Stolica Kultury; projekty lub platformy współpracy, w tym wydarzenia kulturalne w formie festiwalu muzycznych lub festiwalu sztuk widowiskowych; festiwale i rynki filmowe; tworzenie marki miasta poprzez kulturę; rozwój kreatywnych aspektów zrównoważonej turystyki kulturalnej, branży projektowania i mody oraz promocja i reprezentacja tych branż poza UE.

Erasmus+

Projekty obejmujące mobilność, rozwijające kompetencje i zdolność do zatrudnienia osób młodych w turystyce, umiejętności cyfrowe w dziedzictwie kulturowym, gościnność oraz innowacje w dziedzinie badań nad turystyką.

Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji

Finansowanie dla MŚP prowadzących działalność w dziedzinie turystyki: inwestycje w środki trwałe lub aktywa niematerialne. Wspieranie dywersyfikacji działalności gospodarczej, tworzenie nowych możliwości rynkowych oraz pomoc ludziom w przystosowaniu się do zmian na rynku pracy.

Program „Cyfrowa Europa”

Finansowanie tworzenia przestrzeni danych: wspólna europejska przestrzeń danych dotyczących dziedzictwa kulturowego (wsparcie transformacji cyfrowej sektora europejskiego dziedzictwa kulturowego) oraz wspólna europejska przestrzeń danych dotyczących mobilności (wsparcie interoperacyjności); sieć europejskich ośrodków innowacji cyfrowych: wsparcie MŚP, prowadzących

działalność w dziedzinie turystyki, w transformacji cyfrowej.

Program na rzecz jednolitego rynku

Zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw działających w branży turystycznej, w szczególności MŚP, oraz wspieranie ich dostępu do rynków.

Program InvestEU

Inwestycje wzmacniające konkurencyjność, zrównoważoność i łańcuchy wartości branży turystycznej; zrównoważone, innowacyjne i cyfrowe środki, które mogą pomóc w redukcji śladu klimatycznego i środowiskowego branży turystycznej.

Potencjalni beneficjenci:

- przedsiębiorstwa działające w branży turystycznej;
- MŚP;
- władze regionalne i lokalne.

Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury (EFMRA)

Głównym celem unijnej polityki rybołówstwa jest ułatwianie zrównoważonego wykorzystywania zasobów morskich i zarządzania nimi, rozwój odpornej niebieskiej gospodarki oraz współpraca międzynarodowa w zakresie zdrowych i bezpiecznych oceanów objętych zrównoważoną gospodarką.

[Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury](#) (EFMRA) – poprzednio Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR) – pomaga w zapewnieniu zrównoważonego rybołówstwa oraz ochronie żywych zasobów morskich. Celem funduszu jest:

- pomoc rybakom w przejściu na zrównoważone rybołówstwo;
- wspieranie społeczności nadbrzeżnych w dywersyfikowaniu ich gospodarki;

- finansowanie projektów, które skutkują nowymi miejscami pracy i poprawą jakości życia na wybrzeżach europejskich;
- opracowanie zmian w dziedzinie zrównoważonej akwakultury;
- wzmocnienie wdrażania polityki morskiej;
- pobudzanie rozwoju **zrównoważonej niebieskiej gospodarki**.

W ramach programu dokonuje się przydziału **środków finansowych** z budżetu UE na potrzeby wsparcia **unijnej wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb)**, unijnej polityki morskiej oraz unijnych zobowiązań międzynarodowych w dziedzinie zarządzania oceanami. Program ten zapewnia wsparcie w opracowaniu innowacyjnych projektów zapewniających zrównoważone wykorzystywanie zasobów wodnych i morskich.

EFMRA dąży do realizacji następujących priorytetów:

- wspieranie zrównoważonego rybołówstwa oraz odbudowy i ochrony żywych zasobów wodnych;
- wspieranie zrównoważonej działalności w zakresie akwakultury oraz przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rybołówstwa i akwakultury, przyczyniając się w ten sposób do bezpieczeństwa żywnościowego w UE;
- sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury;
- wzmocnienie międzynarodowego zarządzania oceanami oraz przyczynienie się do zapewnienia bezpieczeństwa i czystości mórz i oceanów, ochrony na nich, a także zrównoważonego zarządzania nimi.

W szczególności fundusz ten ułatwia:

- przejście na zrównoważone i niskoemisyjne rybołówstwo;
- ochronę różnorodności biologicznej mórz i ekosystemów;
- dostawę zdrowej, wysokiej jakości żywności pochodzenia morskiego dla konsumentów unijnych;
- zapewnienie społeczno-gospodarczej atrakcyjności sektora rybołówstwa oraz wymianę pokoleniową w tym sektorze, w szczególności w zakresie łodziowego rybołówstwa przybrzeżnego;
- rozwój zrównoważonej i konkurencyjnej akwakultury przyczyniającej się do bezpieczeństwa żywnościowego;

- doskonalenie umiejętności i poprawę warunków pracy w sektorach rybołówstwa i akwakultury;
- gospodarcze i społeczne ożywienie społeczności nadbrzeżnych;
- innowacje w zrównoważonej niebieskiej gospodarce;
- ochronę na morzu w celu zapewnienia bezpiecznej przestrzeni morskiej;
- współpracę międzynarodową na rzecz zdrowych i bezpiecznych oceanów zarządzanych w sposób zrównoważony.

EFMRA finansuje działania wspierające ulepszanie narzędzi, urządzeń i praktyk połowowych; innowacje i zrównoważony rozwój sektora niebieskiej gospodarki; ulepszanie zakładów akwakultury oraz zazielenianie sektora; oraz jakość i zrównoważony charakter źródeł żywności pochodzenia morskiego.

[Rozporządzenie w sprawie EFMRA](#) zawiera także **negatywny wykaz** operacji lub wydatków, które nie kwalifikują się do wsparcia z EFMRA:

- operacje, które zwiększają zdolność połowową statku rybackiego;
- nabycie sprzętu, który zwiększa możliwości statku rybackiego w zakresie lokalizacji ryb;
- budowa, nabycie lub przywóz statków rybackich;
- transfer statków rybackich do państw trzecich lub zmiana bandery statków rybackich na banderę państwa trzeciego, w tym poprzez zakładanie spółek joint venture z partnerami z państw trzecich;
- tymczasowe lub trwale zaprzestanie działalności połowowej;
- zwiad rybacki;
- przeniesienie własności przedsiębiorstwa;
- bezpośrednie zarybianie, chyba że zostało ono wyraźnie przewidziane w unijnym akcie prawnym jako środek ponownego wprowadzenia lub inne środki ochrony lub polega na zarybianiu eksperymentalnym;
- budowa nowych portów lub nowych miejsc sprzedaży aukcyjnej z wyjątkiem nowych miejsc wyładunku;
- mechanizmy interwencji na rynku, których celem jest czasowe lub trwale wycofanie produktów rybołówstwa lub akwakultury z obrotu, aby zmniejszyć podaż w celu zapobieżenia spadkowi cen lub w celu spowodowania wzrostu cen;

- inwestycje na statkach rybackich niezbędne do zapewnienia zgodności z wymogami przewidzianymi w prawie Unii obowiązującym w momencie składania wniosku o wsparcie;
- inwestycje na statkach rybackich, które prowadziły działalność połowową na morzu przez mniej niż 60 dni w ciągu dwóch lat kalendarzowych poprzedzających rok złożenia wniosku o wsparcie;
- wymiana lub modernizacja głównego lub dodatkowego silnika statku rybackiego.

W zarządzaniu programem stosuje się zarówno zarządzanie dzielone, jak i bezpośrednie. Projekty są współfinansowane z około 87 % budżetu EFMRA oraz krajowych strumieni finansowania, przy czym każde państwo członkowskie otrzymuje udział w całkowitym budżecie. Państwa członkowskie opracowują krajowe programy operacyjne określające, w jaki sposób zamierzają zainwestować środki finansowe. Po zatwierdzeniu przez Komisję organy krajowe podejmują decyzję, które projekty chcą wspierać (zarządzanie dzielone). Około 3 % (797 mln EUR) budżetu jest albo zarządzane bezpośrednio (zarządzanie bezpośrednie) przez służby Komisji Europejskiej, albo delegowane na rzecz [Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Klimatu, Infrastruktury i Środowiska \(CINEA\)](#).

Aby sprawdzić, czy projekt kwalifikuje się do otrzymania wsparcia z EFMRA, potencjalni beneficjenci powinni skontaktować się z [organem krajowym](#), który w ich kraju odpowiada za zarządzanie programem operacyjnym.

Z [możliwościami składania ofert](#) z zakresu gospodarki morskiej i rybołówstwa można zapoznać się na stronie internetowej Komisji, klikając hiperłącze.

Finansowanie ma postać dotacji i zamówień.

Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS)

Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS) umożliwia również społecznościom nadbrzeżnym opracowanie i realizację projektów lokalnych przy wsparciu UE. RLKS jest terminem używanym przez Komisję Europejską do opisu podejścia, które wywraca do góry nogami tradycyjną politykę rozwojową „z góry na dół”: lokalni mieszkańcy przejmują stery i tworzą partnerstwo lokalne, które opracowuje i realizuje zintegrowaną strategię rozwoju. Partnerstwo lokalne otrzymuje długoterminowe finansowanie z EFMRA lub innego funduszu i decyduje o sposobie jego wydatkowania. Aktualnie istniejące partnerstwa w dziedzinie

rybołówstwa są wspierane przez sieć monitorowania, oceny i lokalnego wsparcia rybołówstwa i akwakultury ([FAMENET](#)). Sieć ta wspiera zainteresowane strony we wdrażaniu EFMR i EFMRA w trzech zasadniczych obszarach:

- monitorowanie i ocena wdrażania EFMRA i EFMR;
- wdrażanie RLKS w dziedzinie rybołówstwa i akwakultury w celu wspierania zrównoważonej niebieskiej gospodarki;
- informowanie EFMR i EFMRA o wynikach za pośrednictwem pisemnych sprawozdań i filmów oraz wspieranie sieci INFORM EU.

FAMENET organizuje wydarzenia dla instytucji zarządzających, specjalistów i innych podmiotów w celu informowania o najnowszych dokumentach roboczych, wspierania dialogu i budowania zdolności pomiędzy zainteresowanymi stronami oraz zapewnienia, aby wszystkie państwa członkowskie otrzymały niezbędne wsparcie.

Potencjalni beneficjenci:

- rybacy;
- hodowcy z sektora akwakultury;
- społeczności nadbrzeżne;
- organizacje społeczeństwa obywatelskiego;
- naukowcy w dziedzinie morza;
- organy publiczne;
- inne zainteresowane strony zaangażowane w eksploatację zasobów morskich i zarządzanie nimi.

NEXT GENERATION EU (NGEU) SŁUŻĄCY DO ODBUDOWY PO KRYZYSIE ZWIĄZANYM Z COVID-19 ORAZ ZDROWEJ I ZRÓWNOWAŻONEJ TRANSFORMACJI CYFROWEJ

W 2020 r. Unia Europejska w sposób bezprecedensowy zareagowała na kryzys związany z COVID-19, który dotknął Europę i świat. Głównym elementem tej reakcji jest pakiet stymulacyjny o wartości 2,018 bln EUR według cen bieżących (1,8 bln EUR według cen z 2018 r.). Obejmuje on długoterminowy budżet UE na lata 2021–2027 w wysokości 1,211 bln EUR (1,074 bln EUR według cen z 2018 r.), którego dopełnienie stanowi 806,9 mld EUR (750 mld EUR według cen z 2018 r.) w ramach [Next Generation EU](#), tymczasowego instrumentu mającego na celu odbudowę UE.

Celem Next Generation EU jest pomoc w naprawie bezpośrednich szkód gospodarczych i społecznych spowodowanych pandemią koronawirusa oraz przygotowanie UE na przyszłość. Instrument ten pomoże zbudować Unię po

pandemii COVID-19, która będzie bardziej przyjazna dla środowiska, bardziej cyfrowa, odporniejsza i dostosowana do obecnych i przyszłych wyzwań. W centrum Next Generation EU znajduje się [Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności](#) – instrument służący przyznawaniu dotacji i pożyczek na wsparcie reform i inwestycji w państwach członkowskich UE o łącznej wartości 723,8 mld EUR. Część środków finansowych – w wysokości 338,0 mld EUR – zostanie wypłacona w formie dotacji. Pozostała część – 385,8 mld EUR – zostanie wykorzystana na udzielenie przez UE poszczególnym państwom członkowskim pożyczek na korzystnych warunkach, które zostaną spłacone przez te państwa członkowskie.

Środki finansowe w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności zostaną rozdzielone zgodnie z krajowymi planami odbudowy i zwiększania odporności sporządzonymi przez poszczególne państwa członkowskie we współpracy z Komisją Europejską oraz według uzgodnionego klucza do ustalenia wkładu.

Next Generation EU wzmocni także szereg istniejących unijnych programów i polityk, obejmujących:

- **politykę spójności** w ramach Wsparcia na rzecz odbudowy służącej spójności oraz terytoriom Europy (**REACT-EU**), którego celem jest pomoc w przezwyciężeniu konsekwencji gospodarczych pandemii w pierwszych latach odbudowy;
- **Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji**, którego celem jest zagwarantowanie, aby transformacja w kierunku neutralności klimatycznej służyła wszystkim ludziom;
- **Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich**, którego celem jest dalsze wsparcie rolników;
- **Program InvestEU**, którego celem jest wsparcie działań na rzecz inwestycji przedsiębiorstw unijnych;
- **rescEU**, który zabezpiecza zdolność Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności do reagowania w sytuacjach wyjątkowych na dużą skalę;
- **„Horyzont Europa”**, którego celem jest zapewnienie zdolności UE do finansowania większej doskonałości w badaniach naukowych.

W celu sfinansowania Next Generation EU Unia będzie zaciągać pożyczki na rynkach. Spłata nastąpi w okresie długoterminowym – do 2058 r. Pozwoli to uniknąć wywierania bezpośredniego nacisku na finanse krajowe państw członkowskich oraz umożliwi im skoncentrowanie się na działaniach związanych z odbudową.

Ponad 50 % długoterminowego budżetu UE oraz Next Generation EU zostaną wykorzystane na wsparcie następujących priorytetów:

- badań naukowych i innowacji w ramach programu „Horyzont Europa”;
- sprawiedliwej transformacji klimatycznej i cyfrowej w ramach Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji oraz programu „Cyfrowa Europa”;
- gotowości, odbudowy i odporności w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, unijnego mechanizmu ochrony ludności (rescEU) oraz Programu UE dla zdrowia.

Okolo 30 % długoterminowego budżetu UE oraz Next Generation EU zostanie wydane na walkę ze zmianą klimatu. Środki te stanowią część głównego planu inwestycyjnego wprowadzonego przez UE w celu uczynienia gospodarki bardziej ekologiczną. Będą one stanowić połączenie unijnych i krajowych funduszy publicznych oraz inwestycji publicznych i prywatnych, aby zapewnić UE wsparcie na drodze do osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r.

Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności

Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF), który wszedł w życie 19 lutego 2021 r., jest tymczasowym narzędziem ukierunkowanym na odbudowę gospodarki. Celem tego instrumentu jest pomoc UE w osiągnięciu celu neutralności klimatycznej do 2050 r. oraz wejściu na drogę transformacji cyfrowej poprzez tworzenie miejsc pracy oraz pobudzanie wzrostu w toku tego procesu. Instrument ten finansuje reformy i inwestycje w państwach członkowskich od początku pandemii w lutym 2020 r. i będzie je finansować nadal do 31 grudnia 2026 r. RRF zapewnia wsparcie finansowe na dużą skalę dla inwestycji publicznych ukierunkowanych na realizację projektów w sześciu kluczowych dziedzinach (filarach): zielonej transformacji; transformacji cyfrowej; spójności gospodarczej, wydajności i konkurencyjności; spójności społecznej i terytorialnej; odporności zdrowotnej, gospodarczej, społecznej i instytucjonalnej; oraz polityce na rzecz następnego pokolenia. Wsparcie udzielane jest w formie dotacji (338,0 mld EUR) i pożyczek (385,8 mld EUR) według cen bieżących.

Komponent dotacji RRF podzielono między państwa UE według różnych kryteriów przydziału. Kryteria te obejmują produkt krajowy brutto (PKB) na mieszkańca, poziom bezrobocia, liczbę ludności oraz skutki kryzysu związanego z COVID-19.

Aby uzyskać wsparcie z RRF, państwa UE muszą przedłożyć Komisji plany odbudowy i zwiększania odporności, w których wyjaśniają, w jaki sposób zamierzają wydać środki pieniężne. W planach tych należy uwzględnić wyzwania określone w [europejskim semestrze](#), w szczególności [zalecenia dla poszczególnych krajów](#) z lat 2019 i 2020. Ponadto plany te muszą zawierać program reform i inwestycji danego państwa członkowskiego. W planach odbudowy i zwiększania odporności, które kwalifikują się do finansowania w ramach RRF, należy określić także działania służące realizacji reform i inwestycji publicznych w postaci kompleksowego i spójnego pakietu, który może również obejmować programy publiczne mające na celu zachęcanie do inwestycji prywatnych. Plany zostaną ocenione przez Komisję, a następnie zatwierdzone przez Radę Europejską. Wypłata środków pieniężnych nastąpi po realizacji celów pośrednich i wartości docelowych, do których zobowiązały się państwa członkowskie.

Jak wspomniano powyżej, Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności stosuje się do obszarów polityki o znaczeniu unijnym, podzielonych na sześć filarów:

1. zielona transformacja;
2. transformacja cyfrowa;
3. inteligentny, zrównoważony wzrost gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu, w tym spójność gospodarcza, miejsca pracy, produktywność, konkurencyjność, badania naukowe, rozwój i innowacje, a także dobrze funkcjonujący rynek wewnętrzny z silnymi MŚP;
4. spójność społeczna i terytorialna;
5. opieka zdrowotna oraz odporność gospodarcza, społeczna i instytucjonalna, w celu między innymi zwiększenia gotowości na wypadek sytuacji kryzysowej i zdolności reagowania kryzysowego;
6. polityki na rzecz następnego pokolenia, dzieci i młodzieży, takie jak edukacja i umiejętności.

Wsparcie w ramach RRF ma charakter dodatkowy w stosunku do wsparcia udzielanego w ramach innych programów i instrumentów unijnych. Reformy i projekty inwestycyjne mogą otrzymywać wsparcie w ramach innych programów i instrumentów unijnych, pod warunkiem że wsparcie takie nie pokrywa tych samych kosztów.

Oprócz dotacji RRF ma także komponent pożyczkowy. Do dnia 31 grudnia 2023 r. Komisja może na wniosek państwa członkowskiego udzielić danemu państwu członkowskiemu pożyczki na realizację jego planu odbudowy i zwiększania

odporności. Maksymalna wielkość pożyczek dla każdego państwa członkowskiego nie przekracza pułapu w wysokości 6,8 % jego dochodu narodowego brutto. Ramy czasowe przyznawania środków ograniczono do końca 2023 r.

Okolo 20 % środków z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności zostanie zainwestowanych w transformację cyfrową UE. Środki te pomogą UE w poczynieniu większych inwestycji w obliczenia superkomputerowe, sztuczną inteligencję, cyberbezpieczeństwo, zaawansowane umiejętności cyfrowe oraz szersze zastosowanie technologii cyfrowych w gospodarce i społeczeństwie.

RFF wniesie ponadto wkład w uwzględnianie kwestii klimatu i zrównoważenie środowiskowe poprzez środki wsparcia, które stanowią kwotę odpowiadającą co najmniej 37 % łącznej alokacji planów odbudowy i zwiększania odporności państw członkowskich. RFF wniesie wkład także w uwzględnianie działań z zakresu różnorodności biologicznej w politykach unijnych. W reformach i inwestycjach ujętych w planach odbudowy i zwiększania odporności państw członkowskich należy przestrzegać zasady „nie czynić poważnych szkód”, która oznacza, że nie powinny one szkodzić realizacji celów klimatycznych i środowiskowych.

Dla 70 % łącznej kwoty 312,5 mld EUR dostępnej w formie dotacji klucz do ustalenia wkładu będzie oparty na ludności poszczególnych państw członkowskich (jego odwrotność stanowi PKB na mieszkańca) oraz średniej stopie bezrobocia w ciągu ostatnich pięciu lat (2015–2019) w stosunku do średniej unijnej. Dla pozostałych 30 % zamiast stopy bezrobocia (2015–2019) należy uwzględnić straty stwierdzone w realnym PKB w 2020 r. oraz łączne straty stwierdzone w realnym PKB w latach 2020–2021.

W planach państw członkowskich należy zaproponować spójny wykaz reform i projektów inwestycji publicznych, które zostaną zrealizowane do końca 2026 r. Finansowanie będzie dostępne przez trzy lata (po zatwierdzeniu planów dostępnych będzie do 13 % płatności zaliczkowych). Do wsparcia kwalifikują się projekty rozpoczęte 1 lutego 2020 r. i po tej dacie.

Więcej informacji na temat treści programowych i przydziału finansowania dla poszczególnych państw członkowskich można znaleźć na [stronie internetowej RRF](#).

Program InvestEU

Program InvestEU jest jednolitym mechanizmem wsparcia inwestycyjnego na lata 2021–2027. W jego skład wchodzi różne instrumenty finansowe UE dotyczące polityk wewnętrznych wspieranych poprzednio przez różne fundusze i

programy związane z budżetem UE. W ramach [Programu InvestEU](#) wsparciem obejmuje się zrównoważone inwestycje, innowacje i tworzenie miejsc pracy w UE. Celem tego programu jest zapewnienie przedsiębiorstwom długoterminowego finansowania oraz wspieranie polityk unijnych w wychodzeniu z głębokiego kryzysu ekonomicznego i społecznego. Kwota jego gwarancji wynosi 26,2 mld EUR wraz z rezerwami z wieloletnich ram finansowych i zasobami z Next Generation EU. Szacuje się, że łączna kwota inwestycji uruchomionych na tej podstawie w latach 2021–2027 wyniesie ponad 372 mld EUR. Łączy on Europejski Fundusz na rzecz Inwestycji Strategicznych oraz 13 innych instrumentów finansowych UE.

Program InvestEU opracowano w celu zapewnienia, aby przynosił korzyści wszystkim państwom członkowskim bez względu na ich wielkość lub rozwój ich rynku finansowego. Nie istnieją żadne pule środków krajowych, gdyż jest to instrument oparty na zasadach rynkowych i ukierunkowany na popyt. Państwa członkowskie mogą przydzielać kwoty do Programu InvestEU z funduszy objętych zarządzaniem dzielonym oraz z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności. Program InvestEU wspiera następujące [obszary polityki](#):

Sektor energetyczny:

- zwiększenie produkcji, dostaw lub wykorzystania czystej i zrównoważonej energii ze źródeł odnawialnych, jak również bezpiecznych i zrównoważonych bezemisyjnych i niskoemisyjnych źródeł energii i rozwiązań;
- efektywność energetyczna i oszczędności energii (ze szczególnym naciskiem na ograniczanie popytu za pomocą zarządzania popytem i modernizacji budynków);
- rozwój i modernizacja zrównoważonej infrastruktury energetycznej i przekształcenie jej w infrastrukturę inteligentną, w szczególności technologii magazynowania, elektroenergetycznych połączeń międzysystemowych między państwami członkowskimi oraz inteligentnych sieci, zarówno na poziomie przesyłu, jak i dystrybucji;
- rozwój innowacyjnych bezemisyjnych i niskoemisyjnych systemów ciepłowniczych oraz kogeneracji;
- produkcja i dostawa zrównoważonych paliw syntetycznych ze źródeł odnawialnych lub neutralnych pod względem emisji dwutlenku węgla oraz innych bezpiecznych i zrównoważonych bezemisyjnych i niskoemisyjnych źródeł energii, biopaliw, biomasy i paliw alternatywnych, w tym paliw dla wszystkich rodzajów transportu;

- infrastruktura na potrzeby wychwytywania i składowania dwutlenku węgla w procesach przemysłowych, instalacjach bioenergetycznych i zakładach wytwórczych w celu wsparcia transformacji energetycznej;
- infrastruktura krytyczna – fizyczna lub wirtualna – w tym elementy infrastruktury uznawane za krytyczne, a także grunty i nieruchomości o kluczowym znaczeniu dla korzystania z takiej infrastruktury krytycznej oraz dostarczania towarów i świadczenia usług mających zasadnicze znaczenie dla eksploatacji i utrzymania infrastruktury krytycznej.

Zrównoważony rozwój:

- projekty wspierające rozwój infrastruktury transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T), w tym jej konserwację i bezpieczeństwo, rozwój węzłów miejskich TEN-T, portów morskich i śródlądowych, portów lotniczych, terminali multimodalnych oraz połączeń takich terminali z TEN-T;
- projekty w zakresie inteligentnej i zrównoważonej mobilności w miastach, dotyczące niskoemisyjnych rodzajów transportu miejskiego, w tym rozwiązania w zakresie żeglugi śródlądowej i innowacyjne rozwiązania w zakresie mobilności, niedyskryminacyjnej dostępności, ograniczenia zanieczyszczenia powietrza i hałasu, zużycia energii, sieci inteligentnych miast, utrzymania i zwiększenia poziomu bezpieczeństwa;
- projekty dotyczące infrastruktury kolejowej, inne projekty kolejowe, projekty dotyczące infrastruktury żeglugi śródlądowej, transportu zbiorowego i portów morskich oraz autostrad morskich;
- projekty dotyczące utrzymania lub rozbudowy istniejącej infrastruktury transportowej, w tym autostrad w ramach TEN-T, gdy jest to niezbędne dla zwiększenia, utrzymania lub poprawy bezpieczeństwa drogowego, rozwoju usług ITS lub zagwarantowania integralności i standardów infrastruktury, rozwoju bezpiecznych stref i obiektów parkingowych, jak również stacji ładowania pojazdów i zaopatrzenia w paliwa alternatywne.

Środowisko:

- infrastruktura wodna, w tym zaopatrzenie w wodę pitną i gospodarka ściekowa, a także wydajność sieci, ograniczenie wycieków, infrastruktura służąca do odprowadzania i oczyszczania ścieków, infrastruktura nadbrzeżna i inna zielona infrastruktura powiązana z gospodarką wodną;
- infrastruktura gospodarowania odpadami;

- projekty i przedsięwzięcia w dziedzinie zarządzania zasobami środowiskowymi i zrównoważonych technologii;
- wzmocnienie i odbudowa ekosystemów i usług ekosystemowych, także dzięki ochronie przyrody i różnorodności biologicznej za pomocą projektów na rzecz zielonej i błękitnej infrastruktury;
- zrównoważony rozwój obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych;
- działania w dziedzinie zmiany klimatu, przystosowania się do niej i jej łagodzenia, w tym zmniejszania ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi;
- projekty i przedsięwzięcia służące wprowadzeniu gospodarki o obiegu zamkniętym dzięki uwzględnieniu aspektów efektywnego gospodarowania zasobami w procesie produkcji i cyklu życia produktów, w tym zrównoważone dostawy surowców pierwotnych i wtórnych;
- dekarbonizacja sektorów energochłonnych i znaczne obniżenie emisyjności takich sektorów, w tym projekty demonstracyjne dotyczące innowacyjnych technologii niskoemisyjnych oraz ich wdrażania;
- dekarbonizacja produkcji energii i łańcucha jej dystrybucji przez stopniowe odchodzenie od węgla i ropy naftowej;
- projekty promujące zrównoważone dziedzictwo kulturowe.

Badania naukowe, innowacje i cyfryzacja:

- badania, rozwój produktów i działania innowacyjne;
- rozwój infrastruktury łączności cyfrowej – fizycznej lub wirtualnej – w szczególności za pomocą projektów, które wspierają wdrażanie cyfrowych sieci o bardzo dużej przepustowości lub łączność 5G lub które poprawiają łączność cyfrową i dostęp do niej, w szczególności na obszarach wiejskich i w regionach peryferyjnych;
- projekty w zakresie badań naukowych i innowacji, które przyczyniają się do realizacji celów programu „Horyzont Europa”, w tym infrastrukturę badawczą i wspieranie środowiska akademickiego;
- projekty korporacyjne, w tym szkolenia i wspieranie tworzenia klastrów i sieci przedsiębiorstw;
- transfer technologii i wyników badań naukowych na rynek celem wspierania czynników rozwoju rynkowego i współpracy między przedsiębiorstwami;

- demonstracja i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań oraz wspieranie rozwoju działalności innowacyjnych przedsiębiorstw, a także cyfryzacja przemysłu unijnego;
- badania w dziedzinie kluczowych technologii prorozwojowych i ich przemysłowych zastosowań obejmujące również nowe materiały i materiały zaawansowane;
- nowe skuteczne i dostępne produkty związane z opieką zdrowotną, w tym badania, rozwój, innowacje i wytwarzanie produktów leczniczych, wyrobów medycznych, produktów diagnostycznych i produktów leczniczych terapii zaawansowanej oraz nowych środków przeciwdrobnoustrojowych, jak również innowacyjne procesy opracowywania tych produktów pozwalające uniknąć badań na zwierzętach;
- rozwój, wdrażanie i upowszechnianie technologii i usług cyfrowych, zwłaszcza technologii i usług cyfrowych, w tym mediów, platform usług internetowych i bezpiecznej komunikacji cyfrowej, przyczyniających się do osiągnięcia celów programu „Cyfrowa Europa”.

MŚP:

- wsparcie finansowe podmiotów zatrudniających do 499 pracowników, ze szczególnym uwzględnieniem MŚP i małych spółek o średniej kapitalizacji;
- dostęp do finansowania i jego dostępność przede wszystkim dla MŚP, w tym dla przedsiębiorstw innowacyjnych i działających w sektorze kultury i sektorze kreatywnym, a także dla małych spółek o średniej kapitalizacji;
- wsparcie w szczególności dla przedsiębiorstw mierzących się z trudnościami w uzyskaniu dostępu do finansowania: przedsiębiorstw typu start-up, młodszych i mniejszych przedsiębiorstw, przedsiębiorstw postrzeganych jako wysoce ryzykowane i niedające (wystarczającego) zabezpieczenia oraz przedsiębiorstw innowacyjnych.

Inwestycje społeczne i umiejętności:

- mikrofinansowanie;
- finansowanie przedsiębiorstw społecznych i gospodarka społeczna;
- działania promujące równouprawnienie płci, umiejętności, kształcenie, szkolenie i powiązane usługi;

- infrastruktura społeczna (w tym infrastruktura służby zdrowia i edukacyjna oraz mieszkania socjalne i studenckie);
- innowacje społeczne, w tym oddziaływanie społeczne, inwestycje mające oddziaływanie społeczne i zlecanie zadań mających na celu uzyskanie określonego oddziaływania społecznego;
- opieka zdrowotna i opieka długoterminowa;
- włączenie społeczne i dostępność;
- działalność kulturalna i twórcza o celu społecznym;
- integracja osób znajdujących się w trudnej sytuacji, w tym obywateli państw trzecich.

Inne obszary, do których można skierować finansowanie, obejmują:

- sektor kultury i sektor kreatywny, dziedzictwo kulturowe, rekultywację terenów przemysłowych (także zanieczyszczonych) i przywracanie takich terenów do zrównoważonego użytkowania;
- media, sektor audio-wizualny, dziennikarstwo i prasę, w szczególności poprzez rozwój nowych technologii, wykorzystanie technologii cyfrowych i technologiczne zarządzanie prawami własności intelektualnej;
- turystykę;
- zrównoważone rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo, akwakulturę i inne elementy szerzej rozumianej zrównoważonej biogospodarki;
- inwestycje społeczne, w tym wspierające wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych;
- rozwój przemysłu obronnego służący strategicznej niezależności Unii, przestrzeń kosmiczną, w szczególności poprzez rozwój sektora kosmicznego zgodnie z celami Strategii kosmicznej dla Europy;
- morza i oceany poprzez rozwój projektów i przedsięwzięć w obszarze niebieskiej gospodarki oraz zasady finansowania zrównoważonej niebieskiej gospodarki, w szczególności w zakresie przedsiębiorczości i gospodarki morskiej, odnawialnej energii morskiej i gospodarki o obiegu zamkniętym.

Wszystkie obszary mogą obejmować inwestycje strategiczne, w tym ważne projekty stanowiące przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania, w celu wsparcia odbiorców końcowych, których działalność ma strategiczne znaczenie dla UE, w szczególności z punktu widzenia zielonej transformacji i

transformacji cyfrowej, zwiększonej odporności i wzmocnienia strategicznych łańcuchów wartości.

Aby skorzystać z finansowania w ramach Programu InvestEU, potencjalne projekty muszą:

- dotyczyć niedoskonałości rynku bądź luk inwestycyjnych oraz być ekonomicznie opłacalne;
- potrzebować wsparcia UE w celu rozpoczęcia funkcjonowania;
- przynosić efekt mnożnikowy i w miarę możliwości przyciągać inwestycje prywatne;
- pomagać w realizacji celów polityki UE.

W rozporządzeniu w sprawie Programu InvestEU obszary polityki kwalifikujące się do objęcia operacjami z zakresu finansowania i inwestycji przedstawiono w [załączniku II](#). W załączniku V do tego samego rozporządzenia wymieniono różne działania wykluczone z finansowania. Ponadto w Programie InvestEU przewiduje się również specjalny system służący generowaniu dodatkowych inwestycji z korzyścią dla terytoriów objętych sprawiedliwą transformacją – tych, które najbardziej odczuły społeczno-gospodarcze skutki zielonej transformacji – jako uzupełnienie Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i instrumentu pożyczkowego na rzecz sektora publicznego.

Gwarancja dostępna w ramach Programu InvestEU jest realizowana za pośrednictwem wybranych partnerów finansowych (partnerów wykonawczych). Głównym partnerem jest Grupa EBI, która będzie odpowiadać za realizację 75 % gwarancji UE. Po raz pierwszy gwarancja UE jest otwarta także dla krajowych banków prorozwojowych oraz międzynarodowych instytucji finansowych.

Program InvestEU uzupełniają dwa dalsze komponenty:

[Centrum Doradztwa InvestEU](#) służy wsparciem technicznym i pomocą w przygotowywaniu, opracowywaniu, konstruowaniu i realizacji projektów, w tym w budowaniu zdolności. Centrum Doradztwa InvestEU uzupełnia Fundusz InvestEU poprzez wsparcie w zakresie identyfikacji, przygotowywania, i opracowywania projektów inwestycyjnych w całej Unii Europejskiej. Wraz z portalem InvestEU – unijnym internetowym narzędziem wymiany – jego celem jest wzmocnienie środowiska inwestycyjnego i biznesowego UE. Centrum Doradztwa InvestEU łączy promotorów projektów i pośredników z partnerami doradczymi, którzy współpracują bezpośrednio w celu zapewnienia projektom pomocy w osiągnięciu etapu finansowania. Stanowi ono centralny punkt kontaktowy dla promotorów

projektów i pośredników poszukujących wsparcia doradczego oraz pomocy technicznej związanej z funduszami inwestycyjnymi UE zarządzanymi centralnie.

Portal InvestEU łączy inwestorów i promotorów projektów, zapewniając łatwo dostępną i przyjazną dla użytkownika bazę danych. Portal InvestEU umożliwia promotorom projektów dotarcie do inwestorów, do których nie dotarliby w inny sposób. Zapewnia promotorom projektów więcej możliwości finansowania projektów.

Potencjalni beneficjenci:

- duże przedsiębiorstwa;
- inwestorzy;
- MŚP.

Instrument Wsparcia Technicznego

Głównym celem **Instrumentu Wsparcia Technicznego** (TSI) jest promowanie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej UE poprzez wspieranie działań państw członkowskich podejmowanych w celu realizacji reform niezbędnych do odbudowy gospodarczej i społecznej, a także budowania odporności oraz pozytywnej konwergencji gospodarczej i społecznej. Instrument wspiera organy krajowe w podnoszeniu ich zdolności do projektowania, opracowywania i realizacji reform, jak również do przygotowania, korekty, realizacji i zmian krajowych planów odbudowy i zwiększania odporności.

Instrument zapewnia wiedzę specjalistyczną dostosowaną do potrzeb, wspierając organy publiczne w ich działaniach podejmowanych w celu opracowania i realizacji reform w szerokim zakresie obszarów polityki. Są to obszary związane z zarządzaniem i administracją publiczną, administracją skarbową i zarządzaniem finansami publicznymi, zrównoważonym wzrostem gospodarczym i otoczeniem biznesowym, rynkiem pracy, kształceniem, usługami zdrowotnymi i społecznymi, sektorem finansowym i dostępem do finansowania. Szczególny nacisk kładzie się na działania, które sprzyjają transformacji ekologicznej i cyfrowej.

Państwa członkowskie UE, które chcą uzyskać wsparcie techniczne, muszą zwrócić się do Komisji z wnioskiem za pośrednictwem krajowego organu koordynującego w terminie do 31 października każdego roku. Komisja analizuje wnioski oraz – wspólnie z krajowymi organami koordynującymi – ocenia szczególne potrzeby państw i możliwości wsparcia w opracowaniu i realizacji reform.

Wsparcia mogą udzielić bezpośrednio specjaliści wewnętrzni Komisji lub inne podmioty, takie jak:

- specjaliści z krajowych administracji państw członkowskich UE (TAIEX);
- organizacje międzynarodowe;
- prywatne przedsiębiorstwa i doradcy;
- indywidualni specjaliści z sektora prywatnego.

Instrumentem zarządza bezpośrednio Komisja Europejska, a pośrednio – organizacje międzynarodowe i inne podmioty, którym powierzono realizację różnych zadań. Środki wypłaca się w formie dotacji i zamówień.

Potencjalni beneficjenci:

- organy państw członkowskich.

ZATRUDNIENIE, SPRAWY SPOŁECZNE I WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+)

EFS+ jest **głównym instrumentem UE na rzecz inwestowania w ludzi**, który ma na celu stworzenie Unii Europejskiej o silniejszym wymiarze społecznym i bardziej sprzyjającej włączeniu społecznemu. EFS+ wnosi istotny wkład w unijne polityki w zakresie zatrudnienia, spraw społecznych, edukacji i umiejętności, w tym w reformy strukturalne przeprowadzane w tych obszarach. Fundusz jest także jedną z podstaw odbudowy społeczno-gospodarczej UE po pandemii koronawirusa.

W celu uproszczenia na lata 2021–2027 połączono EFS z **Inicjatywą na rzecz zatrudnienia ludzi młodych (YEI)**, **Europejskim Funduszem Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD)** i bezpośrednio zarządzanym **programem Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych (EaSI)**, tworząc EFS+. Celem EFS+ jest osiągnięcie **wysokich poziomów zatrudnienia**, sprawiedliwej **ochrony**

socjalnej oraz **wykwalfikowanej i odpornej siły roboczej** przygotowanej do pracy w świecie pracy w przyszłości, zgodnie z zasadami określonymi w [Europejskim filarze praw socjalnych](#). Fundusz wspiera ekologiczną i cyfrową odbudowę UE zwiększającą jej odporność po kryzysie przez stymulowanie inwestycji w miejsca pracy, umiejętności i usługi.

Główne cele EFS+

EFS+ wspiera następującą działalność:

1. innowacje społeczne;
2. inwestycje w osoby młode, mające pomóc im w uzyskaniu kwalifikacji i znalezieniu pracy wysokiej jakości oraz podniesieniu poziomu wykształcenia;
3. szkolenie i uczenie się przez całe życie;
4. inwestycje w budowanie zdolności i współpracę transnarodową/transgraniczną, służące poprawie uczciwych warunków pracy;
5. wspieranie równych szans na rynku pracy i zwiększanie mobilności pracowników;
6. zwalczanie ubóstwa dzieci i pomoc najsłabszym członkom społeczeństwa, którzy doświadczają utraty miejsca pracy i zmniejszenia dochodów;
7. zapewnianie żywności i podstawowej pomocy materialnej osobom najbardziej potrzebującym.

Państwa członkowskie korzystają z EFS+ w celu zwalczania kryzysu społeczno-gospodarczego spowodowanego **pandemią koronawirusa**. W ramach **koncentracji tematycznych** należy skoncentrować zasoby w następujących dziedzinach:

- **nierówności społeczne i ubóstwo:** państwa członkowskie powinny przeznaczyć co najmniej 25 % zasobów z EFS+ na promowanie włączenia społecznego. Co więcej, EFS+ połączono z [FEAD](#) w celu zapewnienia żywności i podstawowej pomocy materialnej. Państwa członkowskie muszą przeznaczyć co najmniej 3 % zasobów z EFS+ na działania związane z FEAD;
- **bezrobocie młodzieży:** wszystkie państwa członkowskie muszą przeznaczyć odpowiednią kwotę pochodzącą z zasobów EFS+ na ukierunkowane działania i reformy strukturalne wspierające zatrudnienie ludzi młodych. Państwa członkowskie, w których w latach 2017–2019

wskaźnik niepracującej, niekształcącej się ani nieszkolącej się młodzieży (młodzieży NEET) w wieku od 15 do 29 lat był wyższy od średniej unijnej, powinny przeznaczyć na młodzież co najmniej 12,5 % swoich zasobów z EFS+. W ramach [wzmocnionej gwarancji dla młodzieży](#) państwa członkowskie muszą zapewnić, by młodzi ludzie poniżej 30 roku życia otrzymali dobrej jakości ofertę zatrudnienia, kontynuowali edukację, praktykę zawodową lub staż w ciągu czterech miesięcy od opuszczenia szkoły lub przejścia na bezrobocie;

- **ubóstwo dzieci:** w ramach EFS+ wymaga się, aby państwa członkowskie najbardziej dotknięte ubóstwem dzieci przeznaczały co najmniej 5 % swoich zasobów z EFS+ na realizację środków służących zmniejszeniu tego ubóstwa. Wszystkie pozostałe państwa członkowskie muszą przeznaczyć na ten cel odpowiednią kwotę;
- **zdolność partnerów społecznych i społeczeństwa obywatelskiego:** wszystkie państwa członkowskie powinny przeznaczyć odpowiednią kwotę na budowanie zdolności partnerów społecznych i społeczeństwa obywatelskiego. Państwa członkowskie, które otrzymały w tym obszarze zalecenia dla poszczególnych krajów wydane w ramach europejskiego semestru, powinny przeznaczyć na ten cel co najmniej 0,25 % swoich zasobów EFS+ w ramach zarządzania dzielonego.

Potencjalni beneficjenci:

- organizacje pracowników i pracodawców oraz organizacje zajmujące się szkoleniami i wspierające pracowników;
- organizacje pozarządowe i charytatywne, fundacje i organizacje społeczne;
- władze centralne, samorządowe i regionalne;
- przedsiębiorstwa i stowarzyszenia;
- obywatele UE, młodzież i dzieci, osoby z grup szczególnie wrażliwych.

Sposoby wdrażania

EFS+ w ramach partnerstwa

Finansowanie z EFS+ udzielane jest przede wszystkim poprzez państwa członkowskie oraz regiony. Wsparcia udziela się w ramach zarządzania dzielonego (wspólnie przez Komisję Europejską i organy krajowe) oraz zarządzania pośred-

niego przez organizacje partnerskie lub inne organy. Finansowanie ma postać dotacji, zamówień i instrumentów finansowych.

Organizacje i osoby fizyczne zainteresowane dofinansowaniem swojego projektu ze środków EFS+ powinny skontaktować się z instytucją zarządzającą EFS+ w swoim kraju lub regionie. Dobrym źródłem informacji o możliwościach, jakie oferuje EFS+, są też krajowe i regionalne strony internetowe o EFS+, a także lokalne służby zatrudnienia.

Poniżej znajduje się kilka przykładowych **rodzajów projektów kwalifikujących się do objęcia finansowaniem**:

- badania, działania i szkolenia, których celem jest inwestowanie w ludzi;
- tworzenie i ochrona miejsc pracy;
- propagowanie włączenia społecznego;
- zwalczanie ubóstwa;
- rozwijanie umiejętności niezbędnych w procesie transformacji cyfrowej i ekologicznej;
- inwestowanie w osoby młode;
- zwalczanie ubóstwa dzieci;
- nabywanie i dystrybucja żywności;
- zapewnianie podstawowej pomocy materialnej osobom najbardziej potrzebującym.

Bezpośredni EFS+ (komponent „Zatrudnienie i innowacje społeczne” – EaSI)

Komponent EaSI opiera się na poprzednim programie EaSI, koncentrując się na kształtowaniu polityki opartym na dowodach oraz eksperymentach społecznych, wspieraniu mobilności zawodowej oraz działalności w ramach instrumentów niefinansowych związanych z poprzednią osią **mikrofinansowania i przedsiębiorczości społecznej**. Będąc częścią EFS+, komponent EaSI realizuje te same cele polityczne, co EFS+, przede wszystkim w ramach **Europejskiego filaru praw socjalnych**.

EaSI skupia się na następujących głównych priorytetach polityki:

- zatrudnienie i umiejętności;
- rynki pracy i mobilność pracowników;
- ochrona socjalna i aktywne włączenie społeczne;

- warunki pracy.

EaSI wspiera działalność analityczną (sondaże, badania, dane statystyczne, metodyki, klasyfikacje, mikrosymulacje, wskaźniki, wsparcie obserwatoriów i benchmarków na szczeblu UE), której celem jest promowanie kształtowania opartej na dowodach polityki w dziedzinie zatrudnienia i polityki społecznej. W ramach EaSI zainteresowane strony mogą korzystać z tworzenia sieci kontaktów i działalności w zakresie budowania zdolności.

W celu przeciwdziałania niedoborom na rynku pracy oraz rozwijania zintegrowanego rynku pracy w UE EaSI finansuje transgraniczne partnerstwa i usługi w regionach transgranicznych, jak również ogólnounijne ukierunkowane programy z zakresu mobilności pracowników z myślą o wypełnieniu braków w przypadkach, w których zidentyfikowano zakłócenie równowagi na rynku pracy.

Istotny element programu stanowi również działalność z zakresu komunikacji i upowszechniania, w szczególności wzajemne uczenie się poprzez wymianę praktyk, innowacyjnych podejść, wzajemne oceny i analizy porównawcze, jak również sprawozdania, materiały informacyjne i przekaz medialny.

W ramach komponentu EaSI Europejskiego Funduszu Społecznego Plus projekty są promowane w sekcji „Projekty i wyniki” na [stronie EaSI Europejskiego Funduszu Społecznego Plus na portalu Funding and Tenders](#).

Innowacje społeczne i współpraca transnarodowa+ w ramach EFS

Celem inicjatywy „Innowacje społeczne+” w ramach EFS jest ułatwienie transferu lub doskonalenie innowacyjnych rozwiązań w odpowiedzi na aktualne wyzwania społeczne. Wspierając współpracę transnarodową, inicjatywa ma na celu upowszechnianie najlepszych praktyk w takich dziedzinach jak zatrudnienie, kształcenie, umiejętności oraz włączenie społeczne w całej UE. Inicjatywa podlega zarządzaniu pośredniemu. W następstwie zaproszenia do wyrażenia zainteresowania wybrano litewską [Agencję ds. Europejskiego Funduszu Społecznego \(ESFA\)](#) jako podmiot odpowiedzialny za pośrednie zarządzanie inicjatywą w latach 2021–2027. Pierwsze działania w ramach inicjatywy rozpoczęto w drugiej połowie 2022 r. po sformalizowaniu roli administracyjnej ESFA.

Realizacja inicjatywy odbywa się dwutorowo w ramach:

- **programu dotacji w dziedzinie innowacji społecznych:** realizacja inicjatywy rozpocznie się od zaproszenia do składania wniosków na szczeblu UE. Wnioski będą dotyczyć wsparcia projektów transnarodowych ułatwiających transfer lub doskonalenie innowacji społecznych.

Obejmą działania różnego rodzaju. Niektóre projekty będą polegały na zdefiniowaniu i zatwierdzeniu testowanych podejść, inne na udzielaniu pomocy we wdrożeniu zatwierdzonych modeli w całej UE, a jeszcze inne na pomocy organizacjom wspierającym innowacje społeczne w celu podniesienia ich zdolności;

- **Europejskie Centrum Kompetencji w zakresie Innowacji Społecznych:** w ramach tej inicjatywy utworzono Europejskie Centrum Kompetencji w zakresie Innowacji Społecznych. Centrum oferuje działania w zakresie wzajemnego uczenia się, budowania zdolności i tworzenia sieci kontaktów dla instytucji zarządzających EFS+ oraz innych właściwych zainteresowanych stron. Gromadzi, ocenia, opracowuje, zatwierdza i rozpowszechnia odpowiednie narzędzia i metody z zakresu innowacji społecznych, takie jak europejska baza danych innowacji społecznych. Centrum działa w ścisłej współpracy z [krajowymi centrami kompetencji w zakresie innowacji społecznych](#) i kontynuuje pracę wspólnot praktyków (grup internetowych, które umożliwiają spotkania osób z sektora edukacji dorosłych o podobnych zainteresowaniach) na rzecz zatrudnienia, kształcenia i umiejętności, włączenia społecznego i innowacji społecznych.

Inne instrumenty

Program na rzecz jednolitego rynku

[Program na rzecz jednolitego rynku](#) to unijny program finansowania, który ma pomóc jednolitemu rynkowi osiągnąć pełny potencjał i zapewnić odbudowę UE po pandemii koronawirusa. Stanowi on kontynuację [programu COSME](#). Zapewnia różne formy wsparcia dla przedsiębiorstw, w szczególności MŚP, aby zwiększyć ich konkurencyjność i zrównoważoność.

W szczególności:

- ułatwia dostęp do rynków;
- promuje przedsiębiorczość i zdobywanie umiejętności w zakresie przedsiębiorczości;
- promuje modernizację przemysłu oraz podejmuje globalne i społeczne wyzwania.

Wszelkie informacje – w tym odpowiednie prawodawstwo i przepisy dotyczą-

ce uczestnictwa, szablony wniosków, ocen i składania sprawozdań w sprawie projektów – są dostępne na [portalu poświęconym finansowaniu i przetargom](#).

Instrument mikrofinansowy Progress

Europejski instrument mikrofinansowy Progress (mikrofinansowanie Progress) oferuje pożyczki o wartości poniżej 25 000 EUR przeznaczone na zakładanie lub rozwijanie działalności małych firm. Jest wdrażany w ramach [programu Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych \(EaSI\)](#). Program EaSI nie finansuje bezpośrednio przedsiębiorców, ale umożliwia [wybranych podmiotom udzielającym mikrokredytów](#) w państwach UE zwiększenie środków przeznaczonych na pożyczki poprzez wydawanie gwarancji, a więc branie na siebie części potencjalnego ryzyka straty ponoszonego przez te podmioty. Komisja Europejska zapewnia ponadto wsparcie na rzecz budowania potencjału wybranych podmiotów udzielających mikrokredytów: banki prywatne lub państwowe, pozabankowe instytucje mikrofinansowe i podmioty nienastawione na osiągnięcie zysku oferujące mikrokredyty. Warunki udzielania pożyczek przedsiębiorcom – wysokość i czas trwania pożyczki, stopa oprocentowania i opłaty, termin przyznania – zależą od konkretnego podmiotu udzielającego mikrokredytów.

Potencjalni beneficjenci:

- osoby prowadzące działalność na własny rachunek;
- założyciele mikroprzedsiębiorstw (zatrudniających mniej niż dziesięciu pracowników), w szczególności przedsiębiorstw społecznych;
- osoby bezrobotne;
- osoby, które na pewien czas wycofały się z rynku pracy;
- osoby znajdujące się w niekorzystnej sytuacji, które mają trudności z uzyskaniem standardowego kredytu.

Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji dla Zwolnianych Pracowników (EFG)

Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji dla Zwolnianych Pracowników (EFG) jest specjalnym instrumentem UE na rzecz solidarności z europejskimi pracownikami lub samozatrudnionymi, którzy stracili pracę w wyniku restrukturyzacji. Obejmuje on pomoc w znalezieniu nowej pracy poprzez poprawę

umiejętności i zdolności do zatrudnienia. W ten sposób EFG przyczynia się do zwiększenia dynamiki i konkurencyjności gospodarki europejskiej. EFG pomaga również osobom poszukującym pracy o niskich kwalifikacjach i znajdującym się w trudnej sytuacji lepiej przygotować do wyzwań na rynku pracy.

Co do zasady ze środków z EFG można skorzystać w przypadku, gdy ponad 200 osób jest zwalnianych przez jedną firmę (co obejmuje też jej dostawców oraz producentów znajdujących się poniżej w łańcuchu dostaw), przez firmy działające w różnych sektorach w jednym regionie lub w konkretnym sektorze w jednym regionie lub w kilku sąsiadujących ze sobą regionach. Osoby, które straciły pracę w następstwie kryzysu związanego z COVID-19, transformacji cyfrowej, automatyzacji, przejścia na gospodarkę niskoemisyjną lub innych zmian, kwalifikują się do otrzymania wsparcia niezależnie od przyczyny zwolnienia. EFG może pokryć od 60 % do 85 % kosztów projektów, które pomogą zwolnionym pracownikom znaleźć nową pracę lub otworzyć własne firmy. Projektami realizowanymi w ramach EFG zarządzają władze krajowe lub regionalne. Każdy projekt trwa dwa lata.

EFG uzupełnia istniejące usługi wsparcia rynku pracy poprzez zapewnienie zindywidualizowanych środków dla bezrobotnych. Osoby fizyczne, organizacje przedstawicielskie lub pracodawcy, którzy odczuli wpływ zwolnień i chcą zapewnić zwolnionym pracownikom wsparcie z EFG, powinni skontaktować się z [osobą wyznaczoną do kontaktów w ramach EFG w swoim państwie członkowskim](#).

Z EFG współfinansowane są projekty obejmujące następujące działania:

- pomoc w znalezieniu pracy;
- poradnictwo zawodowe;
- kształcenie, szkolenie i przekwalifikowanie;
- mentoring i coaching;
- przedsiębiorczość i rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Fundusz udziela też pomocy w formie dopłat do szkoleń i na pokrycie kosztów utrzymania lub podobnych, w tym dodatków dla opiekunów, dodatków na koszty z tytułu mobilności i przeprowadzki oraz zachęty dla pracodawców do zatrudniania pracowników.

Z EFG **nie** są współfinansowane środki ochrony socjalnej, takie jak emerytury czy zasiłki dla bezrobotnych.

Potencjalni beneficjenci:

- indywidualni pracownicy, którzy zostali zwolnieni;
- osoby samozatrudnione, pracownicy tymczasowi i osoby zatrudnione na czas określony, które zostały zwolnione;
- osoby poszukujące pracy o niskich kwalifikacjach i znajdujące się w niekorzystnej sytuacji.

EFG **nie** udziela pomocy na utrzymanie działalności, modernizację ani restrukturyzację przedsiębiorstw.

Przepisy dotyczące kryteriów interwencji, kwalifikujących się beneficjentów i środków określono w [rozporządzeniu w sprawie EFG](#). EFG znacznie różni się od funduszy strukturalnych i inwestycyjnych UE, ponieważ zapewnia pracownikom jednorazowe wsparcie indywidualne, które jest ograniczone w czasie.

Fundusz Azylu, Migracji i Integracji (FAMI)

Fundusz Azylu, Migracji i Integracji (FAMI) ma na celu zwiększenie zdolności krajowych i poprawę procedur zarządzania migracjami, a także zwiększenie solidarności i podziału odpowiedzialności między państwami członkowskimi, w szczególności poprzez pomoc w sytuacjach nadzwyczajnych i mechanizm relokacji.

FAMI przyczynia się do osiągnięcia czterech celów szczegółowych, którymi są:

1. wzmacnianie i rozwijanie wszystkich aspektów wspólnego europejskiego systemu azylowego, w tym jego wymiaru zewnętrznego;
2. wspieranie legalnej migracji do państw członkowskich, w tym poprzez przyczynianie się do integracji obywateli państw trzecich;
3. przyczynianie się do przeciwdziałania migracji nieuregulowanej i zapewnianie skutecznych powrotów i readmisji do państw trzecich;

4. wzmocnienie solidarności i podziału odpowiedzialności pomiędzy państwami członkowskimi, szczególnie w odniesieniu do tych państw, których wyzwania migracyjne i azylowe dotyczą w największym stopniu.

FAMI finansuje szeroki zakres inicjatyw, w tym:

- zapewnienie jednolitego stosowania dorobku prawnego UE (wspólnego zbioru przepisów UE mających zastosowanie do wszystkich państw członkowskich) oraz priorytetów związanych ze wspólnym europejskim systemem azylowym, legalną migracją i powrotami;
- udzielanie wsparcia i świadczenie usług spójnych ze statusem i potrzebami danej osoby, w szczególności osób z grup podatnych na zagrożenia;
- wspieranie przesiedleń, przyjęcia ze względów humanitarnych i przekazywania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową i osób korzystających z ochrony międzynarodowej;
- wspieranie opracowywania i wdrażania polityk wspierających legalną migrację do UE, na przykład poprzez programy mobilności i działania koncentrujące się na podnoszeniu świadomości na temat odpowiednich legalnych kanałów imigracji;
- wspieranie środków integracyjnych dostosowanych do potrzeb obywateli państw trzecich oraz programów wczesnej integracji ukierunkowanych na ich kształcenie, naukę języka i inne formy szkolenia (takie jak kursy orientacji obywatelskiej i poradnictwo zawodowe) w celu przygotowania ich do aktywnego uczestnictwa w społeczeństwie przyjmującym i zaakceptowania ich przez to społeczeństwo;
- wspierania infrastruktury służącej do przyjmowania obywateli państw trzecich, w tym możliwe wspólne korzystanie z takich obiektów przez więcej niż jedno państwo członkowskie;
- wspieranie zintegrowanego i skoordynowanego podejścia do zarządzania powrotami na poziomie UE i państw członkowskich, do rozwijania zdolności w zakresie skutecznych i trwałych powrotów oraz ograniczenia czynników zachęcających do migracji nieuregulowanej;
- wspieranie wspomaganych dobrowolnych powrotów i reintegracji;
- współpracowanie z państwami trzecimi w kwestiach azylu, legalnej migracji i przeciwdziałania migracji nieuregulowanej oraz skutecznego powrotu i readmisji w celu zarządzania migracjami.

Zarządzanie funduszem ma charakter bezpośredni, pośredni i współdzielony. Zasoby przydziela się do programów krajowych (zarządzanie dzielone) i do **instrumentu tematycznego**; w ramach tego ostatniego wykorzystuje się zasoby na pojawiające się lub nieprzewidziane potrzeby oraz do reagowania na zmianę priorytetów UE i zmieniające się wyzwania.

Finansowanie w ramach instrumentu tematycznego przydziela się w okresie programowania poprzez:

- zarządzanie dzielone – obejmujące przesiedlenia i przyjęcia ze względów humanitarnych, transfery osób korzystających z ochrony międzynarodowej i osób ubiegających się o jej udzielenie;
- zarządzanie bezpośrednie – obejmujące działania UE (tj. zaproszenia do składania wniosków, udzielanie zamówień publicznych, zamówienia bezpośrednie i umowy o delegowaniu zadań), pomoc w sytuacjach nadzwyczajnych, wsparcie dla władz lokalnych i regionalnych w ich pracy integracyjnej z obywatelami państw trzecich;
- zarządzanie pośrednie – obejmujące działania UE i pomoc w sytuacjach kryzysowych za pośrednictwem organizacji międzynarodowych.

Przykładowo, jeśli chodzi o integrację, przyszłe zaproszenia do składania wniosków w ramach programu mają zapewnić wsparcie w realizacji planu działania na rzecz integracji i włączenia na lata 2021–2027. Fundusz będzie zatem wspierał propozycje ukierunkowane na cztery kluczowe akcje:

- integrację i włączenie na poziomie regionalnym i lokalnym;
- dostęp do opieki zdrowotnej;
- poprawę umiejętności cyfrowych wśród migrantów;
- wsparcie programów sponsorowania prywatnego i ścieżek uzupełniających.

Finansowanie ma postać dotacji i zamówień.

Potencjalni beneficjenci:

- organy państwowe i federalne;
- lokalne organy administracji publicznej;
- organizacje pozarządowe i humanitarne;
- spółki prawa prywatnego i publicznego;
- ośrodki o profilu edukacyjnym i badawczym.

Fundusz Zintegrowanego Zarządzania Granicami (FZZG)

Fundusz Zintegrowanego Zarządzania Granicami składa się z dwóch komponentów:

1. Instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz (IZGW);
2. instrumentu wsparcia finansowego na rzecz sprzętu do kontroli celnej (CCEi).

Instrument na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz

Głównym celem **Instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz** jest zapewnienie silnego i skutecznego zintegrowanego **zarządzania granicami na granicach zewnętrznych UE**, przy jednoczesnym zabezpieczeniu **swobodnego przepływu osób w obrębie jej granic**.

Fundusz wspiera zarządzanie granicami na granicach zewnętrznych UE, aby ułatwić legalne przekraczanie granic, zapobiegać przypadkom nielegalnej imigracji i przestępczości transgranicznej oraz wykrywać je, a także zarządzać ruchami migracyjnymi; wspiera **wspólną politykę wizową** w odniesieniu do wydawania wiz i ułatwiania legalnych podróży, pomagając jednocześnie zapobiegać zagrożeniom migracyjnym i zagrożeniom dla bezpieczeństwa.

Fundusz wspiera w szczególności:

- Europejską Agencję Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex);
- interoperacyjność systemów informacyjnych UE, w tym **system wjazdu/wyjazdu (EES)**;
- **wizowy system informacyjny (VIS)**;
- **europejski system informacji o podróży oraz zezwoleń na podróż (ETIAS)** – aktualnie jednak nie działający;
- **Eurodac** (bazę danych odcisków palców UE);
- **system Informacyjny Schengen (SIS II)**;
- szkolenia i wdrażanie ekspertów.

IZGW finansuje szeroki zakres inicjatyw, takich jak:

- poprawa kontroli granicznych, zgodnie z Europejskim programem w zakresie migracji i z poszanowaniem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej;
- wzmocnienie współpracy na szczeblu UE w zakresie zadań wykonywanych na granicach;
- finansowanie skutecznego świadczenia usług osobom ubiegającym się o wizę przy jednoczesnym zachowaniu bezpieczeństwa i integralności procedur wizowych;
- inwestowanie we wspólny wielkoskalowy system informatyczny w dziedzinie zarządzania granicami i polityki wizowej, w tym w jego interoperacyjność;
- inwestowanie w infrastrukturę i sprzęt, systemy i usługi, szkolenia, wymianę ekspertów, wdrożenie urzędników łącznikowych ds. imigracji, innowacyjne rozwiązania i nowe technologie;
- zapewnianie wsparcia operacyjnego dla wdrażania zintegrowanego zarządzania granicami UE i wspólnej polityki wizowej.

Potencjalni beneficjenci:

- organy krajowe UE odpowiedzialne za zarządzanie granicami, w tym straż przybrzeżna, w zakresie, w jakim wykonują zadania związane z kontrolą graniczną;
- Europejska Agencja Straży Granicznej i Przybrzeżnej oraz organy krajowe odpowiedzialne za powroty, a także inne organy państwowe i federalne;
- lokalne organy administracji publicznej;
- organizacje pozarządowa, organizacje międzynarodowe;
- agencje UE;
- spółki prawa prywatnego i publicznego;
- sieci;
- ośrodki o profilu edukacyjnym i badawczym.

Instrument wsparcia finansowego na rzecz sprzętu do kontroli celnej

Instrument wsparcia finansowego na rzecz sprzętu do kontroli celnej umożliwia państwom członkowskim zakup, utrzymanie i modernizację najnowocześniejszego

szego sprzętu celnego, takiego jak nowe skanery, zautomatyzowane systemy wykrywania tablic rejestracyjnych, zespoły psów tropiących i mobilne laboratoria do analizy próbek.

Sprzęt kwalifikuje się do zakupu tylko wtedy, gdy dotyczy co najmniej jednego z sześciu poniższych celów:

1. kontrola nieinwazyjna;
2. wykrywanie ukrytych przedmiotów posiadanych przez osoby;
3. wykrywanie promieniowania i identyfikacja nuklidów;
4. analiza próbek w laboratoriach;
5. pobieranie próbek i ich analiza w terenie;
6. przeszukiwanie przy pomocy urządzeń przenośnych.

Instrument wspiera również zakup lub modernizację sprzętu do kontroli celnej w celu przetestowania nowego sprzętu lub nowych warunków w terenie, zanim państwa członkowskie rozpoczną zakupy nowego sprzętu na dużą skalę.

Realizacja programu odbywa się w drodze zarządzania bezpośredniego. Finansowanie ma postać dotacji i zamówień.

Potencjalni beneficjenci:

- organy celne państw członkowskich UE.

Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego (FBW)

Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego przyczynia się do utrzymania wysokiego poziomu bezpieczeństwa w UE, w szczególności przez zapobieganie terroryzmowi, radykalizacji postaw, poważnej i zorganizowanej przestępczości i cyberprzestępczości oraz zwalczanie tych zjawisk, przez wspieranie i ochronę ofiar przestępstw, a także przez przygotowywanie się na wypadek wystąpienia zdarzeń, ryzyka i kryzysów dotyczących bezpieczeństwa, chronienie przed nimi i skuteczne zarządzanie nimi.

FBW ma trzy cele szczegółowe, którymi są:

1. poprawa/ułatwianie wymiany informacji (między władzami państw członkowskich, odpowiednimi organami Unii, państwami trzecimi i organizacjami międzynarodowymi);

2. poprawa/intensyfikacja współpracy transgranicznej, w tym wspólnych operacji w odniesieniu do terroryzmu oraz poważnej przestępczości zorganizowanej o wymiarze transgranicznym;
3. wzmocnienie zdolności państw członkowskich w zakresie zapobiegania przestępczości, terroryzmowi i radykalizacji postaw oraz ich zwalczania, a także zarządzania zdarzeniami, zagrożeniami i kryzysami związanymi z bezpieczeństwem.

FBW finansuje szeroki zakres inicjatyw, takich jak:

- zakup/zamówienie systemów ICT oraz związane z tym szkolenia, testy, a także działania mające na celu poprawę ich interoperacyjności i jakości danych;
- monitorowanie wdrażania prawa UE i realizowania celów strategicznych w państwach członkowskich w obszarze systemów informacyjnych w dziedzinie bezpieczeństwa;
- operacje wdrażające lub ułatwiające wdrażanie cyklu polityki UE/EMPACT (europejska multidyscyplinarna platforma przeciwko zagrożeniom przestępstwami);
- wsparcie na rzecz sieci dotyczących jednego tematu lub kilku tematów jednocześnie, obejmujących wyspecjalizowane jednostki krajowe, w celu zwiększenia wzajemnego zaufania, wymiany i rozpowszechniania wiedzy fachowej, informacji, doświadczeń i najlepszych praktyk, łączenia zasobów i wiedzy eksperckiej we wspólnych centrach doskonałości;
- kształcenie i szkolenia dla odpowiednich organów ścigania i organów sądowych oraz agencji administracyjnych.

Zarządzanie funduszem ma charakter bezpośredni, pośredni i współdzielony. Największą część przeznaczono na programy krajowe w ramach zarządzania dzielonego oraz na instrument tematyczny, który ma zostać wykorzystany do konkretnych działań. Finansowanie ma postać dotacji i zamówień.

Potencjalni beneficjenci:

- policja państwowa/federalna;
- służby celne i inne wyspecjalizowane organy ścigania (w tym krajowe jednostki ds. cyberprzestępczości, jednostki antyterrorystyczne i inne wyspecjalizowane jednostki);

- lokalne organy publiczne, organizacje pozarządowe, organizacje międzynarodowe;
- agencje UE;
- spółki prawa prywatnego i publicznego;
- sieci;
- instytuty badawcze i uniwersytety.

Europejski Fundusz Obronny (EFO)

Europejski Fundusz Obronny (EFO) to inicjatywa Komisji mająca na celu wspieranie badań i rozwoju w dziedzinie obronności oraz rozwijanie innowacyjnej i konkurencyjnej bazy przemysłu obronnego. Fundusz uzupełnia i wzmacnia wysiłki państw członkowskich i w ten sposób propaguje współpracę między unijnymi firmami i jednostkami badawczymi – bez względu na ich wielkość i pochodzenie geograficzne – w zakresie badań i rozwoju w obszarze nowoczesnych i interoperacyjnych technologii obronnych i sprzętu obronnego. Fundusz wspiera konkurencyjne projekty oparte na współpracy w całym cyklu badawczo-rozwojowym, tak by mogły mieć większy wpływ na zdolności obronne i sektor przemysłu obronnego UE.

Stanowczo wspiera udział MŚP we wspólnych projektach i sprzyja innowacyjnym rozwiązaniom.

EFR jest wdrażany za pośrednictwem rocznych programów prac podzielonych na 17 tematycznych i horyzontalnych kategorii działań.

Zasadniczo kwalifikują się tylko projekty oparte na współpracy, w których uczestniczy co najmniej trzech uczestników z co najmniej trzech różnych państw członkowskich lub państw stowarzyszonych. W przypadku przełomowych technologii projekty kwalifikują się, jeżeli uczestniczy w nich co najmniej dwóch uczestników z co najmniej dwóch państw członkowskich.

Projekty definiuje się zgodnie z priorytetami ustalonymi z państwami członkowskimi. Ich celem jest przyczynianie się do realizacji interesów bezpieczeństwa i obrony UE, zgodnie z priorytetami w zakresie zdolności obronnych uzgodnionymi przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony, a zwłaszcza w kontekście planu rozwoju zdolności, oraz z uwzględnieniem, w stosownych przypadkach, priorytetów innych organizacji regionalnych i międzynarodowych (np. NATO).

Fundusz stwarza zachęty do **transgranicznego udziału MŚP**, zapewniając wyższe stawki finansowania i sprzyjając projektom konsorcjów, w skład których wchodzi MŚP.

4–8 % budżetu przeznaczają się na wsparcie innowacyjnych, przełomowych technologii w dziedzinie obronności, które mają na celu wzmocnienie długoterminowego przywództwa technologicznego UE i przyczynienie się do powstania wysokiej klasy produktów obronnych.

W celu zapewnienia dobrego wykorzystania zasobów UE opracowywanie wspólnych prototypów obejmuje się finansowaniem tylko wtedy, gdy **państwa członkowskie zamierzają kupić produkt końcowy lub korzystać z technologii w sposób skoordynowany**. Żadna zdolność nie jest własnością UE.

O ile się kwalifikują, działania opracowane w kontekście **stałej współpracy strukturalnej (PESCO)** mogą otrzymać wyższą stawkę finansowania UE poprzez pokrycie dodatkowych 10 % kosztów kwalifikowalnych.

OCHRONA LUDNOŚCI, OCHRONA PRZED KLĘSKAMI ŻYWIOŁOWYMI

Unijny Mechanizm Ochrony Ludności i rescEU

UE odgrywa kluczową rolę w koordynowaniu reagowania w przypadku klęsk żywiołowych w Europie i poza nią. W ostatnich latach klęski żywiołowe dotknęły wszystkie regiony Europy, powodując setki ofiar oraz szkody w infrastrukturze i środowisku sięgające mld euro. **Epidemie, powodzie gwałtowne, burze, pożary lasów, trzęsienia ziemi** i katastrofy spowodowane przez człowieka nieustannie wystawiają na próbę zdolności reagowania poszczególnych krajów. Co więcej, kwestie bezpieczeństwa stały się bardziej złożone; przewiduje się, że zmiana klimatu pogorszy skutki klęsk żywiołowych w przyszłości.

Konflikt na kontynencie europejskim, ekstremalne warunki pogodowe i pojawiające się zagrożenia, takie jak **COVID-19**, przerosły zdolność państw członkowskich do wzajemnej pomocy, zwłaszcza gdy kilka krajów jednocześnie staje w obliczu tego samego rodzaju kryzysu. W takich przypadkach, gdy państwa

członkowskie potrzebują wsparcia, aby zapewnić zdecydowaną odpowiedź na kryzysy, UE zapewnia dodatkową warstwę ochrony. Jeżeli skala sytuacji kryzysowej przekracza możliwości samodzielnego reagowania danego kraju, może on zwrócić się o pomoc udzielaną za pośrednictwem Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności.

W 2019 r. Komisja Europejska ulepszyła [Unijny Mechanizm Ochrony Ludności](#) i stworzyła [rescEU](#), aby wzmocnić i poprawić unijne zarządzanie ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi. Jego celem jest zarówno ochrona obywateli przed klęskami żywiołowymi, jak i zarządzanie pojawiającymi się zagrożeniami.

Unijny Mechanizm Ochrony Ludności działa na wszystkich etapach cyklu zarządzania ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi – zapobieganie, gotowość i reagowanie – i może zostać uruchomiony przez każdy kraj na świecie dotknięty sytuacją kryzysową. W ramach tego mechanizmu rescEU zapewnia strategiczną rezerwę zdolności, takich jak samoloty i śmigłowce gaśnicze, zapasy sprzętu ochronnego i medycznego lub zdolności do reagowania na incydenty chemiczne, biologiczne, radiologiczne i jądrowe. rescEU zapewnia siatkę bezpieczeństwa na wypadek przeciążenia zdolności krajowych. Nowo utworzona [unijna sieć wiedzy w zakresie ochrony ludności](#) również wspomaga lepszą koordynację tych działań.

[Mechanizm](#) zapewnia finansowanie różnego rodzaju projektów, takich jak:

- szkolenia i ćwiczenia dla ekspertów ds. ochrony ludności;
- działania prewencyjne, badania, innowacje i transfer wiedzy;
- wsparcie w zakresie transportu lub kosztów operacyjnych;
- wsparcie finansowe dla zdolności ratowniczych zarejestrowanych w europejskiej puli ochrony ludności (np. w przypadku nagłych wypadków medycznych, sprzętu medycznego, takiego jak respiratory i środki ochrony indywidualnej; w przypadku gaszenia pożarów lasów, w formie pomocy, gdy pożary przekraczają możliwości reagowania dotkniętych krajów).

W następstwie **rosyjskiej agresji na Ukrainę** i związanych z nią potrzeb medycznych Ukraińców w ich kraju i w całym regionie UE uruchomiła pomoc ze swoich zapasów medycznych rescEU znajdujących się w różnych miejscach na jej terytorium. Dostawy w ramach rescEU obejmują niezbędne artykuły medyczne, takie jak respiratory, pompy infuzyjne, urządzenia do monitorowania pacjenta, maski i fartuchy, urządzenia ultradźwiękowe i koncentratory tlenu. Wsparcie to jest uzupełnieniem pomocy oferowanej przez kraje UE i koordynowanej

za pośrednictwem Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności. To największa unijna operacja ochrony ludności od czasu utworzenia mechanizmu w 2001 r.

Potencjalni beneficjenci:

- podmioty publiczne i prywatne w UE;
- krajowe zdolności w zakresie ochrony ludności;
- organizacje zdrowia;
- przedsiębiorstwa.

Realizacja programu odbywa się w drodze zarządzania bezpośredniego. Zasoby rescEU są utrzymywane przez państwa członkowskie i państwa uczestniczące oraz finansowane z budżetu UE w formie dotacji i zamówień. Po uruchomieniu mechanizmu [Centrum Koordynacji Reagowania Kryzysowego](#) kieruje pomocą udzielaną przez państwa członkowskie i państwa uczestniczące. Od 2001 r. centrum koordynowało pomoc ponad 540 razy w odpowiedzi na uruchomienie Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności.

Rezerwa na rzecz solidarności i pomocy nadzwyczajnej (SEAR)

Budżet UE na lata 2021–2027 sam reaguje na nieprzewidziane okoliczności, takie jak klęski żywiołowe i sytuacje nadzwyczajne, za pomocą [specjalnych instrumentów elastyczności](#), które umożliwiają uruchomienie dodatkowego wsparcia finansowego. Instrumenty te wykraczają poza pułapy wydatków w budżecie długoterminowym.

Rezerwa na rzecz solidarności i pomocy nadzwyczajnej obejmuje to, co wcześniej było dwoma oddzielnymi instrumentami: Fundusz Solidarności Unii Europejskiej (FSUE) oraz rezerwę na pomoc nadzwyczajną. Można ją wykorzystywać do pomocy w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych spowodowanych poważnymi klęskami żywiołowymi lub kryzysami w dziedzinie zdrowia publicznego w państwach członkowskich i krajach przystępujących. Co więcej, może również pomóc państwom spoza UE w przypadku pojawiających się potrzeb wynikających z konfliktów, globalnego kryzysu uchodźczego lub nasilających się klęsk żywiołowych spowodowanych zmianą klimatu.

Pomocą z tego instrumentu zarządza kraj otrzymujący. Należy wykorzystywać ją do odbudowy podstawowej infrastruktury, finansowania służb ratunkowych,

tymczasowego zakwaterowania lub działań porządkowych, lub też do przeciwdziałania bezpośredniemu ryzyku dla zdrowia.

Kreatywna Europa

Kreatywna Europa jest inicjatywą przewodnią Komisji Europejskiej na rzecz wspierania sektora kultury i sektora audiowizualnego. Jej głównym celem jest pełne wykorzystanie potencjału europejskiego sektora kultury i sektora kreatywnego poprzez oferowanie operatorom możliwości rozwoju technologicznego i artystycznego za pomocą innowacyjnych inicjatyw transgranicznych. Ułatwia wymianę, współprodukcję i dystrybucję europejskich dzieł oraz udostępnianie ich szerokiej i zróżnicowanej publiczności. W ramach Kreatywnej Europy inwestuje się w działania, które wzmacniają różnorodność kulturową i odpowiadają na potrzeby oraz wyzwania sektora kultury i sektora kreatywnego.

Do głównych celów programu należą:

1. ochrona, rozwijanie i promowanie europejskiej różnorodności kulturowej i językowej oraz europejskiego dziedzictwa kulturowego i językowego;

2. zwiększanie konkurencyjności i gospodarczego potencjału sektora kultury i sektora kreatywnego, w szczególności sektora audiowizualnego.

Nowe elementy programu przyczyniają się do ożywienia tych sektorów, wzmacniając ich starania na rzecz większej integracji, cyfryzacji i zrównoważenia środowiskowego.

Nowy program Kreatywna Europa kładzie szczególny nacisk na trzy obszary:

- wzmocnienie sektora muzycznego, w szczególności muzyki współczesnej i muzyki na żywo;
- priorytetowe traktowanie talentów kobiecych, wspieranie karier artystycznych i zawodowych kobiet oraz promowanie równouprawnienia płci jako jednej z głównych wartości programu;
- wspieranie włączenia społecznego poprzez ułatwienie uczestnictwa w programie osobom z niepełnosprawnościami i grupom marginalizowanym społecznie oraz poprzez uproszczenie procesu składania wniosków.

Jego główne nowatorskie cechy to:

- większy nacisk na transnarodową twórczość i innowacje,
- łatwiejszy dostęp do finansowania poprzez wyższe stopy współfinansowania (wyższe poziomy wkładu z Kreatywnej Europy na projekty);
- nacisk na wspieranie współpracy na szczeblu UE w celu zwiększenia konkurencyjności europejskiego sektora audiowizualnego w skali światowej;
- program mobilności dla artystów i specjalistów oraz
- działania ukierunkowane na potrzeby konkretnych sektorów kreatywnych, takich jak muzyka, architektura i dziedzictwo kulturowe.

Kreatywna Europa obejmuje trzy komponenty:

- **Kultura;**
- **Media;**
- **Komponent międzysektorowy.**

Kultura

Komponent **Kultura** wspiera szeroki zakres sektorów kultury i sektorów kreatywnych, w tym:

- architekturę;
- dziedzictwo kulturowe;
- projektowanie;
- literaturę i wydawnictwo;
- muzykę;
- sztuki widowiskowe.

W ramach komponentu Kultura wspiera się współpracę i wymianę między organizacjami kulturalnymi i artystami w Europie i poza jej granicami. Ma on na celu:

- wspieranie twórczości artystycznej i innowacji;
- wspieranie promocji i rozpowszechniania treści europejskich w Europie i poza jej granicami;
- pomaganie artystom w znajdowaniu możliwości twórczych i występów w innych krajach;
- stymulowanie transformacji cyfrowej i ekologicznej europejskiego sektora kultury i sektora kreatywnego.

Komponent Kultura zapewnia szereg szans w następujących obszarach:

Europejskie projekty oparte na współpracy

W ramach programu „Kreatywna Europa” wspiera się transnarodowe projekty oparte na współpracy z udziałem organizacji z sektora kultury i sektora kreatywnego z różnych krajów uczestniczących w programie. Obejmuje kraje UE i kraje spoza UE. Finansowanie udostępniane w ramach programu „Kreatywna Europa” ma na celu poprawę dostępu do europejskich dzieł kultury i pracy twórczej oraz promowanie innowacji i kreatywności. Finansowane mogą być trzy rodzaje projektów:

1. projekty współpracy na małą skalę (co najmniej trzech partnerów z trzech różnych kwalifikujących się krajów);
2. projekty współpracy na średnią skalę (co najmniej pięciu partnerów z pięciu różnych kwalifikujących się krajów);

3. projekty współpracy na dużą skalę (co najmniej dziesięciu partnerów z dziesięciu różnych kwalifikujących się krajów).

Projekty mogą dotyczyć sektora kultury i sektora kreatywnego lub większej liczby sektorów i mogą mieć charakter interdyscyplinarny. Maksymalny czas trwania wszystkich projektów wynosi 48 miesięcy.

Platformy europejskie

Program zapewnia wsparcie finansowe dla platform europejskich, które wspierają mobilność i widoczność twórców i artystów, w szczególności tych, którzy są mało widoczni na arenie międzynarodowej; stymulują prawdziwie ogólnoeuropejskie programowanie działań kulturalnych i artystycznych poprzez ułatwianie dostępu do dzieł kultury z innych krajów europejskich, m.in. za pośrednictwem międzynarodowych tournée, imprez, wystaw, festiwali itp. oraz przyczyniają się do zwiększania grona odbiorców i eksponowania europejskich wartości i różnych kultur.

Sieci europejskie

Program „Kreatywna Europa” zapewnia wsparcie sieciom europejskim, aby pomóc sektorowi kultury i sektorowi kreatywnemu w zwiększaniu ich zdolności do pielęgnowania talentów, stawiania czoła wspólnym wyzwaniom, innowacyjności, rozwijania się, tworzenia miejsc pracy i generowania wzrostu gospodarczego. Sieci transgraniczne zapewniają wartość poprzez łączenie organizacji zawodowych w całej Europie i poza jej granicami, gromadzenie i rozpowszechnianie informacji, praktyk, pomysłów i rozwiązań, które pomagają tym sektorom w innowacjach i rozwoju, wspieranie szkoleń i doradztwa dla osób z tej branży, reprezentowanie sektorów i działania w ich imieniu w głównych kwestiach sektorowych.

Obieg europejskich utworów literackich i tłumaczeń literackich

Celem jest poszerzenie ponadnarodowego obiegu i różnorodności europejskich utworów literackich poprzez zachęcanie do tłumaczenia książek na mniej używane języki oraz do promowania ich. Obejmuje to wszystkie języki oficjalnie uznane w państwach członkowskich UE, z wyjątkiem angielskiego, niemieckiego, francuskiego, hiszpańskiego i włoskiego. Kolejnym celem Kreatywnej Europy jest przyczynienie się do tego, by europejskie utwory literackie dotarły do nowych odbiorców w UE oraz poza jej granicami oraz wzmocnienie konkurencyjności sektora książki poprzez zachęcanie do współpracy w ramach łańcucha wartości

książki.

i-Portunus: program mobilności dla artystów i specjalistów

Program mobilności i-Portunus to „Erasmus” sektora kultury. Łączy międzynarodowych artystów, twórców i specjalistów w dziedzinie kultury oraz wspiera międzynarodową współpracę między wszystkimi krajami uczestniczącymi w programie Kreatywna Europa. Program zapewnia finansowanie (w maksymalnej wysokości 3 000 EUR) wyjazdów za granicę na krótkie okresy (7–60 dni) za pośrednictwem dwóch rodzajów wniosków składanych przez: indywidualnych artystów albo osoby zawodowo związane z kulturą oraz gospodarzy albo organizacje goszczące.

Ogólnoeuropejskie podmioty kulturalne

To nowe działanie w ramach programu „Kreatywna Europa” ma na celu wspieranie podmiotów kulturalnych, takich jak np. orkiestry, o dużym zasięgu geograficznym, które oferują młodym, utalentowanym artystom możliwości w zakresie szkoleń, dalszego kształcenia oraz okazji do występów.

MEDIA

Komponent **MEDIA** wspiera europejski sektor filmowy i audiowizualny w opracowywaniu, dystrybucji i promocji utworów europejskich, z uwzględnieniem aktualnego środowiska cyfrowego. Ponadto:

- zachęca do współpracy w całym łańcuchu wartości w sektorze audiowizualnym oraz na szczycie UE w celu globalnego rozszerzenia działalności przedsiębiorstw i propagowania treści europejskich;
- wspiera talenty – niezależnie od tego, skąd pochodzą;
- wspiera docieranie do odbiorców w każdym wieku, a zwłaszcza do młodszej widowni.

Priorytety komponentu MEDIA pogrupowano w cztery klastry:

1. treści:

Wsparcie w ramach tego klastra ma na celu:

- zwiększenie transgranicznego obiegu europejskich utworów audiowizualnych;
- dostosowywanie treści do nowych odbiorców i platform;

- wdrażanie solidniejszych modeli biznesowych pozwalających branży filmowej radzić sobie z kosztami produkcji i zwiększoną konkurencją;

2. biznes:

Wsparcie w ramach tego klastra obejmuje:

- wspieranie talentów z sektora audiowizualnego poprzez działania, które koncentrują się na mentoringu oraz umiejętnościach cyfrowych i ekologicznych;
- wspieranie wymiany między przedsiębiorstwami, która obejmuje wszystkie części łańcucha wartości i ma na celu osiągnięcie globalnego zasięgu;
- promowanie dystrybucji treści w skali międzynarodowej na różnych platformach.

Konkretne grupy, które przyczyniają się do internacjonalizacji sektora, otrzymują ukierunkowane wsparcie w celu wzmocnienia współpracy transgranicznej oraz poprawy uczenia się i wymiany wiedzy, aby umożliwić branży wyjście poza granice krajowe.

Potencjalni beneficjenci:

- organizacje szkoleniowe;
- dystrybutorzy i agenci sprzedaży;
- firmy technologiczne;
- operatorzy usług wideo na żądanie (VoD);
- agregatorzy treści;
- wystawcy;
- podmioty z rynków filmowych;

3. odbiorcy:

Klaster łączy europejskie utwory audiowizualne z ich odbiorcami i wspiera zwiększenie grona odbiorców w całej Europie i poza jej granicami. Działania obejmują:

- wspieranie wzrostu liczby odbiorców na wszystkich platformach;
- kontakty z młodszymi odbiorcami za pomocą różnorodnych narzędzi edukacyjnych i promocyjnych;

- zapewnienie dostępu do treści poprzez wspieranie produkcji napisów.

Potencjalni beneficjenci:

- operatorzy kin;
- organizatorzy festiwali;
- sieci i operatorzy oferujący filmy VoD;
- dystrybutorzy filmowi;
- agenci sprzedaży;
- instytucje zajmujące się dziedzictwem;

4. działania polityczne:

Celem tego klastra jest promowanie całościowej europejskiej polityki audio-wizualnej poprzez:

- dialog regulacyjny;
- wymianę analiz i danych;
- wybiegające w przyszłość informacje na temat trendów;
- konsultacje z zainteresowanymi stronami;
- działania promocyjne i informacyjne.

Szczególny nacisk położono na:

- pełne wykorzystanie możliwości cyfrowej transformacji podczas realizacji projektów;
- wspieranie zazieleniania branży i zachęcanie do integracji, równości, różnorodności i uczestnictwa.

Komponent międzysektorowy

Komponent międzysektorowy ma służyć zacieśnieniu współpracy między różnymi sektorami kultury i sektorami kreatywnymi, aby pomóc działającym w nich podmiotom w stawianiu czoła ich wspólnym problemom i opracowywaniu nowych innowacyjnych rozwiązań. Cele te są realizowane na przykład dzięki współpracy w zakresie polityki, usługom świadczonym przez [biura programu „Kreatywna Europa”](#) i działalności [laboratorium innowacji](#) w sektorze kreatywnym.

Po raz pierwszy program Kreatywna Europa oferuje [finansowanie](#) dla **sektora**

mediów informacyjnych w celu promowania umiejętności korzystania z mediów, pluralizmu i wolności mediów, a także działań mających na celu pomoc sektorowi w dostosowaniu się do zmian strukturalnych i technologicznych, przed którymi stoi.

Działania w ramach tego komponentu mają na celu:

- promowanie sektorowej, transgranicznej współpracy między specjalistami ds. mediów informacyjnych w Europie;
- promowanie dzielenia się najlepszymi praktykami w zakresie transformacji biznesowej opartej na współpracy;
- zachęcanie do współpracy dziennikarskiej poprzez opracowywanie standardów, nowych modeli biznesowych, programów szkoleniowych, systemów finansowania i innych działań mających na celu utrzymanie wysokiej jakości dziennikarstwa.

Laboratorium innowacji w sektorze kreatywnym ma na celu zachęcanie do przyjęcia innowacyjnego podejścia do tworzenia, dostępu, dystrybucji i promocji treści w sektorze kultury i sektorze kreatywnym, ale także w innych sektorach. Takie podejścia uwzględniają transformację cyfrową i obejmują zarówno wymiar rynkowy, jak i nierynkowy.

Laboratorium innowacji w sektorze kreatywnym ma na celu:

- zachęcanie podmiotów z różnych sektorów kultury i sektorów kreatywnych do projektowania i testowania innowacyjnych rozwiązań cyfrowych o długoterminowym pozytywnym wpływie;
- ułatwianie tworzenia innowacyjnych, bliskich rynkowi narzędzi, modeli i metod dla sektora audiowizualnego i co najmniej jednego innego sektora kreatywnego lub kulturalnego.

Biura programu „Kreatywna Europa” działają **we wszystkich krajach biorących udział w programie**. Dostarczają informacji i pomocy związanej z obszarami działalności programu, a także pomagają w nawiązywaniu kontaktów i współpracy z organizacjami działającymi w innych krajach.

Biura programu „Kreatywna Europa”:

- informują o programie i propagują go w państwie macierzystym;
- wspierają sektor kultury i sektor kreatywny w sprawach związanych z programem i zapewniają podstawowe informacje na temat innych możliwości wsparcia;

- stymulują współpracę transgraniczną w sektorze kultury i sektorze kreatywnym;
- udzielają wsparcia w zakresie sektora kultury i sektora kreatywnego w państwach uczestniczących;
- wspierają Komisję w działaniach związanych z zapewnianiem właściwych informacji oraz rozpowszechnianiem rezultatów i efektów programu;
- zapewniają komunikację i rozpowszechnianie informacji dotyczących przyznanego finansowania i wyników w kraju uczestniczącym.

Kreatywna Europa jest zarządzana bezpośrednio przez Komisję Europejską i [Europejską Agencję Wykonawczą ds. Edukacji i Kultury](#) (dawniej Agencję Wykonawczą ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego). Środki wypłaca się w formie dotacji, nagród i zamówień. Więcej informacji na temat możliwości finansowania oraz procedury składania wniosków można znaleźć na [stronie internetowej EACEA](#).

Komisja Europejska oferuje interaktywny [przewodnik dotyczący finansowania CulturEU](#), który ma ułatwić dostęp do możliwości finansowania dostępnych dla sektora kultury i sektora kreatywnego we wszystkich źródłach finansowania Unii Europejskiej dostępnych w latach 2021–2027, aby pomóc podmiotom z tych sektorów w zidentyfikowaniu najbardziej odpowiednich źródeł wsparcia UE dla ich projektów.

Potencjalni beneficjenci:

- media;
- artyści;
- organizacje kultury i kreatywne w UE i poza jej granicami;
- przemysł oraz sieci filmowe i muzyczne.

Wnioskodawcy ubiegający się o udział w projekcie muszą mieć siedzibę i być oficjalnie zarejestrowani w kraju uczestniczącym w programie Kreatywna Europa. Osoby fizyczne, z wyjątkiem osób samozatrudnionych, nie kwalifikują się. W dniu upływu terminu składania wniosków organizacja koordynująca musi prowadzić działalność od co najmniej dwóch lat. W przypadku projektów współpracy wnioski muszą składać konsorcjum, w którym uczestniczą co najmniej trzy organizacje z trzech różnych kwalifikujących się krajów (na małą skalę); pięć organizacji z pięciu różnych kwalifikujących się krajów (na średnią skalę); oraz 10 organizacji z 10 różnych kwalifikujących się krajów (na dużą skalę).

Specjalna strona internetowa Komisji Europejskiej zawiera [bazę danych projektów](#) realizowanych w ramach programu Kreatywna Europa.

Erasmus+

[Erasmus+](#) to unijny program na rzecz edukacji, szkolenia, młodzieży i sportu na lata 2021–2027. Program na lata 2021–2027 kładzie silny nacisk na włączenie społeczne, transformację ekologiczno-cyfrową oraz promowanie udziału młodych ludzi w życiu demokratycznym. Wspiera priorytety i działania określone w [europejskim obszarze edukacji](#), [Planie działania w dziedzinie edukacji cyfrowej](#) oraz [europejskim programie na rzecz umiejętności](#). Program zapewnia również wsparcie na rzecz [Europejskiego filaru praw socjalnych](#), umożliwia wdrożenie [strategii UE na rzecz młodzieży](#) na lata 2019–2027 oraz rozwija europejski wymiar sportu.

Program wspiera w szczególności:

- rozwój szkół oraz doskonałego poziomu nauczania;
- proces kopenhaski dotyczący kształcenia i szkolenia zawodowego;
- odnowiony program UE dla szkolnictwa wyższego i proces boloński;
- odnowiony program UE dla kształcenia dorosłych;
- odnowioną strategię UE na rzecz młodzieży;
- plan prac UE w dziedzinie sportu.

Oprócz oferowania dotacji Erasmus+ wspiera również nauczanie, badania, tworzenie sieci kontaktów i debatę polityczną na tematy związane z UE. Jego komponent [sportowy](#) promuje oddolne działania sportowe. Głównym celem programu Erasmus+ jest promowanie mobilności edukacyjnej osób i grup, a także współpracy, jakości, integracji i równości, doskonałości, kreatywności i innowacyjności. W jego ramach propaguje się mobilność edukacyjną w zakresie uczenia się pozaformalnego i nieformalnego oraz aktywne uczestnictwo osób młodych oraz mobilność edukacyjną kadry sportowej.

Szczegółowe cele programu Erasmus+ to:

1. podniesienie poziomu kluczowych kompetencji i umiejętności ze szczególnym uwzględnieniem ich celowości na rynku pracy oraz ich wpływu na spójność społeczną;

2. wspieranie poprawy jakości, doskonałości innowacyjnej i nadania międzynarodowego charakteru instytucjom edukacyjnym i szkoleniowym;
3. promowanie europejskiego obszaru uczenia się przez całe życie, który ma za zadanie uzupełniać reformy polityczne na szczeblu krajowym, a także wyczulenie na jego istnienie;
4. wzmacnianie międzynarodowego wymiaru kształcenia i szkolenia;
5. poprawa nauczania i uczenia się języków.

W sektorze edukacji program służący osiągnięciu tych celów realizuje się w ramach akcji kluczowych.

Akcja kluczowa 1: Mobilność osób

Działania obejmują:

- **mobilność osób uczących się i kadry:** możliwości podjęcia nauki lub zdobycia doświadczenia zawodowego w innym kraju przez uczniów, studentów, praktykantów/stażystów oraz młodzież, a także nauczycieli akademickich, nauczycieli, osoby prowadzące szkolenia, osoby pracujące z młodzieżą, trenerów sportowych, pracowników instytucji edukacyjnych oraz organizacje społeczeństwa obywatelskiego;
- **uczestnictwo młodzieży:** lokalne i transgraniczne inicjatywy prowadzone przez nieformalne grupy młodzieży lub organizacje młodzieżowe, mające na celu pomoc młodzieży w zaangażowaniu się w życie demokratyczne i nauczaniu się, jak w nim uczestniczyć, zwiększające świadomość wspólnych wartości i praw podstawowych Unii Europejskiej, skupiające młodzież i decydentów na szczeblu lokalnym, krajowym i europejskim, a także przyczyniające się do osiągnięcia wspólnych celów Unii Europejskiej;
- **DiscoverEU:** działanie umożliwiające osobom w wieku 18 lat odbycie krótkoterminowej podróży po Europie w pojedynkę lub w grupie. Ponieważ DiscoverEU jest działaniem w ramach uczenia się nieformalnego, jego celem jest rozbudzanie poczucia przynależności do Unii Europejskiej wśród uczestników oraz umożliwienie im odkrywania swojej różnorodności kulturowej. Ponadto służy on wyposażeniu młodzieży w umiejętności i kompetencje cenne z punktu widzenia ich przyszłości, jak również w szczególności inspirowanie ich do odbywania podróży w zrównoważony sposób oraz ogółem do wykształcenia poczucia odpowiedzialności za środowisko. DiscoverEU obejmuje ogólne działanie,

w ramach którego młodzież może składać wnioski bezpośrednio w Europejskim Portalu Młodzieżowym, jak również działanie na rzecz włączenia. Działanie na rzecz włączenia „DiscoverEU” jest adresowane do młodzieży o mniejszych szansach i ma na celu ułatwienie im uczestnictwa w DiscoverEU na równi z rówieśnikami;

- **możliwości uczenia się języków obcych:** dla uczestników realizujących mobilność za granicą. Wsparcie to jest oferowane głównie poprzez platformę wsparcia językowego online w ramach Erasmus+ dostosowaną w razie potrzeby do poszczególnych sektorów, ponieważ w przypadku uczenia się języków proces e-uczenia się jest korzystny ze względu na swoją dostępność i elastyczność. W szczególnych przypadkach, tj. gdy e-uczenie się nie jest najlepszym narzędziem dotarcia do grupy docelowej, oferowane będą dodatkowe formy wsparcia językowego;
- **wirtualne wymiany w szkolnictwie wyższym i wśród młodzieży:** działania online oparte na kontaktach międzyludzkich promujące dialog międzykulturowy i rozwój umiejętności miękkich wśród osób z państw trzecich niestowarzyszonych z Programem, państw członkowskich UE lub państw trzecich stowarzyszonych z Programem. Odbývają się zawsze w małych grupach i zawsze moderowane są przez przeszkoloną osobę wspomagającą proces kształcenia.

Akcja kluczowa 2: współpraca na rzecz innowacji i wymiany dobrych praktyk

Akcja kluczowa 2 obejmuje:

Partnerstwa na rzecz współpracy, w tym:

- **partnerstwa współpracy:** ich głównym celem jest umożliwienie organizacjom zwiększenia jakości i znaczenia ich działań; rozwinięcia i wzmocnienia sieci partnerów; zwiększenia zdolności do wspólnego działania na szczeblu transnarodowym, zwiększenia międzynarodowego charakteru ich działań – poprzez wymianę lub rozwój nowych praktyk i metod, jak również wymianę i omawianie pomysłów;
- **partnerstwa na małą skalę:** celem jest rozszerzenie dostępu do programu na małe podmioty i osoby, do których trudno jest dotrzeć pod względem edukacji szkolnej, kształcenia dorosłych, kształcenia i szkolenia zawodowego, młodzieży i sportu. W porównaniu z partnerstwami współpracy partnerstwa na małą skalę otrzymują niższe kwoty

dotacji, mają krótszy czas trwania i wiążą się z prostszymi wymogami administracyjnymi. Zwykle składają się na nie organizacje oddolne i nowi uczestnicy programu oraz mniej doświadczone organizacje lub organizacje o mniejszych zdolnościach organizacyjnych.

Partnerstwa na rzecz doskonałości, w tym:

- **Uniwersytety Europejskie:** w ramach tej akcji wspiera się powstawanie oddolnych sieci instytucji szkolnictwa wyższego, które zwiększą poziom ambicji współpracy transgranicznej, przez opracowanie wspólnych długoterminowych strategii na rzecz kształcenia o najwyższej jakości, badań naukowych i innowacji, opartych na wspólnej wizji i wspólnych wartościach;
- **centra doskonałości zawodowej:** w ramach tej inicjatywy wspiera się podejście oddolne do doskonałości zawodowej obejmujące szerokie grono lokalnych zainteresowanych stron. Celem jest umożliwienie instytucjom kształcenia i szkolenia zawodowego szybkiego dostosowania zapewnienia umiejętności do zmieniających się potrzeb gospodarczych i społecznych. Centra doskonałości zawodowej działają w danym kontekście lokalnym i tworzą ekosystemy umiejętności na rzecz innowacji, rozwoju regionalnego i włączenia społecznego, współpracując jednocześnie z centrami doskonałości zawodowej w innych krajach w ramach międzynarodowych sieci współpracy. Zapewniają one możliwości kształcenia zawodowego podstawowego osób młodych oraz ustawicznego kształcenia w celu podnoszenia i zmiany kwalifikacji osób dorosłych dzięki elastycznej i terminowej ofercie szkoleniowej, która odpowiada potrzebom dynamicznego rynku pracy w kontekście transformacji cyfrowej i ekologicznej;
- **akademie nauczycielskie Erasmus+:** ogólnym celem tej akcji jest utworzenie europejskich partnerstw organizatorów kształcenia i szkolenia nauczycieli w celu ustanowienia akademii nauczycielskich Erasmus+, które będą zajmowały się rozwijaniem europejskiego i międzynarodowego wymiaru kształcenia nauczycieli. Akademie te będą promowały wielojęzyczność i różnorodność kulturową, rozwijały kształcenie nauczycieli zgodnie z priorytetami polityki edukacyjnej UE i będą przyczyniały się do osiągnięcia celów europejskiego obszaru edukacji;
- **akcja Erasmus Mundus:** akcja ta ma na celu promowanie doskonałości i internacjonalizacji instytucji szkolnictwa wyższego na całym świecie poprzez programy studiów – na poziomie studiów magisterskich –

realizowanych i uznawanych wspólnie przez instytucje szkolnictwa wyższego z siedzibami w Europie i otwartych na instytucje w innych krajach świata;

- **sojusze na rzecz innowacji:** akcja ta ma na celu promowanie współpracy strategicznej między głównymi podmiotami w dziedzinie szkolnictwa wyższego oraz kształcenia i szkolenia zawodowego, przedsiębiorstw i badań naukowych – „trójkącie wiedzy” – w celu wspierania innowacji i modernizacji systemów kształcenia i szkolenia w zakresie określania i zapewniania odpowiedniego zestawu umiejętności, wiedzy i kompetencji, tak aby odpowiadały one przyszłemu zapotrzebowaniu rynku pracy w sektorach i dziedzinach, które mają strategiczne znaczenie dla trwałego wzrostu gospodarczego i konkurencyjności Europy;
- **projekty przyszłościowe:** akcja ta ma na celu wspieranie innowacji, kreatywności i uczestnictwa, a także przedsiębiorczości społecznej, w różnych dziedzinach kształcenia i szkolenia. Wsparciem zostaną objęte przyszłościowe pomysły oparte na głównych priorytetach europejskich, które mogą zostać włączone w główny nurt polityki i przyczynić się do wprowadzenia udoskonaleń w zakresie systemów kształcenia i szkolenia, a także przynieść znaczący innowacyjny efekt w zakresie metod i praktyk w odniesieniu do wszystkich rodzajów uczenia się i aktywnego uczestnictwa na rzecz spójności społecznej w UE.

Projekty mające na celu budowania zdolności:

- **w dziedzinie edukacji:** akcja ta wspiera projekty realizowane w ramach współpracy międzynarodowej, oparte na partnerstwach wielostronnych między organizacjami działającymi w dziedzinie kształcenia wyższego w państwach członkowskich UE lub państwach trzecich stowarzyszonych z Programem i państwach trzecich niestowarzyszonych z Programem;
- **w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego:** akcja ta wspiera projekty realizowane w ramach współpracy międzynarodowej, oparte na partnerstwach wielostronnych między organizacjami działającymi w dziedzinie VET w państwach członkowskich UE, państwach trzecich stowarzyszonych z Programem lub państwach trzecich niestowarzyszonych z Programem. Celem tych projektów jest wspieranie zwiększania adekwatności, poprawy dostępności, a także zdolności do reagowania instytucji i systemów VET w państwach trzecich niestowarzyszonych z Programem, jako siły napędowej zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego;

- **w dziedzinie młodzieży:** akcja ta wspiera współpracę i wymianę w obszarze związanym z młodzieżą między organizacjami w państwach członkowskich UE, państwach trzecich stowarzyszonych z Programem i państwach trzecich niestowarzyszonych z Programem. Obejmuje działania z zakresu uczenia się pozaformalnego, ze szczególnym uwzględnieniem zwiększenia zdolności organizacji pracujących z osobami młodymi poza ramami formalnego uczenia się, przy jednoczesnym zapewnianiu aktywnego uczestnictwa osób młodych.

Platformy internetowe, takie eTwinning, ePlatforma na rzecz uczenia się dorosłych w Europie (EPALE), europejska platforma internetowa dla szkół [School Education Gateway](#) (SEG) oraz [Europejski Portal Młodzieżowy](#) zapewnią wirtualną przestrzeń współpracy, bazy danych służące do wyszukiwania partnerów, udział we wspólnotach praktyków oraz inne usługi online dla nauczycieli, osób prowadzących szkolenia, osób pracujących z młodzieżą, decydentów oraz innych praktyków, a także uczniów, osób młodych i dorosłych słuchaczy w Europie i poza nią.

Akcja kluczowa 3: wsparcie rozwoju polityki i współpracy

W ramach tej kluczowej akcji wspierane są Akcja Europejska młodzież razem (skierowana zarówno do organizacji młodzieżowych działających na poziomie lokalnym, jak i do większych organizacji), w ramach której wspiera się partnerstwa transgraniczne. Działania podejmowane w ramach tej akcji powinny przyczyniać się do poszerzania zasięgu oddziaływania na młodzież, tak aby zapewnić różnorodność poglądów, dotrzeć do szerokiego grona młodych ludzi w ramach organizacji młodzieżowych i poza nimi, w tym do młodzieży o mniejszych szansach.

Ponadto ta akcja kluczowa obejmuje:

- akcje mające na celu przygotowanie i wspieranie realizacji unijnego programu politycznego w dziedzinie kształcenia, szkolenia, młodzieży i sportu, w tym programów sektorowych dotyczących szkolnictwa wyższego, kształcenia i szkolenia zawodowego, szkół i edukacji dorosłych, w szczególności przez ułatwianie zarządzania i funkcjonowania otwartych metod koordynacji;

- **europejskie eksperymenty polityczne** prowadzone przez organy publiczne wysokiego szczebla oraz obejmujące badania terenowe nad politykami w kilku krajach na podstawie sprawdzonych metod oceny;
- akcje mające na celu **gromadzenie dowodów i wiedzy o systemach i polityce w dziedzinie kształcenia, szkolenia, młodzieży i sportu na szczeblu krajowym i europejskim, w celu ułatwienia racjonalnego kształtowania polityki** ;
- działania **zwiększające przejrzystość oraz ułatwiające uznawanie umiejętności i kwalifikacji, a także transfer punktów zaliczeniowych** ;
- akcje, w ramach których wspiera się dialog merytoryczny z zainteresowanymi stronami w Unii Europejskiej i poza nią;
- **współpracę z organizacjami międzynarodowymi dysponującymi uznaną wiedzą fachową i zdolnościami analitycznymi (takimi jak OECD i Rada Europy) w celu zwiększenia wpływu i wartości dodanej polityk w dziedzinie kształcenia, szkolenia, młodzieży i sportu.**

W ramach akcji kluczowej 3 **akcje „Jean Monnet”** zapewniają wsparcie zarówno w obszarze instytucji szkolnictwa wyższego w UE i poza nią w zakresie promowania nauczania o integracji europejskiej i badań nad nią oraz promowania debaty orientacyjnej i wymiany poglądów na temat priorytetów polityki Unii z udziałem środowisk akademickich i decydentów politycznych. Wsparciem objęte są następujące poddziałania:

- moduły „Jean Monnet”: krótkie programy nauczania w co najmniej jednej dyscyplinie studiów dotyczących Unii Europejskiej; katedry „Jean Monnet”: dłuższe stanowiska nauczycielskie ze specjalizacją w badaniach Unii Europejskiej dla poszczególnych profesorów uniwersyteckich;
- centra doskonałości „Jean Monnet”: punkty kontaktowe, w ramach których gromadzi się wiedzę cenionych ekspertów z różnych dyscyplin studiów europejskich, a także opracowuje działania transnarodowe i powiązania strukturalne z instytucjami akademickimi w innych państwach;
- akcje „Jean Monnet” w innych dziedzinach kształcenia i szkolenia;
- wsparcie skierowane do konkretnych instytucji itp.

Szczegółowe informacje na temat tych możliwości, jak również kryteria kwalifikowalności, są dostępne w [Przewodniku po programie Erasmus+](#).

Działania w ramach programu są realizowane zarówno metodą zarządzania bezpośredniego, jak i pośredniego, przy wsparciu [agencji narodowych programu](#)

Erasmus+ w UE, które dokładają starań, aby maksymalnie przybliżyć program Erasmus+ użytkownikom. W przypadku akcji zarządzanych przez Europejską Agencję Wykonawczą ds. Edukacji i Kultury (EACEA) odpowiednie dokumenty do przedłożenia w podziale na akcje są dostępne na [portalu „Funding and Tenders” poświęconemu możliwościom finansowania i składania ofert](#). Finansowanie ma postać dotacji, nagród i zamówień.

Potencjalni beneficjenci:

- uczniowie i studenci;
- badacze i nauczyciele akademicki;
- uniwersytety i inne organizacje działające w obszarze szkolnictwa wyższego w UE i [krajach partnerskich](#).

Europejski Korpus Solidarności

Europejski Korpus Solidarności to unijny program finansowania skierowany do młodzieży, która chce zaangażować się w działania solidarnościowe w różnych obszarach. Obejmują one pomoc osobom w niekorzystnej sytuacji i pomoc humanitarną, a także wkład w działania na rzecz zdrowia i środowiska w całej UE i poza nią. Ambitnym celem programu jest nie tylko większe sprzyjanie włączeniu społecznemu, ale również zwiększenie jego ekologicznego i cyfrowego charakteru.

Działania są realizowane poprzez zarządzanie bezpośrednie przez Komisję, a także zarządzanie pośrednie przy wsparciu sieci agencji narodowych w UE. Finansowanie ma postać dotacji.

Potencjalni beneficjenci:

- osoby w wieku 18–30 lat (35 lat w przypadku pomocy humanitarnej);
- organizacje w UE i w krajach partnerskich.

Youthpass

Youthpass to europejskie narzędzie uznawania służące do identyfikacji i dokumentowania efektów uczenia się uzyskanych podczas realizacji projektów w ramach programów Erasmus+ Młodzież i Europejskiego Korpusu Solidarności. Youthpass wspiera indywidualną refleksję i świadomość na temat uczenia się

oraz pomaga uwidocznic jego efekty, zarówno dla samych osób uczących się, jak i dla innych. Ma na celu wzmocnienie refleksyjnych praktyk w pracy z młodzieżą i działaniach solidarnościowych, poprawiając w ten sposób ich jakość i rozpoznawalność. Wspiera również dalsze ścieżki rozwoju młodzieży i osób pracujących z młodzieżą oraz zwiększa widoczność wartości unijnego zaangażowania.

Europejski Portal Młodzieżowy

[Europejski Portal Młodzieżowy](#) oferuje informacje i możliwości dla młodzieży. Przedstawia informacje o unijnych i krajowych możliwościach i inicjatywach, które są przedmiotem zainteresowania młodzieży, która mieszka, uczy się i pracuje w Europie. Europejski Portal Młodzieżowy przeznaczony jest dla młodzieży, a także dla zainteresowanych stron zajmujących się młodzieżą (organizacje młodzieżowe, osoby pracujące z młodzieżą, decydenci itp.).

Na Europejskim Portalu Młodzieżowym można znaleźć **cztery główne rodzaje treści** pogrupowane w poszczególnych sekcjach:

- strony tematyczne związane z unijną polityką na rzecz młodzieży: „Zacznij działać”;
- strony tematyczne związane z możliwościami wyjazdu za granicę: „Wyjedź za granicę”;
- strony programów/inicjatyw finansowanych przez UE: „Inicjatywy UE”;
- strony dotyczące polityki w tej dziedzinie: „Strategia UE na rzecz młodzieży”.

Na portalu można również zapoznać się z relacjami młodzieży, a także przejrzeć aktualności i nadchodzące wydarzenia.

ePlatforma na rzecz uczenia się dorosłych w Europie (EPALE)

EPALE to miejsce, w którym europejska wielojęzyczna i otwarta społeczność specjalistów w dziedzinie edukacji dorosłych – w tym andragogów, decydentów, organizatorów szkoleń i badaczy – może współpracować, uczyć się od siebie nawzajem, być na bieżąco z najnowszymi osiągnięciami, uzyskiwać dostęp do profesjonalnych zasobów i wymieniać się dobrymi praktykami online. EPAL

wspiera zawody związane z kształceniem dorosłych i wzmacnia ich pozycję, umożliwiając członkom nawiązywanie kontaktów z innymi specjalistami w tej dziedzinie z całej Europy i uczenie się od nich dzięki wpisom na blogu, forom i wyszukiwarce partnerów, jak również fizycznym spotkaniom. EPALE zapewnia ogrom wysokiej jakości, dokładnych informacji istotnych dla andragogów. Z czasem coraz więcej treści powinno pochodzić od samych członków. [Więcej informacji na temat możliwości zaangażowania się w społeczność EPALE.](#)

Program COSME: Program „Erasmus” dla młodych przedsiębiorców

Program „Erasmus” dla młodych przedsiębiorców to transgraniczny program wymiany, który daje początkującym lub przyszłym przedsiębiorcom szansę uczenia się od doświadczonych przedsiębiorców prowadzących małe przedsiębiorstwa w innych państwach uczestniczących. Program jest przeznaczony dla przedsiębiorców, którzy rozpoczęli działalność gospodarczą w ciągu ostatnich trzech lat, i osób planujących założenie działalności gospodarczej, mających możliwość przeniesienia się do innego kraju europejskiego na okres od jednego miesiąca do sześciu miesięcy, aby odbyć szkolenie w odnoszącym sukces przedsiębiorstwie i zdobycia doświadczenia i wiedzy fachowej. Mają oni możliwość nawiązania kontaktów z przedsiębiorcami, którzy odnieśli sukces w innych państwach UE, oraz zdobycia umiejętności potrzebnych do usprawnienia lub założenia własnego przedsiębiorstwa. W programie mogą wziąć udział wszyscy młodzi przedsiębiorcy zamierzający rozpocząć własną działalność gospodarczą, którzy stworzyli realistyczny biznesplan.

Do wymiany doświadczenia dochodzi podczas pobytu u doświadczonego przedsiębiorcy, który pomaga początkującemu przedsiębiorcy w zdobywaniu umiejętności koniecznych do prowadzenia małego przedsiębiorstwa. Przedsiębiorca przyjmujący czerpie korzyść, poznając własne przedsiębiorstwo z nowej perspektywy, a także zyskuje możliwości współpracy z zagranicznymi partnerami lub pogłębia swoją wiedzę na temat nowych rynków.

Sport

Działania w dziedzinie sportu w ramach programu Erasmus+

Działania w dziedzinie sportu w ramach programu Erasmus+ propagują udział w sporcie i aktywność fizyczną oraz wolontariat. Mają one na celu sprostanie wyzwaniom społecznym i sportowym. Erasmus+ daje organizacjom możliwość opracowania, przenoszenia i wdrażania innowacyjnych praktyk w dziedzinach związanych ze sportem między różnymi organizacjami, organami i innymi podmiotami. Organizacje mają dostęp do możliwości w niżej wymienionych obszarach.

Partnerstwa współpracy

Celem tych partnerstw jest opracowywanie i wdrażanie przez organizacje wspólnych działań promujących (między innymi) sport i aktywność fizyczną, a także rozwiązanie problemu zagrożeń dla uczciwości w sporcie (takimi jak doping lub ustawianie wyników zawodów sportowych), propagowanie dwutorowych karier sportowców, poprawa dobrego zarządzania oraz promowanie tolerancji i włączenia społecznego.

Partnerstwa współpracy mają wspierać tworzenie i rozwijanie sieci europejskich w dziedzinie sportu. Mają one pomóc organizacjom sportowym w:

- podnoszeniu jakości pracy, działań i praktyk należących do nich organizacji i instytucji;
- budowaniu zdolności organizacji w zakresie prac transnarodowych i międzysektorowych;
- sprostaniu wspólnym potrzebom w dziedzinie sportu;
- umożliwieniu transformacji i zmian (na szczeblu indywidualnym, organizacyjnym lub sektorowym).

Działania obejmują:

- tworzenie sieci kontaktów między kluczowymi zainteresowanymi stronami;
- opracowywanie, określanie, propagowanie i wymianę najlepszych praktyk;

- przygotowywanie, opracowywanie i wdrażanie modułów i narzędzi edukacyjnych i szkoleniowych;
- podnoszenie kompetencji w zakresie dzielenia się doświadczeniami;
- monitorowanie i analizowanie wskaźników;
- podnoszenie świadomości w zakresie wartości dodanych płynących ze sportu i aktywności fizycznej;
- promowanie synergii między sportem a dziedzinami zdrowia, kształcenia, szkolenia i młodzieży;
- ugruntowanie podstawy dowodowej w odniesieniu do sportu;
- organizowanie konferencji, seminariów, wydarzeń i spotkań.

Wyniki powinny być możliwe do ponownego wykorzystania i przeniesienia, dawać się łatwo zastosować na większą skalę oraz, w miarę możliwości, obejmować wiele dyscyplin. Wyniki te będą udostępniane wszystkim zainteresowanym podmiotom od szczebla lokalnego po transnarodowy.

Partnerstwa na małą skalę

Skierowane do organizacji oddolnych, mniej doświadczonych i nowych uczestników programu. Partnerstwa na małą skalę mają prostszą administrację, przyznawane są im mniejsze dotacje i trwają krócej niż partnerstwa współpracy. Mają one na celu promowanie sportu i aktywności fizycznej za pośrednictwem innowacyjnych praktyk.

Partnerstwa na małą skalę mają na celu dotarcie do organizacji oddolnych lub będących mniej doświadczonymi uczestnikami programu Erasmus+. Zostały zaprojektowane z myślą o rozszerzeniu dostępu do programu na małe podmioty i osoby, do których trudno jest dotrzeć i które są aktywne w obszarze edukacji szkolnej, kształcenia dorosłych, kształcenia i szkolenia zawodowego, młodzieży i sportu. Partnerstwa na małą skalę mają następujące cechy charakterystyczne:

- niższe kwoty dotacji przyznawanych organizacjom;
- krótszy czas trwania;
- prostsze wymagania administracyjne;
- ograniczenie barier utrudniających przystąpienie do programu;
- elastyczne formy, czyli łączenie działań transnarodowych i krajowych, aby umożliwić mniejszym organizacjom dotarcie do osób o mniejszych szansach.

Niekomercyjne europejskie imprezy sportowe

Imprezy te mają na celu zachęcanie do aktywności sportowej, wdrażanie strategii UE na rzecz włączenia społecznego poprzez sport, wspieranie wolontariatu sportowego, przeciwdziałanie dyskryminacji oraz zachęcanie do uprawiania sportu i do aktywności fizycznej. Erasmus+ oferuje wsparcie na organizację takich imprez sportowych, gdy mają one wymiar europejski. Zapewniane są możliwości w następujących obszarach:

- wolontariat w sporcie;
- włączenie społeczne poprzez sport;
- walka z dyskryminacją w sporcie, w tym zwalczanie różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn;
- inicjatywy zachęcające do udziału w sporcie i w aktywności fizycznej.

Uwzględnione działania:

- przygotowanie i organizacja imprezy;
- organizacja szkoleń edukacyjnych dla sportowców, trenerów, organizatorów i wolontariuszy w okresie poprzedzającym imprezę;
- organizacja działań towarzyszących imprezie sportowej (konferencji, seminariów);
- szkolenie wolontariuszy;
- realizacja działań związanych z efektami danej imprezy (oceny, opracowywanie planów na przyszłość);
- działania informacyjne związane z tematem danej imprezy.

Rodzaje imprez

Niekomercyjne europejskie imprezy sportowe mogą odbywać się w jednym kraju z udziałem uczestników z innych krajów (imprezy ogólnoeuropejskie) lub być organizowane osobno w poszczególnych krajach uczestniczących (imprezy lokalne o wymiarze europejskim). Formy imprez są następujące:

- imprezy lokalne o wymiarze europejskim typu I: od co najmniej trzech organizacji pochodzących z trzech różnych państw uczestniczących w programie do maksymalnie pięciu organizacji pochodzących z pięciu różnych państw uczestniczących w programie;
- imprezy lokalne o wymiarze europejskim typu II: co najmniej sześć organizacji z sześciu różnych państw uczestniczących w programie;

- impreza ogółouropejska: jedna impreza z udziałem co najmniej 10 organizacji uczestniczących z co najmniej 10 państw uczestniczących (w tym organizacji wnioskującej).

Budowanie zdolności w dziedzinie sportu

Projekty budowania zdolności to projekty współpracy międzynarodowej oparte na wielostronnych partnerstwach między organizacjami działającymi w dziedzinie sportu w państwach członkowskich UE i państwach trzecich uczestniczących w programie (zwanych wcześniej krajami programu) oraz w państwach Bałkanów Zachodnich. Mają one wspierać działania i polityki sportowe jako sposób promowania wartości i służyć jako narzędzie edukacyjne do propagowania rozwoju osobistego i społecznego osób oraz budowania bardziej spójnych społeczności.

Projekty na rzecz budowania zdolności mają na celu:

- zwiększenie zdolności lokalnych organizacji sportowych;
- zachęcanie do uprawiania sportu i aktywności fizycznej w państwach trzecich nieuczestniczących w programie;
- promowanie włączenia społecznego poprzez sport;
- promowanie pozytywnych wartości poprzez sport (takich jak uczciwa konkurencja, tolerancja, duch współpracy);
- wspieranie współpracy w różnych regionach świata za pośrednictwem wspólnych inicjatyw.

Wnioski powinny skupiać się na określonych obszarach tematycznych zdefiniowanych na etapie programowania. Przykłady szczególnie istotnych obszarów to:

- promowanie wspólnych wartości, niedyskryminacji i równości płci poprzez sport;
- rozwój umiejętności (poprzez sport) potrzebnych do poprawy zaangażowania społecznego grup defaworyzowanych (np. niezależność, przywództwo);
- integracja migrantów;
- pojednanie pokonfliktowe.

Strona internetowa Komisji Europejskiej poświęcona sportowi zawiera [informacje](#) na temat najnowszych zaproszeń do składania wniosków o finansowanie bezpośrednie projektów niewchodzących w zakres programu Erasmus+.

Inne inicjatywy

Europejski Tydzień Sportu – jedna z kluczowych inicjatyw w tej dziedzinie – umożliwia organizacjom sportowym, przedsiębiorstwom i ekspertom z całej UE opracowanie strategii zwiększania uczestnictwa w działaniach związanych ze sportem, a uczestnikom cieszyć się sportem w swoich społecznościach. Kulminacyjnym momentem tego tygodnia jest wręczenie nagród **#BeActive**. Unijne nagrody sportowe **#BeInclusive** są również wyrazem uznania dla organizacji wykorzystujących siłę sportu do zwiększenia włączenia społecznego grup defaworyzowanych.

W ramach **Forum Sportu UE** uznaje się potrzebę szerokiego, opartego na polityce podejścia do zapewnienia, aby wydarzenia sportowe nadal odpowiadały na bieżące wyzwania gospodarcze i kulturowe, oraz dąży do budowania przyszłości w sporcie w drodze dialogu prowadzonego na wysokim szczeblu między liderami sportowymi, przedsiębiorcami i innymi specjalistami w dziedzinie sportu.

Potencjalni beneficjenci:

- stowarzyszenia sportowe;
- sportowcy i instytucje sportowe;
- organizacje pozarządowe;
- młodzież.

Zatrudnienie ludzi młodych

Szereg funduszy europejskich przyczynia się do stworzenia możliwości zatrudnienia ludzi młodych. **Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych** jest jednym z głównych źródeł wsparcia finansowego UE przewidzianego na wdrażanie programów **gwarancji dla młodzieży** do 2023 r. UE uruchomiła ją w 2013 r., aby wesprzeć młodzież mieszkającą w regionach, gdzie bezrobocie młodzieży przekroczyło 25 %.

W latach 2021–2023 państwa członkowskie mogą pomóc młodzieży dotkniętej kryzysem związanym z COVID-19, korzystając z większej puli zasobów w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych i **Europejskiego Funduszu Społecznego** dzięki dodatkowemu finansowaniu unijnemu dostępnemu w ramach inicjatywy „Wsparcie na rzecz odbudowy służącej spójności oraz terytoriom Europy” (REACT-EU).

Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych skierowana jest wyłącznie do młodzieży niekształcącej się, niepracującej ani niekształcącej się (młodzież NEET), w tym osób długotrwale bezrobotnych i niezarejestrowanych jako osoby poszukujące pracy. Dzięki inicjatywie młodzież mieszkająca w tych częściach Europy, gdzie problemy są najbardziej dotkliwe, może otrzymać ukierunkowane wsparcie. Zwykle w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych finansuje się:

- przyuczanie do zawodu;
- staże;
- pośrednictwo pracy;
- dalsze kształcenie prowadzące do uzyskania kwalifikacji.

Więcej informacji na temat zatrudnienia można znaleźć w sekcji dotyczącej zatrudnienia, spraw społecznych i włączenia społecznego w niniejszym przewodniku po finansowaniu.

PRAWA OBYWATELSKIE, WOLNOŚCI I SPRAWIEDLIWOŚĆ

Program „Obywatele, równość, prawa i wartości” (CERV)

Głównym celem programu „Obywatele, równość, prawa i wartości” jest ochrona i propagowanie praw i wartości przewidzianych w traktatach UE i w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej w celu utrzymania i dalszego rozwijania opartych na prawach, demokratycznych, równych i społeczeństw integracyjnych opartych na praworządności. Obejmuje to wsparcie działań pomagających w tworzeniu dynamicznego i silnego społeczeństwa obywatelskiego, zachęcanie ludzi do udziału w życiu demokratycznym, obywatelskim i społecznym oraz pielęgnowanie bogatej różnorodności europejskiego społeczeństwa w oparciu o nasze wspólne wartości, historię i pamięć o przeszłości. Ponadto program wspiera organizacje społeczeństwa obywatelskiego działające na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i transnarodowym w propagowaniu warto-

ści i praw UE. Podnosi świadomość równości i niedyskryminacji, praw dziecka, ochrony danych, praw wynikających z obywatelstwa Unii i wspólnej historii obywateli Unii. Przyczynia się do promowania uwzględniania aspektu płci i niedyskryminacji oraz zapobiegania przemocy wobec kobiet ze względu na płeć, a także wszelkim formom przemocy wobec dzieci i wobec innych grup zagrożonych, jak również zwalczaniu takiej przemocy; Wspiera udział obywateli w demokratycznym życiu UE.

Program opiera się na czterech komponentach:

1. **Równość, prawa i równość płci:** propagowanie praw, niedyskryminacji, równości (w tym równości płci), oraz większe uwzględnianie aspektu płci i niedyskryminacji. Projekty w tym obszarze mają na celu:
 - zapobieganie nierównościom i dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną oraz zwalczanie takich nierówności, a także poszanowanie zasady niedyskryminacji;
 - propagowanie pełnego korzystania z praw przez kobiety, równości płci, łącznie z równowagą między życiem zawodowym a prywatnym, wzmocnienia pozycji kobiet oraz uwzględniania aspektu płci;
 - zwalczanie wszelkich form dyskryminacji, rasizmu, ksenofobii, afrofobii, antysemityzmu, antycyganizmu, nienawiści antymuzułmańskiej i innych form nietolerancji, w tym homofobii i form nietolerancji opartych na tożsamości płciowej, zarówno online, jak i offline;
 - ochronę i promowanie praw dziecka, a także przyczynianie się do podnoszenia świadomości na temat praw dziecka w postępowaniach sądowych i budowania zdolności systemów ochrony dzieci;
 - ochronę i promowanie praw osób z niepełnosprawnościami służące ich aktywnemu włączeniu i pełnemu uczestnictwu w życiu społecznym;
 - sprostanie wyzwaniom związanym z ochroną danych osobowych i reformą ochrony danych, a także wspieranie dialogu między zainteresowanymi stronami w tym obszarze;
 - wspieranie wysiłków służących umożliwieniu ludziom korzystania z ich praw jako obywateli UE, egzekwowania ich prawa do swobodnego przemieszczania się oraz zwalczania naruszeń tych praw.
2. **Zaangażowanie i udział obywateli:** propagowanie zaangażowania obywateli w życie demokratyczne Unii i ich udziału w nim, a także

wymian między obywatelami poszczególnych państw członkowskich oraz podnoszenie świadomości obywateli w zakresie ich wspólnej historii europejskiej. Projekty w tym obszarze mają na celu:

- wskazywanie kluczowych wydarzeń w najnowszej historii Europy, w tym przyczyn i konsekwencji reżimów autorytarnych i totalitarnych, prowadzenie badania i edukowanie na ich temat;
 - podnoszenie świadomości obywateli UE na temat ich wspólnej historii, kultury, dziedzictwa kulturowego i wartości, a tym samym zwiększanie zrozumienia przez nich UE, jej pochodzenia, celu i różnorodności;
 - propagowanie udziału obywateli i stowarzyszeń przedstawicielskich w życiu demokratycznym i obywatelskim UE oraz wnoszenie w nie wkładu dzięki umożliwieniu im wypowiadaniu się i publicznej wymiany poglądów we wszystkich obszarach działania UE;
 - propagowanie wymiany między obywatelami różnych krajów, w szczególności za pośrednictwem partnerstw miast i sieci miast, aby umożliwić im praktyczne doświadczanie bogactwa i różnorodności wspólnego dziedzictwa Unii, pokazując jednocześnie, że są to fundamenty wspólnej przyszłości.
3. **Dafne:** zwalczanie przemocy, w tym przemocy ze względu na płeć. Projekty w tym obszarze mają na celu:
- zapobieganie na wszystkich poziomach **wszelkim formom przemocy ze względu na płeć**, w tym przemocy domowej oraz przemocy wobec kobiet i dziewcząt, a także zwalczanie tych zjawisk, również dzięki propagowaniu standardów określonych w Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (konwencja stambulska);
 - zapobieganie wszelkim formom przemocy wobec dzieci i młodzieży oraz przemocy wobec innych grup zagrożonych, takich jak osoby LGBTQI i osoby z niepełnosprawnościami, jak również zwalczanie takiej przemocy;
 - wspieranie i ochronę wszystkich bezpośrednich i pośrednich ofiar przemocy – w tym przemocy domowej w obrębie rodziny lub przemocy w związkach – także dzieci osieroconych w wyniku przestępstw popełnianych w środowisku domowym, oraz wspieraniu ofiar przemocy ze względu na płeć i zapewnianiu im takiego samego poziomu ochrony w całej UE.

4. **Wartości Unii:** ochrona i promowanie wartości UE. Projekty w tym obszarze skupiają się na ochronie i propagowaniu praw oraz podnoszeniu świadomości na ich temat dzięki zapewnianiu wsparcia finansowego organizacjom społeczeństwa obywatelskiego działającym na szczeblu lokalnym, regionalnym i ponadnarodowym w dziedzinie propagowania i utrzymywania tych praw, a tym samym na lepszej ochronie i propagowaniu unijnych wartości oraz poszanowaniu praworządności i wkładzie w bardziej demokratyczną Unię, demokratyczny dialog, przejrzystość i dobre rządy.

Wraz z programem „Sprawiedliwość” [program „Obywatele, równość, prawa i wartości”](#) tworzy Fundusz „Sprawiedliwość, Prawa i Wartości”.

Wsparciem z funduszu objęte są następujące rodzaje działań:

- szkolenia, budowanie zdolności i wymiana dobrych praktyk;
- partnerstwo miast;
- uświadamianie obywateli w kwestii przysługujących im praw i korzyści, jakie polityka UE zapewnia im w codziennym życiu;
- rozwój polityki i przepisów UE opartych na wiedzy za pośrednictwem ankiet, badań i analiz.

Potencjalni beneficjenci:

- organizacje społeczeństwa obywatelskiego;
- sieci europejskie;
- organy publiczne, w tym organy ds. równości i praw człowieka;
- władze lokalne;
- środowiska akademickie, instytuty badawcze i ośrodki analityczne.

Na stronie Komisji Europejskiej można znaleźć informacje na temat [możliwości w zakresie finansowania i składania ofert](#), w tym [zaproszenia do składania wniosków](#). Proszę zarejestrować się [tutaj](#), aby regularnie otrzymywać [biuletyn dotyczący finansowania](#) zawierający najnowsze informacje na temat możliwości finansowania i projektów finansowanych w ramach programu „Obywatele, równość, prawa i wartości” oraz programu „Sprawiedliwość”.

Program „Sprawiedliwość”

Program wspiera dalszy rozwój unijnej przestrzeni sprawiedliwości opartej na praworządności i wzajemnym uznawaniu i zaufaniu. Ułatwia dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz wspiera szkolenia kadr wymiaru sprawiedliwości i współpracę sądową w sprawach cywilnych i karnych, a także skuteczność krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości.

W ramach programu finansuje się działania, które zapewniają pełne i spójne stosowanie i egzekwowanie prawa UE oraz wspierają sprawne funkcjonowanie unijnej przestrzeni sprawiedliwości. Obejmują one poprawę wzajemnego zaufania i zapewnienie skutecznej współpracy sądowej w sprawach cywilnych i karnych, podniesienie wiedzy kadr wymiaru sprawiedliwości na temat prawa UE oraz propagowanie współpracy transgranicznej. W ramach programu finansuje się również działania mające na celu ułatwienie skutecznego i niedyskryminacyjnego dostępu do wymiaru sprawiedliwości dla wszystkich.

Działania kwalifikujące się do objęcia finansowaniem obejmują:

- szkolenie kadr wymiaru sprawiedliwości;
- organizowanie dialogu z zainteresowanymi stronami i spotkań ekspertów;
- przeprowadzanie ankiet i badań;
- organizowanie seminariów i kampanii;
- przygotowywanie i rozpowszechnianie wytycznych technicznych;
- budowanie zdolności kluczowych sieci sądowych UE (np. [Europejskiej Sieci Szkolenia Kadr Wymiaru Sprawiedliwości](#));
- opracowywanie i wykorzystywanie narzędzi cyfrowych komplementarnych w stosunku do programu „Cyfrowa Europa”;
- utrzymanie i rozbudowa [europejskiego portalu „e-Sprawiedliwość”](#).

Potencjalni beneficjenci:

- uniwersytety;
- instytuty badawcze;
- organy sądowe i administracyjne;
- kadry wymiaru sprawiedliwości oraz ich organy przedstawicielskie i organy szkoleniowe;
- organizacje społeczeństwa obywatelskiego.

Programem zarządza w sposób bezpośredni Komisja Europejska. Finansowanie ma postać dotacji, nagród i zamówień. Na [stronie internetowej](#) Komisji można znaleźć informacje na temat możliwości w zakresie finansowania i składania ofert, w tym [zaproszenia do składania wniosków](#).

Równość płci i równe szanse w innych funduszach UE

Równość płci oraz uwzględnianie aspektu płci finansuje się poprzez szeroki zakres działań w ramach różnych unijnych programów finansowania, z których niektóre są szczególnie ważne dla równości płci.

Uwzględnienie aspektu płci zapewnia się w ramach różnych instrumentów finansowania i gwarancji budżetowych UE, w szczególności **Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, programu „Kreatywna Europa”, Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, Funduszu Spójności i Programu InvestEU**. Finansowanie służy wsparciu:

- propagowania uczestnictwa kobiet w rynku pracy i równowagi między życiem zawodowym a prywatnym;
- inwestycji w zakłady opiekuńcze;
- propagowania przedsiębiorczości kobiet;
- działań mających na celu zwalczanie segregacji płciowej w niektórych zawodach;
- rozwiązania kwestii nierównej reprezentacji dziewcząt i chłopców w niektórych sektorach kształcenia i szkoleń.

W przeszłości z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych ([fundusze ESI](#)) finansowano różne działania mające na celu promowanie równości płci. Ponadto z funduszy tych finansuje się także infrastrukturę placówek opieki nad dziećmi. Nowe [rozporządzenie w sprawie wspólnych przepisów](#) (ustanawiające wspólne przepisy dotyczące **Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe dotyczące tych funduszy oraz Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na**

rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej) zawiera szczegółowe zasady i warunki wymagające od państwa członkowskiego wdrożenia krajowych ram strategicznych równości płci jako warunku wstępnego korzystania z funduszy przy inwestowaniu w poprawę równowagi płci na rynku pracy, równowagi między życiem zawodowym a prywatnym lub infrastruktury opieki nad dziećmi. Inny warunek horyzontalny – dotyczący skutecznego wdrażania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej – obejmuje równość płci jako jeden z kluczowych wymogów i ma zastosowanie do wszystkich inwestycji w ramach rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Rozporządzenie stanowi również, że państwa członkowskie i Komisja zapewniają, by równość płci oraz uwzględnianie aspektu i perspektywy płci brano pod uwagę i propagowano w całym procesie przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów. Ponadto państwa członkowskie i Komisja podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów. W procesie przygotowywania i wdrażania programów należy w szczególności wziąć pod uwagę zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Jak wspomniano wcześniej, **specjalne** finansowanie projektów na rzecz organizacji społeczeństwa obywatelskiego i instytucji publicznych, które wdrażają określone działania, w tym zapobieganie i zwalczanie przemocy ze względu na płeć, jest dostępne w ramach **programu „Obywatele, równość, prawa i wartości”**. Szczególną uwagę należy zwrócić na kobiety i dziewczęta w obszarze azylu i migracji. Za pośrednictwem **Funduszu Azylu i Migracji** państwa członkowskie zachęca się do ukierunkowanych działań wspierających szczególne potrzeby kobiet w procedurze azylowej, a także działań wspierających integrację kobiet w nowym społeczeństwie. Ponadto fundusz umożliwia zwiększenie ochrony słabszych grup społecznych, w tym kobiet będących ofiarami przemocy ze względu na płeć w kontekście azylu i migracji. Możliwości finansowania dla kobiet prowadzących działalność gospodarczą lub naukową można również znaleźć w ramach programu **„Horyzont Europa”**, instrumentów **wspólnej polityki rolnej** oraz **Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury**, a także strategii na rzecz włączenia społecznego i różnorodności w ramach programu **Erasmus+**.

Na arenie globalnej UE nadal wspiera prawa człowieka w odniesieniu do kobiet, ich obrońców, zdrowie i prawa seksualne i reprodukcyjne, a także wysiłki

na rzecz ograniczenia przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć na całym świecie, w tym w sytuacjach niestabilnych, konfliktowych i kryzysowych. Na przykład UE zapoczątkowała [inicjatywę „Spotlight”](#), wspólny globalny program UE i ONZ mający na celu wyeliminowanie wszelkich form przemocy wobec kobiet i dziewcząt.

Więcej informacji na temat priorytetów UE w obszarze równości płci można znaleźć w [europejskiej strategii na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025](#).

Rozporządzenie ustanawiające **Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej – „Globalny wymiar Europy”** (ISWMR – „Globalny Wymiar Europy”) stanowi również, że przy wdrażaniu instrumentu należy kierować się zasadami równości płci, wzmocnienia pozycji kobiet i dziewcząt oraz zapobiegania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej i jej zwalczania, a także dążyć do ochrony i propagowania praw kobiet zgodnie z unijnymi planami działania w sprawie równości płci oraz odpowiednimi konkluzjami Rady i konwencjami międzynarodowymi, w tym konkluzjami Rady w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa z dnia 10 grudnia 2018 r. Wzmocnienie równości płci i pozycji kobiet w ramach działań zewnętrznych UE oraz zwiększenie wysiłków na rzecz osiągnięcia minimalnych standardów określonych w unijnych planach działania w sprawie równości płci powinno doprowadzić do przyjęcia uwzględniającego płeć, transformacyjnego podejścia we wszystkich działaniach zewnętrznych UE i w całej jej współpracy międzynarodowej. Co najmniej 85 % nowych działań realizowanych w ramach ISWMR – „Globalny wymiar Europy” powinno stawiać równość płci za jeden z głównych lub istotnych celów, zgodnie z definicją wskaźnika polityki równości płci Komitetu Pomocy Rozwojowej OECD. Dla co najmniej 5 % tych działań równouprawnienie płci oraz wzmocnienie pozycji i praw kobiet i dziewcząt powinno być jednym z głównych celów.

Potencjalni beneficjenci:

- organy publiczne;
- instytucje zajmujące się kwestiami równości płci;
- przedsiębiorstwa i przedsiębiorstwa typu start-up;
- organizacje pozarządowe (NGO) i społeczeństwo obywatelskie.

OCHRONA INTERESÓW FINANSOWYCH UE, WALKA Z NADUŻYCIAMI FINANSOWYMI

Program Fiscalis

Program Fiscalis koncentruje się na poprawie prawidłowego funkcjonowania systemów podatkowych rynku wewnętrznego poprzez wspieranie współpracy między państwami uczestniczącymi, ich organami podatkowymi i urzędnikami w walce z oszustwami podatkowymi, uchylaniem się od opodatkowania i agresywnym planowaniem podatkowym. Fiscalis pomaga również chronić interesy finansowe państw członkowskich i uczciwych podatników. Umożliwia on odpowiednim organom wdrażanie prawa UE w dziedzinie opodatkowania poprzez zapewnienie wymiany informacji, wspieranie współpracy administracyjnej i pomaganie w zmniejszaniu obciążenia administracyjnego organów podatkowych, a w razie potrzeby kosztów przestrzegania przepisów przez podatników.

Finansowaniem objęte są następujące rodzaje działań:

- spotkania i podobne wydarzenia *ad hoc*;

- ustrukturyzowana współpraca oparta na projektach;
- działania w zakresie budowania zdolności w dziedzinie IT, w szczególności w zakresie opracowywania i eksploatacji europejskich systemów elektronicznych;
- działania w obszarze zasobów ludzkich i inne działania na rzecz budowania zdolności, w tym wspólne szkolenia lub rozwój e-uczenie się;
- badania;
- działania innowacyjne;
- działania komunikacyjne.

Realizacja programu odbywa się w drodze zarządzania bezpośredniego. Finansowanie zapewniane w jego ramach ma formę dotacji i zamówień.

Potencjalni beneficjenci:

- państwa członkowskie UE i państwa trzecie uczestniczące w programie.

Program „Cła”

Program współpracy w dziedzinie cel (program „Cła”) pomaga zabezpieczać interesy finansowe UE i państw członkowskich oraz pomaga administracjom celnym – pełniącym rolę strażników granicy zewnętrznej UE dla towarów – chronić społeczeństwo przed zagrożeniami dla zdrowia, środowiska i zagrożeniami w innych obszarach. Program „Cła” wspiera rozwój i funkcjonowanie centralnych [systemów informatycznych UE dla służb celnych](#). Ponadto ułatwia współpracę między funkcjonariuszami celnymi, w tym wymianę dobrych praktyk i wiedzy w zakresie polityki celnej i prawa celnego oraz ich praktycznego wdrażania. Wspiera również współpracę i wspólne działanie [unii celnej UE](#) i organów celnych. Ponadto program pomaga administracjom celnym radzić sobie z rosnącymi przepływami handlowymi oraz pojawiającymi się tendencjami i technologiami, takimi jak handel elektroniczny i blockchain.

Program ogranicza się do organów celnych w państwach UE i kwalifikujących się państwach niebędących członkami UE. Program funkcjonuje bez zaproszeń do składania wniosków.

Finansowaniem objęte są następujące rodzaje działań:

- seminaria i warsztaty, sieci ekspertów, wspólnoty interesów, zespoły współpracy operacyjnej i grupy projektowe;

- budowanie zdolności w dziedzinie IT, w szczególności obsługa i opracowywanie unijnych elektronicznych systemów celnych;
- działania w zakresie zasobów ludzkich i inne działania w zakresie budowania zdolności, w tym szkolenia i wymianę najlepszych praktyk;
- badania;
- innowacje;
- komunikacja.

Realizacja programu odbywa się w drodze zarządzania bezpośredniego. Finansowanie zapewniane w jego ramach ma formę dotacji i zamówień.

Potencjalni beneficjenci:

- państwa członkowskie UE i państwa trzecie uczestniczące w programie.

Program UE w zakresie zwalczania nadużyć finansowych

Głównym celem [programu](#) jest zapewnienie niezbędnej koordynacji działań w zakresie zwalczania nadużyć finansowych oraz zapewnienie wsparcia finansowego, technicznego i informacyjnego państwom członkowskim w ich wysiłkach na rzecz ochrony interesów finansowych UE.

Program pomaga państwom członkowskim w zwalczaniu nadużyć finansowych za pośrednictwem:

1. dalszej ochrony interesów finansowych UE poprzez wsparcie finansowe (wcześniej oferowane w ramach [programu Herkules III](#)), w szczególności wsparcie techniczne, wsparcie operacyjne w postępowaniach przygotowawczych, specjalistyczne szkolenia i działania w zakresie badań;
2. organizowania wzajemnej pomocy administracyjnej i współpracy w sprawach celnych i rolnych, w szczególności za pośrednictwem [systemu informacji w celu zwalczania nadużyć finansowych \(AFIS\)](#);
3. obsługiwanego [systemu zarządzania nieprawidłowościami \(IMS\)](#), aby państwa członkowskie mogły zgłaszać nieprawidłowości.

W szczególności w ramach programu wspiera się państwa członkowskie w za-

kupie specjalnego sprzętu do zwalczania nadużyć finansowych i organizowaniu specjalnych sesji szkoleniowych, ukierunkowanych konferencji i badań. W jego ramach utrzymywany jest również system zarządzania nieprawidłowościami w celu ułatwienia państwom członkowskim wywiązywanie się z obowiązku zgłaszania wszelkich wykrytych nieprawidłowości. Ponadto utrzymuje się platformę wymiany informacji o wzajemnej pomocy administracyjnej i wspiera działania takie jak wspólne operacje celne oraz organizuje szkolenia i spotkania dotyczące działań operacyjnych.

W ramach programu finansuje się następujące rodzaje projektów i działań:

- zakup specjalistycznego i zaawansowanego technicznie sprzętu oraz skutecznych narzędzi informatycznych w celu poprawy współpracy transnarodowej i multidyscyplinarnej, mającej na celu wykrywanie i badanie nieprawidłowości, nadużyć finansowych i korupcji mających szkodliwy wpływ na interesy finansowe UE;
- działania wspierające rozwój wiedzy technicznej, takie jak wymiana personelu, w tym tworzenie zespołów dochodzeniowo-śledczych i wspólne operacje transgraniczne;
- specjalistyczne szkolenia, warsztaty analizy ryzyka, seminaria i badania w zakresie prawa porównawczego.

Programem zarządza w sposób bezpośredni OLAF, unijny organ ds. zwalczania nadużyć finansowych. Finansowanie zapewniane w jego ramach ma formę dotacji i zamówień.

Potencjalni beneficjenci:

- organy publiczne UE zaangażowane w zwalczanie nadużyć finansowych.

Ochrona euro przed fałszerstwami – Perykles IV

Program „Perykles IV” ma na celu zapobieganie fałszerstwom i związanym z nimi nadużyciom finansowym oraz ich zwalczanie, a także ochronę integralności banknotów i monet euro. Zwiększa zaufanie obywateli i przedsiębiorców, jeśli chodzi o autentyczność banknotów i monet, oraz do gospodarki UE, jednocześnie zapewniając zrównoważony charakter finansów publicznych. Zapewnia wymianę i rozpowszechnianie informacji, w szczególności w ramach organizowanych warsztatów, spotkań i seminariów, w tym szkoleń, ukierunkowanych staży i wymian pracowników właściwych organów krajowych. Zapewnia również

pomoc techniczną, naukową i operacyjną. Ponadto służy do finansowania zakupu sprzętu wykorzystywanego przez wyspecjalizowane organy ds. zwalczania fałszowania państw trzecich do celów ochrony euro przed fałszowaniem.

Właściwe organy wszystkich państw członkowskich UE mogą składać wnioski o dofinansowanie. Działania mogą odbywać się w strefie euro, w państwach UE spoza strefy euro oraz w państwach trzecich. Program realizuje Komisja Europejska w drodze zarządzania bezpośredniego. Środki wypłaca się w formie dotacji przyznawanych organom krajowym UE (zarówno w państwach członkowskich należących do strefy euro, jak i spoza niej).

Potencjalni beneficjenci:

- organy państw członkowskich UE.

LIFE

LIFE to instrument finansowy Unii Europejskiej na rzecz środowiska i działań w dziedzinie klimatu. Działa od 1992 r., a w jego ramach współfinansowano ponad 5 500 projektów w UE i w państwach spoza UE. Jego głównymi celami są:

- osiągnięcie przejścia na zrównoważoną, energooszczędną, opartą na odnawialnych źródłach energii, neutralną dla klimatu i odporną gospodarkę o obiegu zamkniętym;
- ochrona, przywracanie i poprawa jakości środowiska, w tym powietrza, wody i gleby;
- zatrzymanie i odwrócenie utraty różnorodności biologicznej;
- przeciwdziałanie degradacji ekosystemów.

Nowy program LIFE jest podzielony na cztery podprogramy:

1. „Przyroda i różnorodność biologiczna”;

2. „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia”;
3. „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej”;
4. „Przejsię na czystą energię”.

Podprogram „Przyroda i różnorodność biologiczna”

Podprogram „Przyroda i różnorodność biologiczna” obejmuje działania i inicjatywy mające na celu ochronę i odbudowę europejskiej przyrody oraz powstrzymanie i odwrócenie procesu utraty różnorodności biologicznej. W tym celu za pomocą programu finansuje się projekty ochrony przyrody, w szczególności w obszarach różnorodności biologicznej, siedlisk i gatunków. Wspiera również projekty, które przyczyniają się do wdrażania unijnych dyrektyw ptasiej i siedliskowej (w szczególności do rozwoju sieci Natura 2000 i zarządzania nią) oraz rozporządzenia w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych. Ponadto w ramach programu wspiera się wysiłki zmierzające do osiągnięcia celów unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności do 2030, będącej częścią Europejskiego Zielonego Ładu.

Podprogram „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia”

Celem podprogramu „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia” jest ułatwienie przejścia na zrównoważoną, nietoksyczną, energooszczędną i odporną na zmianę klimatu gospodarkę o obiegu zamkniętym oraz ochrona, przywrócenie i poprawa jakości środowiska poprzez bezpośrednie interwencje lub wspieranie włączenia tych celów do innych polityk. W związku z tym ze środków programu współfinansowane są projekty w sektorze ochrony środowiska, w szczególności w obszarze gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym odzyskiwania zasobów z odpadów, ale także zarządzania wodą, powietrzem, hałasem, glebą i chemikaliami, jak również zarządzania środowiskiem. W ramach podprogramu zapewnia się głównie dotacje na działania dla projektów wdrażających innowacyjne i najlepsze praktyki w tych obszarach za pośrednictwem standardowych projektów działań. Obejmuje również wdrażanie, monitorowanie i ocenę polityki i prawa UE w zakresie ochrony środowiska za pośrednictwem strategicznych projektów zintegrowanych. Komisja Europejska nadal poszukuje rozwiązań, które są gotowe do wdrożenia w warunkach zbliżonych do rynkowych, na skalę przemysłową lub komercyjną, gdy projekty te są w toku.

Podprogram „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej”

Podprogram „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej” przyczynia się do przejścia na zrównoważoną, energooszczędną, opartą na odnawialnych źródłach energii, neutralną dla klimatu i odporną gospodarkę i stanowi tym samym wkład w zrównoważony rozwój.

Łagodzenie zmiany klimatu

W ramach podprogramu „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej” wsparciem obejmuje się projekty w dziedzinie rolnictwa, użytkowania gruntów, gospodarowania torfowiskami, odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej. Wsparciem zapewnia się również dla projektów pilotażowych, demonstracyjnych i najlepszych praktyk, które przyczyniają się do redukcji emisji gazów cieplarnianych, wdrażania i rozwoju polityki i przepisów UE, najlepszych praktyk i rozwiązań. W ramach podprogramu propaguje się także zintegrowane podejście do wdrażania strategii łagodzenia zmiany klimatu i planów działania na szczeblu regionalnym lub krajowym.

Przystosowanie się do zmiany klimatu

W ramach programu LIFE współfinansowane są projekty w zakresie adaptacji obszarów miejskich i planowania użytkowania gruntów, odporności infrastruktury, zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach zagrożonych suszą, zarządzania ryzykiem powodziowym i strefami przybrzeżnymi, odporności sektorów rolnictwa, leśnictwa i turystyki lub wsparcia dla regionów najbardziej oddalonych UE: gotowości na ekstremalne zjawiska pogodowe, zwłaszcza na obszarach przybrzeżnych. Zapewniane są dotacje na działania w zakresie najlepszych praktyk, ale także na projekty pilotażowe i demonstracyjne, które przyczyniają się do zwiększenia odporności na zmianę klimatu. Podprogram „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej” służy również wsparciu projektów zintegrowanych, za pośrednictwem których wdrażana jest polityka i strategia UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu.

Zarządzanie i informacja w zakresie klimatu

W ramach programu współfinansowane są projekty wspierające 1) działania dotyczące Europejskiego Paktu na rzecz Klimatu, 2) działania w zakresie zrównoważonego finansowania, 3) podnoszenie świadomości, szkolenia i budowanie zdolności, 4) rozwój wiedzy i 5) udział zainteresowanych stron w łagodzeniu

zmiany klimatu i przystosowaniu się do niej. W ramach programu LIFE zapewnia się również dotacje na działania w zakresie kampanii informacyjnych i projektów podnoszących świadomość w kwestiach dotyczących klimatu. Obejmuje to poparcie obywateli i zainteresowanych stron dla kształtowania polityki UE; przekazywania i rozpowszechniania informacji oraz zarządzania informacjami w celu ułatwienia wymiany wiedzy i wspierania platform współpracy w ich działaniach; zapewnienia szkoleń; oraz opracowywania i rozpowszechniania najlepszych praktyk i podejść politycznych.

Podprogram „Przejście na czystą energię”

W ramach [podprogramu „Przejście na czystą energię”](#) w dalszym ciągu wspiera się realizację polityki UE w obszarze zrównoważonej energii, w szczególności Europejskiego Zielonego Ładu, unii energetycznej (cele energetyczne i klimatyczne na 2030 r.) oraz unijnej długoterminowej strategii obniżenia emisyjności do 2050 r. Więcej informacji można znaleźć w sekcji dotyczącej energii.

Potencjalni beneficjenci:

- władze krajowe lub lokalne;
- prywatne organizacje komercyjne;
- prywatne organizacje niekomercyjne (np. organizacje pozarządowe).

Realizacja budżetu programu LIFE odbywa się w drodze zarządzania bezpośredniego. Finansowanie ma postać dotacji, zamówień i nagród.

Wszystkie zaproszenia do składania wniosków w ramach programu LIFE publikowane są na [stronie internetowej](#) Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Klimatu, Infrastruktury i Środowiska (CINEA) oraz na [portalu Funding and Tenders](#) Komisji Europejskiej. Wytyczne dotyczące procesu składania wniosków, oceny i zatwierdzania dotacji oraz wymagań wobec osób pracujących jako eksperci są dostępne na [portalu Funding and Tenders](#). Dostępne są dodatkowe wytyczne dotyczące składania wniosków za pomocą narzędzia do składania wniosków: [Funding & Tenders Portal for beginners](#).

Inne źródła finansowania związane z projektami na rzecz ochrony środowiska

Od samego początku unijna **polityka spójności** służy jako źródło wsparcia dla licznych projektów za pośrednictwem poszczególnych funduszy utworzonych w ramach wdrażania tej polityki. Więcej informacji można znaleźć w sekcji dotyczącej rozwoju regionalnego w niniejszym przewodniku.

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) i **Fundusz Spójności** wykorzystuje się do wsparcia szeregu projektów ukierunkowanych na budowanie bardziej przyjaznej dla środowiska, niskoemisyjnej i przechodzącej ku gospodarce zeroemisyjnej oraz odpornej Europy dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem oraz zrównoważonej mobilności miejskiej. W szczególności w ramach tych funduszy zapewnia się wsparcie dla działań i inicjatyw takich jak:

- wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych;
- wspieranie energii odnawialnej zgodnie z [dyrektywą \(UE\) 2018/2001](#), w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju;
- rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E);
- wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego;
- wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej;
- wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej;
- wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia;
- wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.

Pomagają one również zwiększyć wzajemne powiązania w UE, której jednym

z aspektów jest mobilność, poprzez wspieranie wysiłków mających na celu:

- rozwój odpornej na zmianę klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T;
- rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.

W ramach EFRR udziela się również wsparcia [Europejskiej inicjatywie miejskiej](#). Ogólne cele EUI obejmują ugruntowanie zintegrowanego i partycypacyjnego podejścia do zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich oraz zapewnienie silniejszego powiązania z politykami UE, w szczególności z polityką spójności, i inwestycjami na obszarach miejskich w ramach finansowania przeznaczonego na te obszary na podstawie art. 11 rozporządzenia w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności i poza tymi obszarami. Inicjatywa ma na celu zaoferować spójne wsparcie dla miast, aby zaradzić obecnej sytuacji, w której dostępne są różnorodne inicjatywy, programy i instrumenty wspierające miasta w ramach polityki spójności, a w szczególności zmaksymalizować synergie i komplementarność z programem współpracy międzyregionalnej URBACT IV. W ramach EUI wsparciem obejmuje się również wielopoziomowe prace nad agendą miejską dla UE i współpracę międzyrządową w sprawach miejskich. W ramach Europejskiej inicjatywy miejskiej można wyróżnić dwa komponenty: a) wspieranie działań innowacyjnych; oraz b) wsparcie w obszarze budowania zdolności i wiedzy, ocen oddziaływania terytorialnego, kształtowania polityki i działań komunikacyjnych.

[Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji](#) przyczynia się do zmniejszenia społeczno-gospodarczych kosztów spowodowanych transformacją klimatyczną (przejście na niskoemisyjną, bardziej zasobooszczędną i zrównoważoną gospodarkę), wspierając dywersyfikację gospodarczą i restrukturyzację terytoriów dotkniętych skutkami tej transformacji. Fundusz wspiera inwestycje produkcyjne w 1) MŚP i tworzenie nowych przedsiębiorstw, 2) badania naukowe i innowacje, 3) naprawę środowiska i czystą energię, 4) podnoszenie i zmianę kwalifikacji pracowników, 5) pomoc w poszukiwaniu pracy i programy dla osób poszukujących pracy oraz 6) przekształcenie istniejących instalacji wysokoemisyjnych (gdy inwestycje te prowadzą do znacznego ograniczenia emisji i ochrony zatrudnienia). W jej ramach można również finansować inwestycje w:

- wdrażanie technologii oraz w systemy i infrastrukturę zapewniające przystępną cenowo czystą energię, w tym we wdrażanie technologii magazynowania energii;
- ograniczenie emisji gazów cieplarnianych;
- energię odnawialną, badania naukowe i innowacje;
- inteligentną i zrównoważoną mobilność lokalną, w tym obniżenie emisyjności lokalnego sektora transportowego i jego infrastruktury;
- remont i modernizację sieci ciepłowniczych w celu poprawy efektywności energetycznej systemów ciepłowniczych;
- produkcję energii cieplnej, pod warunkiem że instalacje produkujące energię ciepłą opierają się wyłącznie na odnawialnych źródłach energii;
- rewitalizację i dekontaminację terenów zdegradowanych, przywracanie funkcji obszarom oraz w projekty w zakresie zielonej infrastruktury i zmiany przeznaczenia terenów;
- wzmacnianie gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym poprzez zapobieganie powstawaniu odpadów i ograniczanie ich ilości, efektywne gospodarowanie zasobami, ponowne wykorzystywanie, naprawy oraz recykling i wiele innych działań.

Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji jest częścią [mechanizmu sprawiedliwej transformacji](#).

Pomoc techniczna dociera również do wielu terytoriów w UE za pośrednictwem [inicjatywy dla regionów górniczych w okresie transformacji](#), która wspiera państwa UE i regiony górnicze w stawianiu czoła wyzwaniom związanym z przejściem na gospodarkę niskoemisyjną.

Z [Funduszu Badawczego Węgla i Stali \(FBWiS\)](#) współfinansuje się – za pośrednictwem dotacji – projekty badawcze i innowacyjne w sektorach węgla i stali. Ostatnie wydarzenia umożliwiły wniesienie wkładu za pośrednictwem FBWiS w finansowanie dużych przełomowych projektów badawczych i innowacyjnych w zakresie ekologicznej produkcji stali, których ambitnym celem jest doprowadzenie do niemal bezemisyjnej produkcji stali do 2030 r., oraz projektów badawczych dotyczących sektora węgla służących wsparciu sprawiedliwej transformacji wcześniej działających kopalń węgla lub kopalń węgla, których proces zamykania jest w toku.

[Wspólna polityka rolna](#) (WPR) również przyczynia się do zapewnienia zrównoważenia środowiskowego. Plany strategiczne WPR, które mają zostać wdrożone

od 1 stycznia 2023 r., pozwolą zwiększyć elastyczność między funduszami i uwzględnią ambicje [Europejskiego Zielonego Ładu](#), w szczególności [strategię „Od pola do stołu”](#). Na działania w dziedzinie klimatu przeznaczone zostanie ogółem 40 % łącznych wydatków WPR. Środki finansowe na [rozwój obszarów wiejskich](#) pochodzą częściowo z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, a częściowo ze źródeł krajowych, regionalnych, a czasem prywatnych. Można je również wykorzystać do wsparcia realizacji projektów zachęcających do zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi oraz działaniami w dziedzinie klimatu.

[Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury](#) (EFMRA) pomaga w zapewnieniu zrównoważonego rybołówstwa oraz ochronie żywych zasobów morskich. Cele funduszu obejmują pomoc dla rybaków w przejściu na zrównoważone rybołówstwo, wsparcie społeczności nadbrzeżnych w dywersyfikacji ich gospodarek, wzmocnienie zrównoważonego rozwoju akwakultury i stymulowanie wzrostu [zrównoważonej niebieskiej gospodarki](#).

[Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności](#) (RRF) wszedł w życie 19 lutego 2021 r. Służy on do finansowania reform i inwestycji w państwach członkowskich od wybuchu pandemii w lutym 2020 r. i będzie funkcjonował do 31 grudnia 2026 r. RRF zapewnia podmiotom publicznym wsparcie finansowe na dużą skalę dla inwestycji w projekty ekologiczne i cyfrowe. Wsparcie ma formę dotacji (338,0 mld EUR) i pożyczek (385,8 mld EUR) w cenach bieżących. RRF pomaga UE osiągnąć cel neutralności klimatycznej do 2050 r. i wprowadza Europę na ścieżkę transformacji cyfrowej, dzięki tworzeniu miejsc pracy i pobudzaniu wzrostu. Struktura instrumentu opiera się na filarach, którymi są: zielona i cyfrowa transformacja; spójność gospodarcza, wydajność i konkurencyjność; spójność społeczna i terytorialna; odporność zdrowotna, gospodarcza, społeczna i instytucjonalna; oraz polityka na rzecz następnego pokolenia.

Program [InvestEU](#) jest jednolitym mechanizmem wsparcia inwestycyjnego na lata 2021–2027. W jego skład wchodzi różne instrumenty finansowe UE dotyczące polityk wewnętrznych wspieranych poprzednio przez różne fundusze i programy w ramach budżetu UE. W ramach programu wsparciem obejmuje się zrównoważone inwestycje, innowacje i tworzenie miejsc pracy w Europie. Program InvestEU zapewnia przedsiębiorstwom długoterminowe finansowanie i służy do wspierania polityki UE w wychodzeniu z głębokiego kryzysu gospodarczego i społecznego. Kwota jego gwarancji wynosi 26,2 mld EUR z uwzględnieniem rezerw z wieloletnich ram finansowych (WRF) i Next Generation EU. Szacuje się, że łączna kwota inwestycji uruchomionych na tej podstawie w latach 2021–2027 wyniesie ponad 372 mld EUR. W ramach programu wsparciem obejmuje się

projekty w obszarach energii, zrównoważonego rozwoju i środowiska.

„Horyzont Europa” to program ramowy UE w zakresie badań naukowych i innowacji. W jego ramach propaguje się dążenie do doskonałości w badaniach naukowych i zapewnia niezbędne wsparcie dla najlepszych badaczy i innowatorów w celu napędzania zmian systemowych niezbędnych do zagwarantowania ekologicznej, zdrowej i odpornej UE. „Horyzont Europa” obejmuje misje w zakresie badań naukowych i innowacji, takie jak misja w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu, misja w zakresie neutralnych dla klimatu i inteligentnych miast, pakt na rzecz zdrowych gleb w Europie oraz misję w zakresie odbudowy naszych oceanów i zasobów wodnych.

Fundusz Badawczy Węgla i Stali

Fundusz Badawczy Węgla i Stali (FBWiS) to unijny program finansowania, który wspiera wysokiej jakości projekty badawcze mające na celu utrzymanie konkurencyjności unijnego przemysłu węgla i stali. Fundusz obejmuje podstawowe procesy produkcji, nowe produkty i zastosowania, kontrolę jakości, wykorzystanie i konwersję zasobów, bezpieczeństwo pracy, ochronę środowiska (poprzez redukcję emisji pochodzących z wykorzystania węgla i produkcji stali) oraz kwestie społeczne. FBWiS ma swoją własną podstawę prawną poza wieloletnimi ramami finansowymi. Jest on finansowany z przychodów wygenerowanych przez Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (EWWiS) (po ich przekształceniu w masę upadłościową), które są przeznaczone wyłącznie na badania w dziedzinie węgla i stali. Projekty finansowane z FBWiS obejmują: procesy produkcji stali, optymalne wykorzystanie i ochronę zasobów, oszczędność energii i poprawę wydajności przemysłowej, bezpieczeństwo i higienę pracy, ochronę środowiska, technologie wspierające regiony górnicze w okresie transformacji oraz redukcję emisji z produkcji stali.

Potencjalni beneficjenci

Wnioski mogą składać osoby prawne (podmioty) zarejestrowane w UE. Do składania wniosków kwalifikują się organy publiczne, prywatne organizacje komercyjne i prywatne organizacje niekomercyjne (w tym organizacje pozarządowe i uniwersytety).

Więcej informacji na temat wsparcia w zakresie ochrony przed klęskami żywiołowymi znajduje się w sekcji Ochrona przed klęskami żywiołowymi w niniejszym przewodniku po finansowaniu UE.

BADANIA, INNOWACJE I TECHNOLOGIE INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNE

„Horyzont Europa”

„Horyzont Europa” to program ramowy UE w zakresie badań naukowych i innowacji. W jego ramach propaguje się dążenie do doskonałości w badaniach naukowych i zapewnia niezbędne wsparcie dla najlepszych badaczy i innowatorów w celu napędzania zmian systemowych niezbędnych do zagwarantowania ekologicznej, zdrowej i odpornej UE. Za pośrednictwem tego programu Komisja Europejska oferuje dotacje i nagrody oraz udziela zamówień publicznych dla wybitnych badaczy w celu wspierania ich działalności. Zapewnia również finansowanie inicjatyw ukierunkowanych na rozwój infrastruktury badawczej i wspieranie mobilności w UE. Ponadto wspiera partnerstwa między państwami członkowskimi, przemysłem i innymi zainteresowanymi stronami służące wspólnej pracy nad badaniami naukowymi i innowacjami.

Z programu „Horyzont Europa” zazwyczaj finansuje się projekty badawcze i

innowacyjne dotyczące wyzwań społecznych, z naciskiem na wiodącą pozycję UE w przemyśle, odbudowę oraz transformację ekologiczną i cyfrową (np. obliczenia wielkiej skali, sztuczna inteligencja, dane i robotyka, baterie, inteligentne miasta, nowotwory i choroby rzadkie, przemysł neutralny pod względem emisji dwutlenku węgla i przemysł o obiegu zamkniętym oraz niebieska gospodarka).

Budżet jest podzielony na **cztery filary i 15 komponentów** składających się na program, z którego wspierane są wszystkie obszary [badań naukowych i innowacji](#):

1. **doskonała baza naukowa, globalne wyzwania:**

- Europejska Rada ds. Badań Naukowych;
- działania „Maria Skłodowska-Curie”;
- infrastruktura badawcza.

2. **konkurencyjność przemysłowa:**

- zdrowie;
- kultura, kreatywność i społeczeństwo integracyjne;
- bezpieczeństwo cywilne na rzecz społeczeństwa;
- technologie cyfrowe, przemysł i przestrzeń kosmiczna;
- klimat, energetyka i mobilność;
- żywność, biogospodarka, zasoby naturalne, rolnictwo i środowisko;
- niejądrowe działania bezpośrednie Wspólnego Centrum Badawczego;

3. **innowacyjna Europa:**

- Europejska Rada ds. Innowacji;
- europejskie ekosystemy innowacji;
- Europejski Instytut Innowacji i Technologii;

4. **rozszerzanie uczestnictwa i wzmacnianie europejskiej przestrzeni badawczej:**

- rozszerzanie uczestnictwa i rozpowszechnianie doskonałości;
- reformowanie i usprawnienie europejskiego systemu badań naukowych i innowacji.

W rozporządzeniu w sprawie programu „Horyzont Europa” ustanowiono szereg celów w odniesieniu do wykorzystania budżetu:

- 35 % budżetu przeznacza się na cele klimatyczne;
- nastąpił znaczny wzrost wydatków na główne działania w zakresie badań naukowych i innowacji cyfrowych w porównaniu z programem „Horyzont 2020”;
- 70 % budżetu Europejskiej Rady ds. Innowacji jest przeznaczane dla małych i średnich przedsiębiorstw;
- co najmniej 3,3 % budżetu przeznacza się na część programu poświęconą rozszerzeniu uczestnictwa i rozpowszechnianiu doskonałości;
- inwestycje związane z przestrzenią kosmiczną są współmierne do inwestycji w ramach programu „Horyzont 2020”;
- udział przemysłu w działaniach powinien być wspierany na poziomie co najmniej współmiernym do poziomu w ramach programu „Horyzont 2020”;
- budżet powinien przyczynić się do realizacji ogólnych ambitnych założeń, tj. przeznaczenia w 2024 r. 7,5 % rocznych wydatków w WRF na cele w zakresie różnorodności biologicznej, a w latach 2026 i 2027 przeznaczania na te cele 10 % rocznych wydatków w WRF.

Wybór projektów do finansowania odbywa się głównie w drodze otwartych zaproszeń do składania wniosków; projekty wybiera się na podstawie ich poziomu doskonałości, wpływu oraz jakości i wydajności realizacji, które mogą zagwarantować. Nie stosuje się stałego podziału na kraje lub regiony. Programem zarządza Komisja Europejska, jej agencje wykonawcze oraz szereg podmiotów prawnych ustanowionych jako organy UE.

Podczas gdy dotacje w ramach filarów 1 i 3 przyznaje się głównie jednemu beneficjentowi (programy dla pojedynczych beneficjentów), dotacje w ramach filaru 2 przyznaje się głównie transnarodowym konsorcjom beneficjentów, zapewniając w ten sposób współpracę badaczy i organizacji badawczych z różnych państw.

Wsparciem objęte są następujące rodzaje działań:

- tworzenie sieci kontaktów i koordynacja;
- badania naukowe;
- innowacje;

- działania pilotażowe;
- działania w zakresie wprowadzania na rynek;
- działania w zakresie szkoleń i mobilności;
- upowszechnianie i wykorzystywanie wyników itp.

Program „Horyzont Europa” obejmuje [misje w zakresie badań naukowych i innowacji](#) mające na celu zwiększenie skuteczności finansowania poprzez realizację jasno określonych celów. Przedstawiono pięć misji:

- [misję w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu](#);
- [misję w zakresie neutralnych dla klimatu i inteligentnych miast](#);
- [misję w zakresie walki z rakiem](#);
- [pakt na rzecz zdrowych gleb w Europie](#);
- [misję w zakresie odbudowy naszych oceanów i zasobów wodnych](#).

Obowiązkowy otwarty dostęp do publikacji i [zasady otwartej nauki](#) stosuje się w ramach całego programu „Horyzont Europa”.

Program „Horyzont Europa” zapewnia wsparcie [partnerstwom europejskim](#) w ramach których UE, organy krajowe lub sektor prywatny wspólnie zobowiązują się do wspierania opracowania i realizacji programu w zakresie badań naukowych i innowacji.

Potencjalni beneficjenci:

- naukowcy i nauczyciele akademicki;
- organizacje badawcze;
- uniwersytety;
- przemysł;
- małe i średnie przedsiębiorstwa;
- uczniowie i studenci.

Wszystkie informacje na temat finansowania i procedury składania wniosków znajdują się na [portalu Funding and Tenders](#).

Program badawczo-szkoleniowy Euratomu

Uzupełnieniem programu „Horyzont Europa” jest [program badawczo-szkoleniowy Euratomu na lata 2021–2025](#). W ramach programu Euratomu prowadzone są badania jądrowe i działania szkoleniowe z naciskiem na ciągłe zwiększanie bezpieczeństwa jądrowego oraz usprawnianie zabezpieczeń i ochrony radiologicznej.

Europejski program kosmiczny

[Europejski program kosmiczny](#) wspiera politykę kosmiczną UE w obszarach obserwacji Ziemi, nawigacji satelitarnej, łączalności, badań naukowych i innowacji dotyczących przestrzeni kosmicznej oraz inwestycje w infrastrukturę krytyczną i technologie przełomowe. W ramach programu finansuje się infrastrukturę kosmiczną i naziemną programu Copernicus, Galileo, europejskiego systemu wspomagania satelitarnego (EGNOS) oraz programu rządowej łączności satelitarnej (Govsatcom). Program ten przyczynia się do rozwiązania wyzwań społecznych, umożliwiając inwestycje w zaawansowane technologie i innowacje, zapewniając obywatelom użyteczne usługi oraz gwarantując autonomię strategiczną i konkurencyjność przemysłową w UE.

Chociaż celem programu jest wzmocnienie istniejących europejskich aktywów i usług kosmicznych, jest on również skierowany do przedsiębiorstw typu start-up i MŚP, które opracowują innowacyjne rozwiązania oparte na technologiach i usługach kosmicznych oraz na danych satelitarnych. W ramach unijnego programu kosmicznego wspiera się europejski przemysł kosmiczny i zachęca do utworzenia europejskiego ekosystemu New Space sprzyjającego przedsiębiorczości, innowacjom i nowym możliwościom finansowania.

Poniższe sztandarowe projekty umożliwiają świadczenie europejskich usług kosmicznych na co dzień:

1. [Program Copernicus](#) to unijny system obserwacji Ziemi. Program ten wspiera zarządzanie środowiskiem, pomaga łagodzić skutki zmian klimatu oraz zapewnia bezpieczeństwo i bezpieczeństwo cywilne w całej Europie. Program Copernicus jest pierwszym na świecie dostawcą „dużych” zbiorów danych satelitarnych.
2. [Galileo](#) to globalny system nawigacji satelitarnej (GNSS), z którego korzysta wiele sektorów gospodarki UE – od transportu i rolnictwa po zarządzanie granicami oraz usługi poszukiwawczo-ratownicze.

Dokładność na poziomie 20 cm sprawia, że Galileo jest przełomowym systemem w zakresie jazdy autonomicznej i dronów komercyjnych. Już ponad 2,5 mld smartfonów jest wyposażonych w Galileo.

3. **EGNOS** to europejski system wspomagania satelitarnego: niezawodny sygnał nawigacji satelitarnej usprawniający usługi nawigacji satelitarnej dla użytkowników lotniczych, morskich i lądowych w ponad 30 państwach, działający już w 426 portach lotniczych i lądowiskach dla helikopterów.
4. Niedawno zaproponowany **unijny system bezpiecznej łączności w przestrzeni kosmicznej** zapewni ogólnosiwiatowy dostęp do bezpiecznych i opłacalnych usług łączności satelitarnej na potrzeby łączności rządowej i do celów handlowych. Ma on na celu ochronę infrastruktury krytycznej, wspieranie nadzoru i zarządzania kryzysowego, a także umożliwienie rozwoju szybkich sieci szerokopasmowych w całej Europie, aby jak najlepiej przewidywać przyszłe wyzwania stojące przed naszą gospodarką.
5. **Zarządzanie ruchem w przestrzeni kosmicznej**: wykładnicze zastosowania usług kosmicznych obejmują coraz więcej satelitów, a tym samym większy ruch w przestrzeni kosmicznej. Z uwagi na to, że nagromadzenie satelitów i śmieci zagrażają prawidłowemu funkcjonowaniu infrastruktury kosmicznej, Komisja Europejska przedstawiła unijne podejście do zarządzania ruchem w przestrzeni kosmicznej. Pozwoliłoby ono jeszcze bardziej wzmocnić zdolności UE w zakresie obserwacji i śledzenia obiektów kosmicznych oraz ustanowić jasne normy i zasady dotyczące bezpiecznego i zrównoważonego i korzystania z przestrzeni kosmicznej.
6. Unijna inicjatywa **Govsatcom** zapewnia długoterminową dostępność niezawodnych, bezpiecznych i opłacalnych usług rządowej łączności satelitarnej dla unijnych i krajowych organów publicznych zarządzających misjami i infrastrukturą o kluczowym znaczeniu dla bezpieczeństwa.

Suwerenna europejska infrastruktura kosmiczna wspiera szereg różnorodnych sektorów gospodarki, dostarczając aplikacje w segmencie wykorzystania danych satelitarnych (downstream) wykorzystujące technologie i usługi kosmiczne oraz dane satelitarne. Poniżej przedstawiono kilka przykładów:

- zwiększenie efektywności w rolnictwie i rybołówstwie: aplikacje oparte na technikach satelitarnych usprawniają mapowanie gruntów uprawnych wymagających nawadniania, prognozy zbiorów i kontrolę

rybołówstwa. Gwarantuje to lepszą jakość i bezpieczeństwo żywności przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony środowiska;

- poprawa łączności cyfrowej w Europie; zapewnienie poszczególnym regionom pomocy w uzyskaniu dostępu do wiedzy i informacji: satelity wspierają komunikację, w przypadku gdy rozwiązania naziemne są ograniczone. Zmniejsza to dysproporcje regionalne, służąc społecznościom w regionach oddalonych pozbawionych dostępu do internetu;
- lepsze reagowanie kryzysowe: usługi satelitarne pomagają skrócić czas reakcji w sytuacjach nadzwyczajnych. Szybkie obrazy szkód i mapy oceny przyczyniają się do skuteczniejszego planowania i podjęcia działań pomocowych oraz zapewniają wskazówki służbom ratownictwa;
- ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianie klimatu: monitoring środowiska dostarcza kluczowych informacji na temat stanu roślinności, prądów oceanicznych, jakości wody, zasobów naturalnych, zanieczyszczenia powietrza, gazów cieplarnianych i warstwy ozonowej;
- zwiększone bezpieczeństwo: pozycjonowanie satelitarne, łączność satelitarna i obserwacja Ziemi przyczyniają się do wykrywania nielegalnej imigracji, zapobiegania transgranicznej przestępczości zorganizowanej i zwalczania piractwa morskiego;
- poprawa zdrowia obywateli: aplikacje kosmiczne mogą znacznie poprawić jakość opieki zdrowotnej pacjentów i edukacji zdrowotnej dzięki zdalnemu wsparciu medycznemu. Przyczyniają się one również do zapobiegania wystąpieniu ogniska epidemicznego lub łagodzenia jego skutków;
- optymalizacja i ekologizacja transportu: w połączeniu z usprawnionymi rozwiązaniami z zakresu łączności bardzo dokładne pozycjonowanie satelitarne sprzyja rozwojowi nowoczesnego i solidnego sektora transportu samochodowego, samolotowego i transportu statkami. Przyczynia się ono do optymalizacji zarządzania flotą, identyfikowalności statków, zapobiegania zderzeniom, kontroli prędkości, pomocy w manewrowaniu statkiem itp.

Budżet unijnego programu kosmicznego jest wykonywany głównie w ramach zarządzania pośredniego przez [Agencję Unii Europejskiej ds. Programu Kosmicznego \(EUSPA\)](#), [Europejską Agencję Kosmiczną \(ESA\)](#), [Europejską Organizację Eksploatacji Satelitów Meteorologicznych \(EUMETSAT\)](#) i inne podmioty, którym powierzono wykonanie zadań; niewielka część budżetu jest wykonywana w

ramach zarządzania bezpośredniego przez Komisję. Program zapewnia finansowanie w formie dotacji i zamówień.

Finansowaniem objęte są następujące rodzaje projektów:

- projektowanie, inżynieria, produkcja i budowa infrastruktury kosmicznej i naziemnej;
- rozwój aplikacji w zakresie usług;
- projekty badawcze i badania;
- działania innowacyjne;
- działania komunikacyjne.

Potencjalni beneficjenci:

- unijny przemysł kosmiczny;
- producenci;
- przedsiębiorstwa i przedsiębiorstwa typu start-up;
- naukowcy i nauczyciele akademicy.

ICT i sieci szerokopasmowe w polityce spójności

Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne (fundusze ESI), którymi zarządzają na szczeblu lokalnym instytucje zarządzające, można łączyć z instrumentami finansowymi w celu wspierania działań w obszarze ICT. ICT były priorytetem na poprzedni okres programowania polityki spójności (2014–2020), kiedy to na wsparcie ICT przeznaczono szereg funduszy. Na okres programowania 2021–2027 priorytetem pozostają ICT i łączność szerokopasmowa.

Polityka spójności UE wnosi kluczowy wkład w osiągnięcie celów jednolitego rynku cyfrowego, w szczególności za pośrednictwem znacznych alokacji finansowych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Celem inwestycji w technologie cyfrowe w ramach polityki spójności jest zniwelowanie przepaści cyfrowej zarówno pod względem społecznym, jak i geograficznym, np. poprzez wspieranie cyfryzacji przedsiębiorstw, poprawę dostępu do administracji elektronicznej, e-zdrowia i umiejętności cyfrowych oraz wspieranie rozwoju sieci szerokopasmowych w regionach oddalonych i wiejskich, tak aby żaden region w UE nie został pozostawiony w tyle.

Więcej informacji na temat możliwości cyfrowych w polityce regionalnej można

znaleźć również w sekcji 1 niniejszego przewodnika po finansowaniu poświęconej polityce regionalnej.

Instrument „Łącząc Europę” (CEF) w obszarze sieci telekomunikacyjnych (Telecom)

Cyfrowa część instrumentu „Łącząc Europę” (instrument „Łącząc Europę” – technologie cyfrowe) przyczynia się do:

- rozwoju bezpiecznej i zrównoważonej wysokowydajnej infrastruktury, w tym sieci gigabitowych i 5G;
- zwiększenia przepustowości i odporności cyfrowej infrastruktury szkieletowej;
- cyfryzacji sieci transportowych i energetycznych.

Działania wspierane w ramach funduszu obejmują:

Zasięg 5G wzdłuż korytarzy transportowych

Instrument „Łącząc Europę” – technologie cyfrowe przyczynia się do finansowania szeregu projektów zapewniających zasięg 5G wzdłuż tras transportu (dróg, linii kolejowych itp.). Jego celem jest wykorzystanie dalszych inwestycji publicznych i prywatnych oraz ustanowienie do 2027 r. ogólnoeuropejskiej sieci transportowej korytarzy 5G. Infrastrukturę tę uważa się za kluczowy czynnik umożliwiający wprowadzenie w przyszłości opartej na sieci i zautomatyzowanej mobilności.

Inteligentne społeczności 5G

Instrument „Łącząc Europę” – technologie cyfrowe wspiera wczesne wdrażanie systemów opartych na 5G w celu umożliwienia działania czynników społeczno-gospodarczych, takich jak administracja publiczna, ośrodki opieki zdrowotnej, szkoły i inne instytucje edukacyjne i szkoleniowe. Jego celem jest uczynienie ich „inteligentniejszymi”, tj. bardziej wydajnymi, odpornymi i zdolnymi do dostosowywania się do zmieniających się potrzeb obywateli, środowiska, lokalnej gospodarki i całego społeczeństwa.

Sieci szkieletowe dla ogólnoeuropejskich federacji chmur obliczeniowych

Wraz z programem „Cyfrowa Europa”, InvestEU i Instrumentem na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności w ramach instrumentu „Łącząc Europę” – technologie cyfrowe propaguje się wdrażanie transgranicznych i krajowych wzajemnych

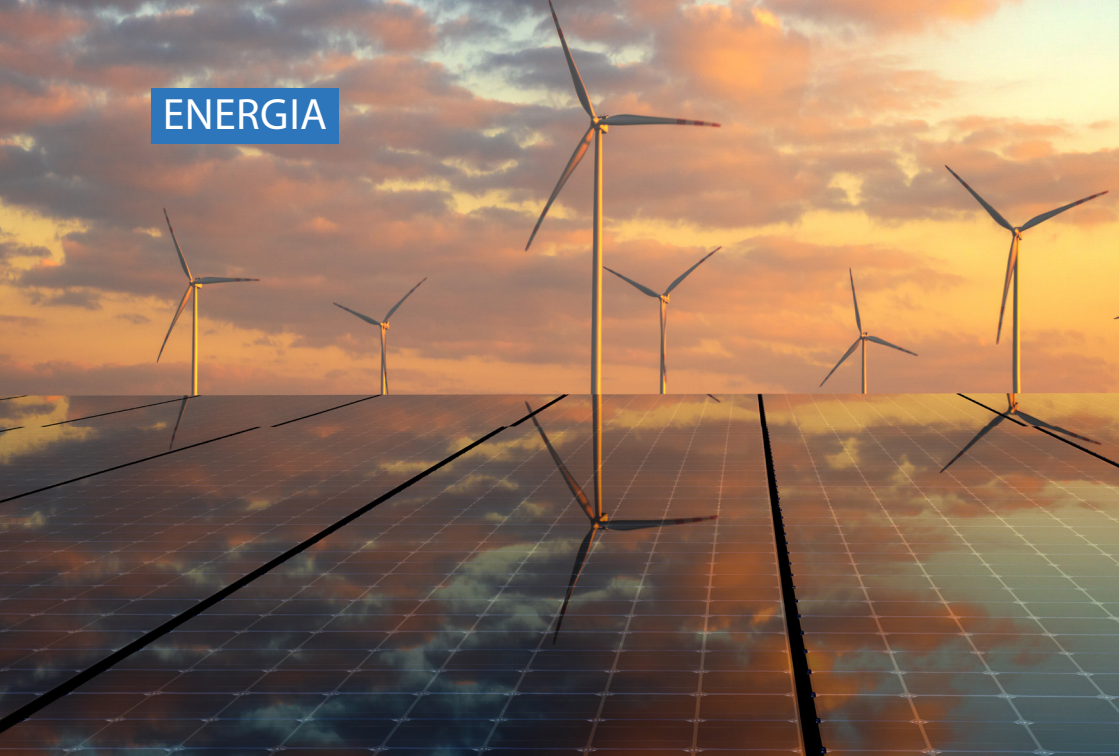
połączeń w ramach infrastruktury chmury obliczeniowej. Te wzajemne połączenia umożliwiają rozproszoną, bezpieczną, energooszczędną łączność o dużej prędkości z korzyścią dla obywateli i przedsiębiorstw w UE.

Połączenia szkieletowe w ramach inicjatywy Digital Global Gateway

Instrument „Łącząc Europę” – technologie cyfrowe wspiera wdrażanie transkontynentalnych sieci szkieletowych w ramach unijnej strategii Digital Global Gateway; po ich wdrożeniu sieci te przyczynią się do poprawy jakości i odporności połączeń między państwami członkowskimi, a także państwami trzecimi. Obejmują one kable podmorskie, infrastrukturę satelitarną i łączność z punktami wymiany ruchu internetowego.

Operacyjne platformy cyfrowe

Instrument „Łącząc Europę” – technologie cyfrowe zapewnia finansowanie operacyjnych platform cyfrowych wspierających usługi cyfrowe w sektorze energetycznym i transportowym, które będą wdrażane ponad granicami w UE. Te synergije pozwalają na odnowienie infrastruktury energetycznej i transportowej.

UE oferuje [różne programy finansowania](#) na rzecz projektów, które przyczyniają się do zapewnienia konkurencyjnych, zrównoważonych i bezpiecznych dostaw energii w UE. Programy dotacji i pożyczek pomagają przedsiębiorstwom, regionom i państwom w pomyślnym wdrażaniu projektów energetycznych.

Potencjalni beneficjenci:

- samorządy miejskie, lokalne i regionalne;
- podmioty publiczne i prywatne działające w imieniu tych instytucji (podmioty świadczące usługi użyteczności publicznej, usługi transportu publicznego, stowarzyszenia mieszkalnictwa socjalnego, przedsiębiorstwa usług energetycznych itp.);
- przedsiębiorstwa i przedsiębiorstwa typu start-up w regionach, w których skala i wpływ transformacji klimatycznej są największe;
- obywatele.

Fundusz Spójności

Fundusz Spójności UE ma na celu zmniejszenie nierówności ekonomicznych i społecznych między państwami członkowskimi i propagowanie zrównoważonego rozwoju. Fundusz wspiera projekty związane z energią przynoszące korzyści środowisku, np. poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych, zwiększenie wykorzystania energii odnawialnej lub poprawę efektywności energetycznej. Część środków z Funduszu Spójności przeznaczana jest na wdrożenie unii energetycznej UE przy wsparciu [sieci instytucji zarządzających i organów ds. energii](#). Kolejną część środków z Funduszu Spójności przeznacza się również na wsparcie instrumentu „Łącząc Europę”.

Wsparcie w ramach instrumentu „Łącząc Europę” (CEF) na rzecz sektora energetycznego

Co dwa lata Komisja Europejska sporządza wykaz unijnych [projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania](#), które mogą ubiegać się o finansowanie z instrumentu „Łącząc Europę”. Oprócz projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania program CEF na lata 2021–2027 zawiera nową sekcję mającą na celu wspieranie transgranicznych projektów dotyczących energii odnawialnej. [Cele szczegółowe CEF w sektorze energetycznym](#) są następujące:

1. przyczynianie się do opracowywania projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, dotyczących dalszej integracji wydajnego i konkurencyjnego wewnętrznego rynku energii, interoperacyjności sieci w wymiarze ponadgranicznym i ponadsektorowym, ułatwiających dekarbonizację gospodarki, promujących efektywność energetyczną i zapewniających bezpieczeństwo dostaw;
2. ułatwianie współpracy transgranicznej w dziedzinie energii, w tym energii odnawialnej.

Finansowanie w ramach instrumentu „Łącząc Europę” wspiera działania prowadzone w ramach projektów infrastrukturalnych dotyczących energii elektrycznej, inteligentnych sieci, CO₂ i gazu ziemnego; nadrzędnym celem jest skuteczniejsze tworzenie wzajemnych połączeń sieci energetycznych, a tym samym wzmocnienie jednolitego rynku energii w UE. Modernizacja starzejącej się unijnej infrastruktury energetycznej z myślą o przygotowaniu jej na przyszłe wyzwania (zapotrzebowanie na energię, zapewnienie bezpieczeństwa dostaw, zaopatrzenie na dużą skalę w energię ze źródeł odnawialnych) wymaga ogrom-

nych nakładów. Ponieważ niektóre projekty energetyczne nie są opłacalne z ekonomicznego punktu widzenia, [dotacje z instrumentu „Łącząc Europę”](#) mają szczególne znaczenie. Dotacje przyznaje się na podstawie organizowanych na zasadzie konkursu [zaproszeń do składania wniosków](#).

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) ma na celu zmniejszenie nierówności ekonomicznych i społecznych między poszczególnymi regionami UE. Jednym z pięciu obszarów priorytetowych na lata 2021–2027 jest „czysta i sprawiedliwa transformacja energetyczna”, która ma zostać osiągnięta poprzez:

- wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych;
- wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju;
- rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E).

W odniesieniu do operacji realizowanych w ramach EFRR oczekuje się, że 30 % całkowitej puli środków finansowych posłuży jako wsparcie działań na rzecz osiągnięcia celów klimatycznych.

„Horyzont Europa”

Unijny program w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa” ma na celu reagowanie na zmianę klimatu poprzez uczynienie sektora energetycznego bardziej przyjaznym dla klimatu i środowiska. W ramach [klastra 5 programu dotyczącego klimatu, energii i mobilności](#) wspierane są projekty w następujących obszarach:

- dostawy energii;
- systemy i sieci energetyczne;
- budynki i zakłady przemysłowe w transformacji energetycznej;
- magazynowanie energii.

W ramach programu „Horyzont Europa” finansowane są badania i innowacje związane z sektorem energetycznym, które odgrywają kluczową rolę w do-

starczaniu rozwiązań i transformacji systemów, których sektor ten tak bardzo potrzebuje. Finansowanie przyczynia się do zwiększenia wydajności całego łańcucha wartości energii odnawialnej oraz do uwzględnienia w nim zrównoważonego rozwoju i obiegu zamkniętego. Program „Horyzont Europa” pomaga w rozwijaniu nowatorskich i przełomowych technologii energii odnawialnej oraz rozwiązań w zakresie magazynowania energii.

Europejska Agencja Wykonawcza ds. Klimatu, Infrastruktury i Środowiska (CINEA) zajmuje się częściami programu „Horyzont Europa” w obszarze energii, a także innowacji w zakresie energooszczędnych technologii i rozwiązań dla budynków, systemów ogrzewania i chłodzenia oraz innych form innowacyjnego wykorzystania energii. Wszystkie informacje na temat finansowania i procedury składania wniosków znajdują się na [portalu Funding and Tenders](#).

Program InvestEU

W ramach [Programu InvestEU](#) wsparciem obejmuje się zrównoważone inwestycje, innowacje i tworzenie miejsc pracy w UE. Program opiera się na skutecznym modelu planu inwestycyjnego dla Europy (plan Junckera). Łączy on Europejski Fundusz na rzecz Inwestycji Strategicznych oraz 13 innych instrumentów finansowych UE.

[Fundusz InvestEU](#) funkcjonuje od 2022 r. Partnerzy wykonawczy InvestEU zapewniają bezpośrednie i pośrednie rozwiązania finansowe zarówno dla prywatnych, jak i publicznych promotorów projektów. Umowę w sprawie gwarancji z grupą EBI, głównym partnerem wykonawczym, podpisano w marcu 2022 r., dzięki czemu przedsiębiorstwa i promotorzy projektów mogą zacząć ubiegać się o finansowanie.

Następnie zostaną podpisane umowy w sprawie gwarancji z innymi partnerami wykonawczymi.

Potencjalni beneficjenci:

- podmioty prywatne lub spółki projektowe, duże przedsiębiorstwa, spółki o średniej kapitalizacji, w tym małe spółki, oraz MŚP;
- podmioty sektora publicznego (w tym terytorialne lub nie) i podmioty mające charakter podmiotów sektora publicznego;
- podmioty mieszane, tj. partnerstwa publiczno-prywatne (PPP) i spółki prywatne realizujące cel publiczny;
- organizacje nienastawione na zysk.

Promotorzy projektów powinni zwracać się bezpośrednio do partnerów wykonawczych, którzy zaoferują dostosowane do ich potrzeb rozwiązania finansowe oparte na produktach finansowych wspieranych w ramach [gwarancji UE](#) zapewniającej ochronę przed ryzykiem kredytowym.

Małe spółki o średniej kapitalizacji, MŚP oraz przedsiębiorstwa społeczne lub mikroprzedsiębiorstwa powinny zwrócić się do lokalnych banków komercyjnych lub publicznych, których produkty finansowe są objęte gwarancją UE w ich państwie lub regionie. Lokalni pośrednicy finansowi poinformują te instytucje, czy dany program finansowania jest objęty Funduszem InvestEU. Lokalnego pośrednika finansowego można znaleźć na stronie internetowej poświęconej [dostępowi do finansowania](#).

LIFE

Nowy podprogram programu LIFE jest poświęcony [czystej energii](#). W ramach programu oferuje się wsparcie na rzecz inicjatyw mających na celu realizację polityk dotyczących zrównoważonej energii, które przyczyniają się do osiągnięcia celów Europejskiego Zielonego Ładu.

Projekty są współfinansowane w ramach podprogramu „Przejście na czystą energię” programu LIFE w następujących pięciu obszarach interwencji:

1. opracowywanie krajowych, regionalnych i lokalnych ram polityki wspierających przejście na czystą energię;
2. przyspieszenie wdrażania technologii, cyfryzacji, nowych usług i modeli biznesowych oraz podnoszenie powiązanych umiejętności zawodowych na rynku;
3. przyciągnięcie prywatnego finansowania dla zrównoważonej energii;
4. wspieranie rozwoju lokalnych i regionalnych projektów inwestycyjnych;
5. angażowanie obywateli i wzmacnianie ich pozycji w procesie przejścia na czystą energię.

Podprogram ten ma na celu ułatwienie przejścia na energooszczędną, opartą na energii odnawialnej i odporną gospodarkę poprzez finansowanie działań koordynacyjnych i wspierających w całej UE. Wszystkie zaproszenia do składania wniosków w ramach programu LIFE są publikowane na [stronie internetowej CINEA](#).

Mechanizm sprawiedliwej transformacji

Mechanizm sprawiedliwej transformacji to narzędzie finansowe, które zapewnia dostosowanie do potrzeb wsparcie dla najbardziej wrażliwych regionów o wysokim zużyciu węgla w zakresie przejścia na bardziej zieloną gospodarkę.

Mechanizm ten składa się z trzech filarów:

1. **Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji**, dysponującego środkami w wysokości 40 mld EUR przeznaczonymi głównie na dotacje;
2. specjalnego programu w ramach **InvestEU** mającego na celu stymulowanie inwestycji prywatnych;
3. **instrumentu pożyczkowego na rzecz sektora publicznego z grupą EBI** mającego na celu zmobilizowanie dodatkowych inwestycji i wykorzystanie finansowania publicznego.

W ramach mechanizmu sprawiedliwej transformacji wsparcie jest dostępne dla wszystkich państw członkowskich; jest ono skierowane przede wszystkim do regionów o największej intensywności emisji dwutlenku węgla lub o największej liczbie osób pracujących w przemyśle paliw kopalnych. Państwa członkowskie mogą uzyskać dostęp, przygotowując terytorialne plany sprawiedliwej transformacji obejmujące okres do 2030 r., określające terytoria, które powinny otrzymać największe wsparcie.

Jeśli chodzi o energię, mechanizm sprawiedliwej transformacji chroni:

Osoby i obywateli, którzy najsilniej odczuwają skutki transformacji, poprzez:

- usprawnienie energooszczędnego budownictwa;
- inwestowanie w walkę z ubóstwem energetycznym;
- ułatwienie dostępu do czystej, przystępnej cenowo i bezpiecznej energii.

Przedsiębiorstwa i sektory działające w wysokoemisyjnych gałęziach przemysłu lub obejmujące takie gałęzie przemysłu;

Państwa członkowskie i regiony w dużym stopniu uzależnione od paliw kopalnych i wysokoemisyjnych gałęzi przemysłu poprzez:

- inwestowanie w odnawialne źródła energii;
- poprawę infrastruktury energetycznej i systemu ciepłowniczego.

Fundusz modernizacyjny

Fundusz modernizacyjny to nowy instrument, który wspiera 10 państw członkowskich o niższych dochodach w transformacji w kierunku neutralności klimatycznej poprzez pomoc w modernizacji ich systemów energetycznych i poprawę efektywności energetycznej.

Państwa członkowskie będące beneficjentami to Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Estonia, Węgry, Łotwa, Litwa, Polska, Rumunia i Słowacja.

Fundusz modernizacyjny wspiera **inwestycje** w:

- produkcję i wykorzystywanie energii ze źródeł odnawialnych;
- efektywność energetyczną;
- magazynowanie energii;
- modernizację sieci energetycznych, w tym systemów ciepłowniczych, rurociągów i sieci;
- sprawiedliwą transformację w regionach zależnych od węgla: przenoszenie, przekwalifikowanie i podnoszenie kwalifikacji pracowników, edukację, inicjatywy związane z poszukiwaniem pracy i przedsiębiorstwa typu start-up.

Za funkcjonowanie funduszu modernizacyjnego odpowiedzialne są państwa członkowskie będące beneficjentami, które ściśle **współpracują z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym** (EBI), komitetem inwestycyjnym utworzonym na potrzeby funduszu oraz Komisją Europejską.

Fundusz modernizacyjny pozostawia państwom członkowskim będącym beneficjentami swobodę decydowania o formie wsparcia: mogą one korzystać z dotacji, premii, instrumentów gwarancyjnych, pożyczek lub zastrzyków kapitałowych.

Wsparcie udzielane przez państwa członkowskie ze środków funduszu modernizacyjnego musi być zgodne z zasadami pomocy państwa.

Europejski Bank Inwestycyjny

Inwestycje EBI wspierają działania na rzecz transformacji sektora energetycznego na wiele sposobów. Inwestycje w efektywność energetyczną pozostają najbardziej opłacalnym sposobem na osiągnięcie celów energetycznych i klimatycznych UE.

EBI nie wspiera już tradycyjnych projektów energetycznych w zakresie paliw kopalnych, w tym projektów dotyczących gazu ziemnego. Jest to pierwsza międzynarodowa instytucja finansowa, która podjęła takie działania.

W swojej działalności EBI skupia się na czterech odrębnych tematach, w przypadku których może wnieść dużą wartość dodaną:

1. uwalnianiu potencjału w zakresie efektywności energetycznej;
2. dekarbonizowaniu dostaw energii;
3. wspieraniu innowacji i innowacyjnej infrastruktury energetycznej;
4. zapewnieniu infrastruktury wspomagającej.

EBI udziela przedsiębiorstwom pożyczek i zapewnia im inne instrumenty finansowe. Udziela również porad i służy wiedzę ekspercką w zakresie administracji i opracowywania projektów.

Z dalszymi informacjami dotyczącymi projektów energetycznych wspieranych przez EBI można zapoznać się na [stronie internetowej Europejskiego Banku Inwestycyjnego](#).

Fundusz innowacyjny

[Fundusz innowacyjny](#) jest jednym z największych na świecie programów finansowania demonstracji innowacyjnych technologii niskowęglowych. Stanowi on kontynuację programu NER300.

Fundusz koncentruje się na technologiach i dużych projektach sztabardowych, które mogą przyczynić się do znaczących redukcji emisji. Przykłady obejmują:

- innowacyjne technologie i procesy niskowęglowe w sektorach energochłonnych;
- wychwytywanie, składowanie i utylizacja dwutlenku węgla;
- wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych;
- magazynowanie energii.

Funduszem innowacyjnym zarządza [Europejska Agencja Wykonawcza ds. Klimatu, Infrastruktury i Środowiska](#) (CINEA).

Europejski Fundusz na rzecz Efektywności Energetycznej

EFEE ma na celu **zapewnienie** finansowania rynkowego opłacalnych z ekonomicznego punktu widzenia projektów publicznych w dziedzinie efektywności energetycznej, energii odnawialnej i ekologicznego transportu w państwach członkowskich, w szczególności w środowisku miejskim. W porównaniu z systemem bankowym finansowanie rynkowe w większym stopniu umożliwia podział ryzyka i przenoszenie strat z powrotem na inwestorów. Fundusze inwestycyjne nie niosą ze sobą takiego samego ryzyka niewypłacalności jak banki, ponieważ inwestorzy mają prawo jedynie do wartości rynkowej swoich inwestycji.

Inwestycje w zrównoważoną energię propagowane przez lokalne, regionalne i (w uzasadnionych przypadkach) krajowe organy publiczne mogą obejmować m.in.:

- działania na rzecz oszczędności energii w budynkach publicznych;
- inwestycje w wysokowydajną skojarzoną gospodarkę energetyczną (CHP), w tym mikrokogenerację i sieci ciepłownicze/chłodnicze;
- inwestycje w zdecentralizowane odnawialne źródła energii, w tym mikrokogenerację;
- ekologiczny transport miejski;
- modernizację infrastruktury, takiej jak oświetlenie uliczne i inteligentne sieci;
- zrównoważoną energię z potencjałem innowacyjności i wzrostu.

Potencjalni beneficjenci:

- samorządy miejskie, lokalne i regionalne, a także podmioty publiczne i prywatne działające w imieniu tych instytucji;
- lokalne przedsiębiorstwa użyteczności publicznej sektora energetycznego;
- przedsiębiorstwa usług energetycznych;
- zakłady ciepłownicze korzystające ze skojarzonej gospodarki energetycznej;
- stowarzyszenia mieszkalnictwa socjalnego;
- podmioty świadczące usługi transportu publicznego.

Na stronie internetowej funduszu można **sprawdzić kwalifikowalność** poten-

cyjnych wnioskodawców.

Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności

Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF) jest kluczowym instrumentem stanowiącym podstawę Next Generation EU, unijnego planu na rzecz wyjścia silniejszym z kryzysu związanego z COVID-19. Opiera się on na sześciu filarach, którymi są: zielona transformacja; transformacja cyfrowa; spójność gospodarcza, wydajność i konkurencyjność; spójność społeczna i terytorialna; odporność zdrowotna, gospodarcza, społeczna i instytucjonalna; oraz polityka na rzecz następnego pokolenia. W ramach [krajowych planów odbudowy i zwiększania odporności](#) państw członkowskich należy przeznaczyć co najmniej 37 % całkowitych wydatków na inwestycje i reformy wspierające cele klimatyczne. RRF pomoże UE osiągnąć cel, jakim jest neutralność klimatyczna do 2050 r.

Przykładowe strony zawierające przydatne informacje:

- informacje na temat [instrumentów energetycznych w ramach polityki regionalnej](#) (DG ds. Polityki Regionalnej Komisji);
- informacje na temat szeregu możliwości finansowania, którymi dysponuje UE i które mogą wesprzeć prowadzone w miastach projekty dotyczące zrównoważonej energii: [finansowanie zrównoważonej energii na szczeblu lokalnym](#);
- sprawozdanie Komisji Europejskiej zawierające wytyczne techniczne dotyczące [finansowania renowacji energetycznej budynków w ramach polityki spójności](#);
- unijne [systemy i inicjatywy wsparcia](#) na rzecz przyspieszenia inwestycji w efektywność energetyczną.

REPowerEU: przystępna cenowo, bezpieczna i zrównoważona energia dla Europy

REPowerEU to plan na rzecz oszczędzania energii, produkcji czystej energii i dywersyfikacji dostaw energii. Określono w nim szereg środków mających na celu szybkie zmniejszenie zależności od rosyjskich paliw kopalnych i przyspieszenie

zielonej transformacji, przy jednoczesnym zwiększeniu odporności systemu energetycznego w całej UE. Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF) leży między innymi u podstaw procesu wdrażania planu REPowerEU, zapewniając dodatkowe finansowanie unijne. Państwa członkowskie mogą wykorzystać pozostałe pożyczki z RRF i nowe dotacje z RRF finansowane ze sprzedaży na aukcji uprawnień do emisji, znajdujące się obecnie w rezerwie stabilności rynkowej, a także w funduszu innowacyjnym. REPowerEU może finansować szereg [działań](#).

W planie REPowerEU propaguje się szereg środków, takich jak wspólne zakupy gazu, LNG i wodoru za pośrednictwem unijnej platformy energetycznej dla wszystkich państw członkowskich, które chcą w niej uczestniczyć, a także Ukrainy, Mołdawii, Gruzji i Bałkanów Zachodnich. W ramach tego planu propaguje się również nowe partnerstwa energetyczne z wiarygodnymi dostawcami, w tym przyszłą współpracę w zakresie odnawialnych źródeł energii i gazów niskoemisyjnych, szybkie wdrażanie projektów dotyczących energii słonecznej i wiatrowej w połączeniu z wdrażaniem wodoru odnawialnego oraz projekty mające na celu zwiększenie produkcji biometanu. W dłuższej perspektywie nowe krajowe plany REPowerEU w ramach zmodyfikowanego Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności mają wspierać inwestycje i reformy o wartości 300 mld EUR. Dekarbonizacja przemysłu ma uzyskać wsparcie dzięki projektom realizowanym w ramach funduszu innowacyjnego. Częścią planu REPowerEU są nowe przepisy i zalecenia dotyczące szybszego wydawania pozwoleń na projekty w zakresie odnawialnych źródeł energii, zwłaszcza w specjalnych „obszarach docelowych” o niskim ryzyku środowiskowym, a także inwestycje w zintegrowaną i dostosowaną sieć infrastruktury gazowej i elektrycznej. Przewidywane środki wdraża się w celu osiągnięcia oszczędności energii i zwiększenia europejskiego celu w zakresie odnawialnych źródeł energii na 2030 r. z 40 % do 45 %. Przewiduje się również nowe wnioski UE mające na celu zapewnienie przemysłowi dostępu do surowców krytycznych oraz środki regulacyjne mające na celu zwiększenie efektywności energetycznej w sektorze transportowym, a także budowę elektrolizerów w celu wzmocnienia przemysłu UE za pomocą krajowej produkcji 10 mln ton wodoru odnawialnego.

Program UE dla zdrowia

Jako największy jak dotąd program UE w dziedzinie zdrowia, [Program UE dla zdrowia](#) wnosi znaczący wkład w odbudowę po zakończeniu pandemii COVID-19. Cztery nadrzędne cele odzwierciedlają szeroki zakres i cele programu:

1. poprawa i propagowanie zdrowia w UE;
2. ochrona obywateli przed poważnymi transgranicznymi zagrożeniami dla zdrowia;
3. poprawa dostępu do produktów leczniczych, wyrobów medycznych i produktów istotnych w kontekście kryzysu;
4. wzmocnienie systemów opieki zdrowotnej.

W ramach programu stosuje się w miarę możliwości podejście „Jedno zdrowie”, uznając, że zdrowie ludzi jest powiązane ze zdrowiem zwierząt i środowiskiem.

Program UE dla zdrowia toruje drogę do [Europejskiej Unii Zdrowotnej](#) poprzez

inwestowanie w pilne priorytety w dziedzinie zdrowia, takie jak:

- reagowanie na pandemię COVID-19 i wzmacnianie odporności UE na transgraniczne zagrożenia dla zdrowia;
- europejski plan walki z rakiem;
- strategia farmaceutyczna dla Europy.

Wspierane są również działania w innych obszarach, takich jak [cyfryzacja](#) systemów opieki zdrowotnej, zmniejszenie liczby [zakażeń bakteriami opornymi na środki przeciwdrobnoustrojowe](#) oraz [poprawa wskaźników zaszczepienia](#).

Program ma na celu zapobieganie chorobom oraz promowanie zdrowia i międzynarodowej współpracy w dziedzinie zdrowia. W ramach programu wspiera się działania mające na celu zapobieganie transgranicznym zagrożeniom dla zdrowia, przygotowanie się i reagowanie na nie; umożliwia on uzupełnienie krajowych zapasów podstawowych produktów istotnych w kontekście kryzysu oraz przyczynia się do sporządzenia listy rezerwowej personelu medycznego, opieki zdrowotnej i personelu pomocniczego. Program UE dla zdrowia przyczynia się do zwiększenia dostępności produktów leczniczych, wyrobów medycznych i produktów istotnych w kontekście kryzysu. Program UE dla zdrowia przyczynia się również do cyfryzacji opieki zdrowotnej i zapewnienia równego dostępu do opieki zdrowotnej oraz będzie pomocny przy podejmowaniu decyzji w oparciu o dowody.

Program UE dla zdrowia wspiera szereg projektów w ramach czterech ogólnych celów:

- gotowość na wypadek sytuacji kryzysowej;
- zapobieganie chorobom;
- systemy opieki zdrowotnej i pracownicy opieki zdrowotnej;
- cyfryzacja.

Walka z rakiem jest najważniejszym priorytetem we wszystkich czterech obszarach.

Potencjalni beneficjenci:

- fundacje badawcze i uniwersytety;
- organizacje międzynarodowe działające w dziedzinie zdrowia;
- organy publiczne;
- organizacje pozarządowe;

- przedsiębiorstwa handlowe.

Program UE dla zdrowia jest wdrażany w ramach zarządzania bezpośredniego i pośredniego, głównie przez [Europejską Agencję Wykonawczą ds. Zdrowia i Cyfryzacji](#). Finansowanie ma postać formę dotacji, nagród i zamówień. Umowy o udzielenie dotacji bezpośrednich mogą być podpisywane z organizacjami międzynarodowymi działającymi w dziedzinie zdrowia.

Synergia i komplementarność z innymi funduszami

Wyzwania zdrowotne z natury mają charakter przekrojowy. Program UE dla zdrowia uzupełnia wiele innych programów, polityk, instrumentów i działań UE:

- [Europejski Fundusz Społeczny Plus \(ESF+\)](#) w celu wsparcia grup szczególnie wrażliwych w uzyskaniu dostępu do opieki zdrowotnej;
- [Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego](#) w celu poprawy regionalnej infrastruktury zdrowotnej;
- [program „Horyzont Europa”](#) na potrzeby badań w dziedzinie zdrowia;
- [Unijny Mechanizm Ochrony Ludności/rescEU](#) w celu zgromadzenia zapasów środków medycznych na wypadek stanów zagrożenia;
- [program „Cyfrowa Europa”](#) i instrument „[Łącząc Europę](#)” w celu utworzenia infrastruktury cyfrowej niezbędnej dla e-zdrowia;
- Program InvestEU;
- Program na rzecz jednolitego rynku;
- Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności;
- [program Erasmus+](#);
- instrument wsparcia w sytuacjach nadzwyczajnych.

Reakcja UE na pandemię COVID-19

Od początku pandemii UE mobilizuje wszystkie dostępne zasoby, aby pomóc państwom członkowskim w koordynowaniu ich krajowych reakcji i przyjęciu wspólnego podejścia do sytuacji. Pomoc ta obejmuje dostarczanie obiektywnych informacji na temat rozprzestrzeniania się wirusa, skuteczne działania na rzecz powstrzymania jego rozprzestrzeniania się oraz środki mające na celu

naprawę szkód gospodarczych i społecznych wyrządzonych przez pandemię. W celu sprostania wyzwaniom wynikającym z pandemii COVID-19 uruchomiono szereg funduszy UE. Z uwagi na to, że wiele z nich omówiono już szczegółowo w poprzednich sekcjach przewodnika po finansowaniu, zostaną one tutaj wspomniane bardzo krótko. UE prowadzi działania w wielu różnych dziedzinach.

Fundusze UE mające na celu wsparcie gospodarek państw członkowskich i przeciwdziałanie stanom zagrożenia zdrowia

UE opracowała pakiet na rzecz odbudowy o wartości 2,018 bln EUR (w cenach bieżących), który łączy budżet UE na lata 2021–2027 i fundusze w ramach [Next Generation EU](#). W ramach tego rozwiązania Komisja będzie mogła zaciągać pożyczki na rynkach do około 800 mld EUR (w cenach bieżących). UE uzgodniła również [tymczasowe zasady pomocy państwa](#), aby rządy mogły zapewnić płynność gospodarce w celu wspierania obywateli i ratowania miejsc pracy w UE. UE uruchomiła również „klauzulę wyjścia”, która umożliwia maksymalną elastyczność w stosowaniu zasad budżetowych. Dzięki temu państwa członkowskie mogły wesprzeć swoje systemy opieki zdrowotnej i przedsiębiorstwa oraz zachować miejsca pracy obywateli w czasie kryzysu. Działania te uzyskały wsparcie w postaci działań Europejskiego Banku Centralnego mających na celu wsparcie stabilności finansowej. Więcej informacji na temat Next Generation EU można znaleźć w specjalnej sekcji poświęconej temu zagadnieniu w niniejszym przewodniku po finansowaniu.

Aby stawić czoła kryzysowi, UE propagowała inicjatywę inwestycyjną mającą na celu zapewnienie państwom członkowskim natychmiastowej płynności. Pierwszy wzrost płynności wynikał z niewydanych funduszy polityki spójności. Pierwszy pakiet środków zaproponowano 13 marca 2020 r. (w tym [inicjatywę inwestycyjną w odpowiedzi na koronawirusa](#), a następnie [inicjatywę inwestycyjną „plus” w odpowiedzi na koronawirusa](#)). Środki obejmowały również nowe metody docierania do osób najbardziej zagrożonych w ramach [Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym](#), w formie dostaw do domu oraz elektronicznych bonów, pozwalających uniknąć ryzyka rozprzestrzeniania się wirusa.

Unijne [tymczasowe wsparcie w celu zmniejszenia zagrożeń związanych z bezrobociem w sytuacji nadzwyczajnej \(SURE\)](#) opracowano, aby pomóc pracownikom utrzymać miejsca pracy podczas kryzysu. Wsparcie w ramach SURE

jest emitowane jako obligacje społeczne, aby zapewnić, by każde euro miało wyraźny skutek społeczny. Aby wesprzeć rolników i sektor rolnictwa, UE wprowadziła [środki wyjątkowe mające na celu wsparcie i stabilizację rynków rolnych](#).

Europejski Bank Inwestycyjny zgodził się na uruchomienie europejskiego funduszu gwarancyjnego (EFG) w celu przeciwdziałania skutkom gospodarczym pandemii COVID-19; umożliwiło to grupie EBI zwiększenie wsparcia głównie dla małych i średnich przedsiębiorstw w UE.

Inne działania UE w skrócie

Unijne zaświadczenie COVID

Dzięki [unijnemu cyfrowemu zaświadczeniu COVID](#) udało się udostępnić obywatelom narzędzie akceptowane i cieszące się zaufaniem w całej UE. Zapobiegło ono powstaniu rozdrobnionego systemu wielu różnych zaświadczeń krajowych. System unijnego cyfrowego zaświadczenia COVID jest na tyle elastyczny, że w razie potrzeby może być dostosowany do ewentualnych przyszłych zmian i nowych dowodów naukowych.

Strategia szczepień

Umowy zawarte w ramach unijnej strategii dotyczącej szczepionek zapewniają państwom członkowskim dostęp do tylu dawek szczepionek (w tym szczepionek dostosowanych, jeśli okażą się konieczne), ile potrzebują w latach 2022 i 2023. UE nadal będzie musiała inwestować w opracowywanie i produkcję lepszych, bardziej zaawansowanych szczepionek przeciwko COVID-19 i jego wariantom.

UE opracowała zróżnicowany zestaw szczepionek dla obywateli Unii po uczciwych cenach. Zawarto umowy z ośmioma obiecującymi producentami szczepionek, zapewniając zestaw do 4,2 mld dawek. UE uruchomiła fundusze w ramach programu „Horyzont 2020” od stycznia 2020 r. w celu opracowania szczepionek, nowych metod leczenia, testów diagnostycznych i systemów medycznych, aby zapobiec rozprzestrzenianiu się koronawirusa i ratować życie. Dzięki Inkubatorowi HERA (Urząd ds. Gotowości i Reagowania na Stany Zagrożenia Zdrowia), uruchomionemu w lutym 2021 r., UE przygotowała się do wykrywania wariantów oraz opracowywania, zatwierdzania przez organy regulacyjne i produkcji dostosowanych szczepionek. UE poczyniła znaczne starania w celu wzmocnienia swojej zdolności do szybkiego wykrywania i charakteryzowania wariantów budzących obawy.

Działania UE w dziedzinie zdrowia

Wdrożono szereg **środków gotowości na wypadek sytuacji kryzysowej i reagowania kryzysowego**, takich jak wzmocnienie koordynacji na szczeblu UE w obliczu transgranicznych zagrożeń dla zdrowia oraz przegląd mandatów Europejskiego Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób oraz Europejskiej Agencji Leków w celu zapewnienia silniejszego nadzoru, analizy naukowej i wytycznych przed wystąpieniem kryzysu i w jego trakcie.

Unijny Mechanizm Ochrony Ludności jest nadal dostępny, aby wzmocnić wsparcie, jakiego mniej dotknięte państwa członkowskie udzielają państwom znajdującym się pod największą presją. Od początku października 2021 r. Centrum Koordynacji Reagowania Kryzysowego ułatwiło zapewnienie przez kilka państw członkowskich niezwłocznej, ratującej życie pomocy w Rumunii i na Łotwie.

Zwalczanie dezinformacji

W trakcie kryzysu związanego z COVID-19 platformy przedstawiały Komisji **co-miesięczne** sprawozdania zawierające przegląd działań na rzecz propagowania miarodajnych treści, zwiększania świadomości użytkowników, podejmowania działań przeciwko szkodliwym treściom oraz wykrywania reklam stosujących dezinformację związaną z koronawirusem. W maju 2021 r. opublikowano **wytyczne**, zwracając się do sygnatariuszy do zapewnienia silnego, skutecznego i elastycznego narzędzia walki z dezinformacją.

Działania w skali globalnej

UE od początku odgrywa wiodącą rolę w globalnej reakcji na pandemię, wspierając sąsiadów i kraje partnerskie w radzeniu sobie z jej skutkami zdrowotnym i społeczno-gospodarczymi. Jako największy na świecie eksporter szczepionek zapewnia również wsparcie badań nad szczepionką i jest prekursorem dzielenia się szczepionkami. Udziela również wsparcia państwom doświadczającym zarówno poważnych skutków zdrowotnych, jak i spowolnienia gospodarczego.

UE, jej państwa członkowskie i instytucje finansowe jako Drużyna Europy stoją na czele światowej reakcji na COVID-19, łącząc swoje zasoby i wiedzę ekspercką. UE jest liderem globalnej solidarności jako największy na świecie eksporter szczepionek przeciwko COVID-19 – od początku pandemii do marca 2022 r. dokonała wywozu ponad 2,1 mld gotowych dawek do 166 krajów, co stanowi około dwie trzecie jej całej dotychczasowej produkcji. COVAX przewodzi działaniom mającym na celu zabezpieczenie sprawiedliwego i równego dostępu do szczepionek przeciwko COVID-19 w krajach o niskim i średnim dochodzie.

Drużyna Europy jest jednym z głównych darczyńców na rzecz COVAX, którego wkład wynosi ponad 2,2 mld EUR.

Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa

Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa (WPZiB) przyczynia się do osiągnięcia celów UE dotyczących zachowania spokoju, zwiększenia bezpieczeństwa międzynarodowego, propagowania współpracy międzynarodowej oraz rozwijania i utrwalania demokracji, praworządności, a także poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności.

W ramach budżetu WPZiB UE finansuje różne rodzaje cywilnych misji w dziedzinie wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony, specjalnych przedstawicieli UE, działania stabilizacyjne oraz wielostronne i dwustronne projekty dotyczące nieprolifracji i rozbrojenia. Są one realizowane za pomocą umów z organizacjami międzynarodowymi takimi jak Organizacja Narodów Zjednoczonych.

UE finansuje na przykład:

- cywilne misje stabilizacyjne;
- specjalnych przedstawicieli UE;

- Wyspecjalizowane Izby Sądowe ds. Kosowa;
- działania w obszarze nieproliferaacji i rozbrojenia;
- Europejskie Kolegium Bezpieczeństwa i Obrony.

Finansowaniem objęte są następujące rodzaje projektów/działań:

- pomoc techniczna, budowanie zdolności, szkolenie i transfer umiejętności;
- działania na rzecz wzmocnienia zdolności państw do zwiększania bezpieczeństwa i ochrony zapasów amunicji, co przyczynia się tym samym do ogólnego ograniczenia ryzyka przypadkowych wybuchów i przenikania broni, sprawiając, że społeczności są bezpieczniejsze, a sytuacja w państwach i społeczeństwach stabilniejsza;
- zapewnianie udziału ekspertów, funkcjonariuszy policji i ekspertów w dziedzinie praworządności.

Potencjalni beneficjenci:

- organizacje międzynarodowe, w tym na przykład [Zespół Doradczy ds. Zarządzania Amunicją](#) i [misja doradcza Unii Europejskiej na rzecz reformy sektora bezpieczeństwa w Iraku](#) – jedna z 11 trwających cywilnych misji w ramach unijnej WPBiO.

W przypadku działań cywilnych w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony budżet wykonuje się w drodze zarządzania pośredniego, a w przypadku działań związanych z nieproliferacją i rozbrojeniem – zarówno w drodze zarządzania pośredniego, jak i bezpośredniego. Finansowanie ma postać dotacji i zamówień.

Kraje i terytoria zamorskie

UE dąży do wspierania gospodarczego i społecznego rozwoju [13 krajów i terytoriów zamorskich UE](#), aby zwiększyć ich odporność i konkurencyjność oraz aby ograniczyć ich wrażliwość ekonomiczną i środowiskową. Znaczna część finansowania przeznaczona jest na wsparcie działań w obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania krajów i terytoriów zamorskich oraz UE – ekologiczny, cyfrowy, zrównoważony wzrost gospodarczy i rozwój społeczny. Fundusze UE wspierają również kraje i terytoria zamorskie w rozwijaniu zdolności oraz przyczyniają się do propagowania ich współpracy z partnerami

regionalnymi.

Rodzaje wspieranych działań (działania te określa się w ramach programowania konsultowanego z krajami i terytoriami zamorskimi) obejmują:

- na Grenlandii: reformy sektora edukacji prowadzące do podniesienia poziomu edukacji i w konsekwencji lepszych perspektyw dla uczniów i studentów;
- w regionie Karaibów i Pacyfiku: działania ukierunkowane na zrównoważoną energię, różnorodność biologiczną mórz, odporność i wyzwania związane ze zmianą klimatu.

Głównym sposobem finansowania jest wsparcie budżetowe za pośrednictwem zarządzania bezpośredniego przez partnerskie kraje i terytoria zamorskie.

Potencjalni beneficjenci:

- różnorodne zainteresowane strony w 13 krajach i terytoriach zamorskich UE.

Pomoc przedakcesyjna – IPA III

Pomoc przedakcesyjna zakłada wsparcie krajów kandydujących i potencjalnych krajów kandydujących do UE (Albania, Bośnia i Hercegowina, Kosowo, Czarnogóra, Macedonia Północna, Serbia i Turcja) w przekształcaniu ich społeczeństw, systemów prawnych i gospodarek, aby weszły na drogę prowadzącą do członkostwa w UE. Jest to inwestycja w przyszłość UE, dzięki której jest bezpieczniejsza i zamożniejsza, co jest wynikiem wspierania stabilności i dobrobytu jej najbliższych sąsiadów. Działanie to przyczynia się również do osiągnięcia własnych celów UE, między innymi pokoju i stabilności, zrównoważonego wzrostu gospodarczego oraz przeciwdziałania zmianie klimatu.

Ułatwia przeprowadzanie reform politycznych, instytucjonalnych, społecznych i gospodarczych; wspiera zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy; oraz zbliża społeczeństwa do unijnych wartości i standardów.

Ogólnym celem **instrumentu IPA III** jest udzielanie wsparcia beneficjentom w przyjmowaniu i realizowaniu reform politycznych, instytucjonalnych, prawnych, administracyjnych, społecznych i gospodarczych, tak aby beneficjenci ci przestrzegali wartości unijnych i stopniowo przyjmowali przepisy, normy, strategie polityczne i praktyki Unii, z myślą o członkostwie w Unii, przyczyniając

się tym samym do ich stabilności, bezpieczeństwa i dobrobytu.

Ramy programowania IPA III stanowią nadrzędny dokument strategiczny Komisji Europejskiej dotyczący stosowania funduszy UE wspierających beneficjentów IPA III w okresie wieloletnich ram finansowych (WRF) na lata 2021–2027. Zastępują one poprzednie krajowe dokumenty strategiczne. WRF na lata 2021–2027 odzwierciedlają cele szczegółowe rozporządzenia w sprawie IPA III i odnoszą się głównie do priorytetów procesu rozszerzenia według pięciu okien tematycznych, które odpowiadają grupom tematycznym rozdziałów negocjacyjnych zgodnie z usprawnioną metodyką rozszerzenia. Programowanie pomocy UE opiera się raczej na priorytetach tematycznych UE niż na wcześniej określonych krajowych pulach środków finansowych. Umożliwia to nagradzanie wyników i postępów w osiągnięciu najważniejszych celów oraz zapewnia większą elastyczność pozwalającą reagować na zmieniające się potrzeby partnerów, jakie napotykają na drodze ku przystąpieniu do UE.

Najważniejsze obszary wsparcia obejmują:

- praworządność, prawa podstawowe i demokrację;
- dobre rządy, dostosowanie do przepisów UE, stosunki dobrosąsiedzkie i komunikację strategiczną;
- zielony program działań i zrównoważoną konektywność;
- konkurencyjność i wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu;
- współpracę terytorialną i transgraniczną.

Finansowaniem objęte są (między innymi) następujące rodzaje działań:

- inwestycje w infrastrukturę;
- działania w obszarze pomocy technicznej;
- budowanie zdolności;
- transfer wiedzy.

Pomocą przedakcesyjną zarządzają Komisja Europejska i delegatury Unii (zarządzanie bezpośrednie), a także organy krajowe krajów kandydujących i potencjalnych krajów kandydujących do UE, organizacje międzynarodowe i agencje państw członkowskich (zarządzanie pośrednie). Jest ona głównie realizowana za pomocą dotacji, zamówień, wsparcia budżetowego, wkładów do funduszu powierniczego i instrumentów finansowych UE oraz gwarancji.

Potencjalni beneficjenci:

- małe i średnie przedsiębiorstwa;
- naukowcy;
- rolnicy;
- uczniowie i studenci;
- społeczeństwo obywatelskie;
- artyści;
- organizacje medialne;
- grupy szczególnie wrażliwe w krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących do UE.

Europejski Instrument Współpracy Międzynarodowej w dziedzinie Bezpieczeństwa Jądrowego

Głównym celem **instrumentu** jest zapewnienie bezpieczeństwa obywateli Unii oraz ochrona środowiska. Instrument propaguje kulturę bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej, bezpieczne gospodarowanie wypalonym paliwem jądrowym i odpadami promieniotwórczymi oraz likwidację byłych obiektów jądrowych, a także stosowanie skutecznych i efektywnych zabezpieczeń materiałów jądrowych w państwach niebędących członkami UE.

Europejski Instrument Współpracy Międzynarodowej w dziedzinie Bezpieczeństwa Jądrowego zapewnia nawiązanie współpracy z państwami beneficjentami i udzielanie im wsparcia za pośrednictwem różnorodnych środków, między innymi poprzez świadczenie usług, udostępnianie sprzętu, pomoc techniczną, szkolenie i opiekę dydaktyczną oraz wymianę informacji (w tym w ramach projektów partnerskich). W ramach instrumentu można również udzielić wsparcia budżetowego i ułatwić udział w wielostronnych projektach pomocy/współpracy wraz z państwami członkowskimi lub organizacjami międzynarodowymi.

W ramach instrumentu finansowane są następujące rodzaje projektów:

- transfer unijnej wiedzy eksperckiej;
- propagowanie przejrzystości procesu podejmowania decyzji związanych z energią jądrową;

- wsparcie tworzenia i wdrażania strategii dotyczących gospodarowania odpadami promieniotwórczymi i rekultywacji byłych obiektów i instalacji jądrowych;
- ustanowienie sprawnych i skutecznych zabezpieczeń materiałów jądrowych w państwach niebędących członkami UE.

Komisja zarządza tymi programami w drodze zarządzania bezpośredniego z siedziby głównej lub za pośrednictwem delegatur Unii oraz w drodze zarządzania pośredniego przez podmioty takie jak agencje państw członkowskich UE lub organizacje międzynarodowe, które zapewniają poziom ochrony interesów finansowych UE równy poziomowi osiąganemu w ramach zarządzania bezpośredniego. Zarządzanie pośrednie można również powierzyć krajom partnerskim lub wyznaczonym przez nie organom. W przypadku działań łączonych wykorzystuje się innowacyjne instrumenty finansowe, również w partnerstwie z Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju i innymi międzynarodowymi instytucjami finansowymi.

Potencjalni beneficjenci:

- organy regulacyjne ds. energii jądrowej w krajach partnerskich.

Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej – „Globalny wymiar Europy” (ISWMR – „Globalny wymiar Europy”)

Unia Europejska jest największym na świecie darczyńcą udzielającym pomocy rozwojowej.

Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej – „Globalny Wymiar Europy” łączy kilka poprzednich unijnych instrumentów finansowania zewnętrznego. Ma on na celu wspieranie krajów najbardziej potrzebujących, aby sprostały długoterminowym wyzwaniom dotyczącym rozwoju, oraz przyczyni się do wypełnienia międzynarodowych zobowiązań i celów, na które Unia przystała, w szczególności [Agendy 2030](#) i jej [celów zrównoważonego rozwoju](#) oraz [porozumienia paryskiego](#). Instrument ten będzie głównym narzędziem

UE przyczyniającym się do zwalczania ubóstwa i promującym zrównoważony rozwój, dobrobyt, pokój i stabilność.

ISWMR – Globalny wymiar Europy zorganizowano wokół trzech głównych filarów:

1. Geograficznego: Komponent geograficzny promuje partnerstwa poprzez współpracę z krajami partnerskimi w następujących regionach: sąsiedztwo europejskie, Afryka Subsaharyjska, Azja i Pacyfik oraz obie Ameryki i Karaiby.
2. Tematycznego: W ramach programów tematycznych finansowane są działania związane z celami zrównoważonego rozwoju na szczeblu globalnym, między innymi wsparcie dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Programy tematyczne będą się koncentrować na prawach człowieka i demokracji, społeczeństwie obywatelskim, stabilności i pokoju, a także na wyzwaniach globalnych, takich jak zdrowie, kształcenie i szkolenia, kobiety i dzieci, praca, ochrona socjalna, kultura, migracja i zmiana klimatu.
3. Szybkiego reagowania: Komponent szybkiego reagowania jest ukierunkowany na finansowanie zdolności szybkiego reagowania na potrzeby zarządzania kryzysowego, zapobiegania konfliktom i budowania pokoju. Działania finansowane w tym komponencie będą służyć wzmacnianiu odporności krajów dotkniętych kryzysem, łączeniu działań humanitarnych i rozwojowych oraz realizacji potrzeb i priorytetów polityki zagranicznej.

Poza tymi trzema filarami istnieje rezerwa nieprzydzielonych środków pozwalająca na dopłaty uzupełniające dowolny z programów, o których mowa powyżej, i mechanizm szybkiego reagowania w przypadku nieprzewidzianych okoliczności, nowych potrzeb, pojawiających się wyzwań lub nowych priorytetów.

UE łączy różne rodzaje wsparcia na rzecz państw trzecich, zapewniając finansowanie w formie dotacji, aby wspierać projekty i organizacje na drodze do osiągnięcia celów. Oferuje również zamówienia publiczne oraz zapewnia wsparcie budżetowe i sektorowe. Informacje na temat wszystkich obecnych możliwości finansowania można znaleźć na odpowiednich stronach internetowych Komisji:

- [Dyrekcja Generalna ds. Partnerstw Międzynarodowych \(DG INTPA\)](#);
- [Dyrekcja Generalna ds. Polityki Sąsiedztwa i Negocjacji w sprawie Rozszerzenia \(DG NEAR\)](#);
- [Służba ds. Instrumentów Polityki Zagranicznej \(FPI\)](#).

Co najmniej 25 % budżetu przydziela się konkretnie na europejskie sąsiedztwo i co najmniej 36 % konkretnie na Afrykę Subsaharyjską. Cel dotyczy przeznaczania 93 % wszystkich środków finansowych na oficjalną pomoc rozwojową, 30 % ma projekty związane z klimatem i orientacyjnie 10 % na rozwiązywanie problemów związanych z migracją i przymusowym przesiedleniem, między innymi przeciwdziałanie podstawowym przyczynom. Finansowanie ma postać dotacji, zamówień i wsparcia budżetowego dla krajów partnerskich.

Potencjalni beneficjenci:

- organizacje pozarządowe, organizacje międzynarodowe, stowarzyszenia;
- pracownicy w obszarach pomocy rozwojowej i zagranicznej, wolontariusze.

Pomoc humanitarna

Opierając się na międzynarodowych zasadach humanitarnych, UE udziela dostosowanej do potrzeb pomocy humanitarnej osobom dotkniętym kryzysami spowodowanymi przez człowieka i zagrożeniami naturalnymi, zwracając szczególną uwagę na najbardziej bezbronne ofiary. Interwencje humanitarne, które polegają głównie na finansowaniu projektów, są przeprowadzane przez organizacje humanitarne, zwykle w złożonych, niebezpiecznych okolicznościach.

Finansowane projekty obejmują:

- działania w obszarze żywności i żywienia, schronienia, opieki zdrowotnej (między innymi reakcja humanitarna na COVID-19), wody i warunków sanitarnych, w państwach spoza UE;
- wykształcenie i szkolenia;
- działania przygotowujące na wypadek klęsk żywiołowych, zapewniające społecznościom lub poszczególnym osobom zasoby do lepszego reagowania na bezpośrednie następstwa klęski żywiołowej i radzenia sobie z tymi następstwami.

Potencjalni beneficjenci:

- ponad 200 organizacji partnerskich, między innymi agencje ONZ;
- inne organizacje międzynarodowe, między innymi Ruch Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca;

- organizacje pozarządowe.

Co najmniej 10 % unijnego budżetu pomocy humanitarnej przeznaczają się na projekty dotyczące edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych. W ciągu ostatnich sześciu lat ponad 9,5 mln dzieci w 59 krajach skorzystało z takich projektów edukacyjnych. Operacje pomocy humanitarnej UE realizuje się w drodze zarządzania bezpośredniego i pośredniego. Finansowanie ma postać dotacji i zamówień.

Stosunki między UE a Ukrainą w latach 2014–2021

Ukrainę i UE łączy ważna więź, którą nawiązano przed obecnym kryzysem wojennym. Od 2014 r. UE i europejskie instytucje finansowe przyznały państwu ponad 17 mld EUR w formie dotacji i pożyczek. Na przykład 5,6 mld EUR przekazano Ukrainie za pośrednictwem pięciu programów [pomocy makrofinansowej](#), aby wspierać przeprowadzanie szerokiego programu reform w obszarach takich jak walka z korupcją, niezależny system sądowy, praworządność oraz poprawa klimatu biznesowego.

[Układ o stowarzyszeniu](#) wraz z określoną w nim [pogłębioną i kompleksową strefą wolnego handlu](#) (DCFTA), zawarty w 2014 r. i obowiązujący od 2017 r. po kilku latach tymczasowego stosowania, stanowi ramy prawne zbliżające Ukrainę i UE, propagujące zacieśnione polityczne więzi, silniejsze powiązania gospodarcze i poszanowanie wspólnych wartości. DCFTA stanowiła ważny kamień milowy dwustronnych stosunków handlowych, który oferuje nowe możliwości gospodarcze zarówno dla UE, jak i Ukrainy. Przedsiębiorstwa ukraińskie zyskały stabilny

i przewidywalny preferencyjny dostęp do największego rynku na świecie, na który przypada niemal 500 mln konsumentów. Przedsiębiorstwa unijne mogą korzystać z łatwiejszego dostępu do ukraińskiego rynku i nawiązywać nowe relacje z dostawcami i partnerami z Ukrainy. Od 2014 r. w ramach dwustronnego filaru Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa zmobilizowano rocznie środki finansowe w wysokości do 200 mln EUR, aby zapewnić w Ukrainie silniejszą gospodarkę, silniejsze rządy i silniejsze społeczeństwo.

Na [23 szczycie między Unią Europejską a Ukrainą](#) w dniu 12 października 2021 r. osiągnięto szereg ważnych kamieni milowych. Główne osiągnięcia dotyczyły 1) umowy o wspólnym lotnictwie cywilnym oraz przystąpienie Ukrainy do 2) programu „Kreatywna Europa” oraz do 3) programu „Horyzont Europa” i programu badawczo-szkoleniowego Euratomu. Na szczycie z zadowoleniem przyjęto również rozpoczęcie drugiego etapu wstępnej oceny gotowości Ukrainy do rozpoczęcia negocjacji dotyczących układu w sprawie oceny zgodności i zatwierdzania oraz rozpoczęcie nowych inicjatyw, między innymi dialogu na temat cyberbezpieczeństwa i dialogu na temat Zielonego Ładu. Więcej informacji na temat relacji sprzed 2022 r. można znaleźć na [stronie internetowej](#) ESDZ.

Unijne wsparcie dla Ukrainy od czasu rosyjskiej inwazji z 2022 r.

Zdaniem [Komisji Europejskiej](#) od chwili wybuchu rosyjskiej wojny napastniczej UE, jej instytucje finansowe oraz kraje członkowskie, w ramach podejścia „Drużyna Europy”, wyłożyły 37,8 mld EUR na wsparcie ogólnej odporności gospodarczej, społecznej i finansowej Ukrainy. Wsparcie to przyjęło formę pomocy makrofinansowej, wsparcia budżetowego, pomocy w sytuacjach nadzwyczajnych, reagowania kryzysowego i pomocy humanitarnej. Oprócz tego zapewniono pomoc wojskową o wartości prawie 12 mld EUR, z czego 3,6 mld EUR w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Pokoju. To oznacza, że całkowita kwota pomocy dla Ukrainy od początku rosyjskiej inwazji osiągnęła około 50 mld EUR. Ponadto Komisja pracuje nad przekazaniem 1 mld EUR na rzecz szybkiej odbudowy. Łączne wsparcie dla Ukrainy i Ukraińców, z uwzględnieniem zasobów udostępnionych krajom UE na potrzeby obywateli Ukrainy uciekających do Unii przed wojną, osiągnęło tym samym około 67 mld EUR.

Aby zaspokoić znaczne krótkoterminowe potrzeby finansowe Ukrainy, instytucje Unii zaproponowały przyznanie dodatkowej, wyjątkowej pomocy makrofinansowej w formie pożyczek sięgającej 9 mld EUR w 2022 r., a także przyjęcie

ram długoterminowej odbudowy. W 2022 r., w ramach [Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności](#) UE udzieliła pomocy humanitarnej w wysokości ponad 700 mln EUR oraz wsparcia rzeczowego w postaci ponad 38 000 ton pomocy. Od początku wojny UE zwiększyła swoje bezpośrednie wsparcie w celu wzmocnienia cyberodporności Ukrainy, finansując sprzęt, oprogramowanie i inne powiązane wsparcie. Za pośrednictwem Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności 27 państw członkowskich UE przekazuje pomoc Ukrainie. Obejmuje ona przedmioty takie jak zestawy pierwszej pomocy, odzież ochronną i środki dezynfekujące, a także namioty, sprzęt gaśniczy, agregaty prądotwórcze i pompy wody jako pomoc rzeczową, co stanowi największą jak dotąd reakcję od powstania mechanizmu. Kolejne 15 mln EUR przekazano w celu wsparcia odpornej transformacji cyfrowej. UE uruchomiła program wsparcia zapewniający [20 mln EUR](#) dla ukraińskich start-upów za pośrednictwem Europejskiej Rady ds. Innowacji.

Odbudowa Ukrainy po wielkich zniszczeniach spowodowanych inwazją Rosji będzie wymagać ogromnego globalnego wysiłku finansowego. UE stoi na czele międzynarodowych forów mających na celu wspieranie Ukrainy. Ogłoszono stworzenie międzynarodowej platformy koordynacyjnej – [platformy na rzecz odbudowy Ukrainy](#), którą poprowadziłyby wspólnie Komisja oraz rząd Ukrainy. Platforma byłaby odpowiedzialna za zatwierdzenie planu odbudowy opracowanego przez Ukrainę przy wsparciu administracyjnym i technicznym ze strony UE. Ze względu na wojnę UE zgodziła się przekazać ukraińskiemu rządowi wsparcie na jego pilne potrzeby i – po ustaniu rosyjskiego ataku – na odbudowę demokratycznej Ukrainy. W tym celu europejscy przywódcy zdecydowali się stworzyć [Funduszu Powierniczego Solidarności z Ukrainą](#) i zaprosili międzynarodowych partnerów do udziału. Dzięki globalnej konferencji darczyńców i kampanii [Stand Up for Ukraine – Razem dla Ukrainy](#) zebrano 9,1 mld EUR dla osób uciekających przed rosyjską inwazją, w Ukrainie i za granicą, w tym 1 mld EUR od Unii Europejskiej. Ponadto Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju ogłosił udzielenie dodatkowej pożyczki w wysokości 1 mld EUR, aby zaspokoić potrzeby osób przesiedlonych w wyniku inwazji.

UE [zawiesiła](#) należności celne przywozowe od całego wywozu z Ukrainy do UE na jeden rok. Środek ten spowodowałby również zawieszenie na rok wszystkich unijnych środków antydumpingowych i ochronnych stosowanych wobec ukraińskiego wywozu stali. Ten daleko idący krok ma pomóc w zwiększeniu ukraińskiego wywozu do UE i złagodzić trudną sytuację ukraińskich producentów i eksporterów. UE przedstawiła również plan działania mający na celu ustanowienie „[korytarzy solidarnościowych](#)”, aby Ukraina mogła eksportować zboża, ale także importować potrzebne jej towary, począwszy od pomocy

humanitarnej, po pasze dla zwierząt i nawozy.

UE zmobilizowała zasoby, aby umożliwić osobom uciekającym przed wojną w Ukrainie otrzymanie tymczasowej ochrony w dowolnym państwie UE, między innymi kart pobytu, dostępu do zatrudnienia oraz pomocy mieszkaniowej i medycznej. 3 marca 2022 r. UE jednogłośnie zgodziła się rozpocząć stosowanie [dyrektywy w sprawie tymczasowej ochrony](#). Obywatele Ukrainy, którzy mieszkali w Ukrainie na stałe i opuścili kraj, aby uciec przed wojną po 24 lutego 2022 r., mają prawo do tymczasowej ochrony w dowolnym państwie UE. Tymczasowa ochrona będzie trwać co najmniej jeden rok, ale w zależności od sytuacji w Ukrainie może zostać przedłużona. Prawa przysługujące na podstawie dyrektywy w sprawie tymczasowej ochrony to zezwolenie na pobyt, dostęp do rynku pracy, zakwaterowania i pomocy medycznej oraz dostęp dzieci do edukacji. Każda osoba przebywająca legalnie w UE ma również prawo otworzyć podstawowy rachunek bankowy. Komisja uruchomiła [specjalną infolinię](#) w języku ukraińskim i rosyjskim, aby udzielać informacji i wspierać osoby uciekające przed rosyjską inwazją na Ukrainę.

Operatorzy telekomunikacyjni z siedzibą w UE i w Ukrainie podpisali [wspólne oświadczenie](#) w sprawie skoordynowanych wysiłków na rzecz zabezpieczenia i ustabilizowania przystępnych cenowo lub bezpłatnych usług roamingu i połączeń międzynarodowych między UE a Ukrainą. Celem wspólnego oświadczenia jest utworzenie stabilniejszych ram, aby pomóc Ukraińcom przesiedlonym na terenie Europy pozostać w kontakcie z rodziną i przyjaciółmi, którzy pozostali w Ukrainie.

Program [MSCA4Ukraine](#), będący częścią [działań „Maria Skłodowska-Curie”](#), ma na celu wsparcie przesiedlonych badaczy z Ukrainy, aby mogli kontynuować pracę w organizacjach akademickich lub pozaakademickich w Europie. Program umożliwi im również powrót na Ukrainę w celu odbudowania państwowych zdolności badawczych i innowacyjnych. Portal [europejska przestrzeń badawcza dla Ukrainy](#) stanowi punkt kompleksowej obsługi umożliwiający badaczom mieszkającym w Ukrainie i uciekającym z Ukrainy uzyskanie informacji i usług wsparcia.

Unijną reakcję kryzysową opracowano przy wykorzystaniu różnych zasobów budżetowych: pomoc humanitarna, programy geograficzne i tematyczne w ramach instrumentu **ISWMR – „Globalny wymiar Europy”** i inne. [Działania polityki spójności na rzecz uchodźców w Europie](#) (CARE) umożliwiają szybkie przeniesienie dostępnego finansowania w ramach polityki spójności, aby udzielać wsparcia w sytuacjach nadzwyczajnych osobom uciekającym przed inwazją rosyjską w Ukrainie. Aby wesprzeć państwa członkowskie UE w zarządzaniu

przybywaniem osób uciekających przed wojną w Ukrainie na ich terytorium, przekazano im zaliczki w wysokości ponad 3,5 mld EUR.

Przepisy dotyczące [elastycznej pomocy dla terytoriów FAST-CARE](#), które są przedmiotem wniosku Komisji Europejskiej zatwierdzonego przez Parlament Europejski w październiku 2022 r., przewidują dalsze uproszczenie procedur związanych z wykorzystywaniem przez państwa członkowskie zasobów finansowych w celu złagodzenia skutków rosyjskiej inwazji na Ukrainę. W nowych przepisach określono dodatkowe płatności zaliczkowe w wysokości 3,5 mld EUR w 2022 r. i w 2023 r. Biorąc pod uwagę, że uchodźcy mogą zmieniać miejsce pobytu kilka razy, zniesiono wymóg związany z umiejscowieniem działań. Państwa członkowskie mogą obecnie zgłaszać wydatki za już zrealizowane projekty związane z potrzebami uchodźców; ponadto do połowy 2024 r. państwa członkowskie mogą uzyskać od UE 100 % finansowania na projekty promujące społeczno-gospodarczą integrację cudzoziemców. W przypadku tych projektów co najmniej 30 % kwoty należy przyznać władzom lokalnym i organizacjom społeczeństwa obywatelskiego działającym w społecznościach lokalnych. We wniosku przewidziano również pomoc przy realizacji inwestycji, które mogą być zagrożone ze względu na brak dostaw i niedobór siły roboczej.

W kwietniu 2022 r. Parlament Europejski [postanowił o bezzwłocznym przekazaniu](#) państwom UE udzielającym schronienia osobom uciekającym z Ukrainy około 3,4 mld EUR (z dostępnych 10 mld EUR) ze środków finansowych REACT-EU. Nowe przepisy przyczynią się do zwiększenia wstępnych płatności zaliczkowych z zasobów REACT-EU z 11 % do 15 % dla wszystkich państw UE. Państwa UE graniczące z Ukrainą (Węgry, Polska, Rumunia i Słowacja) oraz państwa, do których przybyła znaczna – odpowiadająca ponad 1 % populacji krajowej – liczba uchodźców z Ukrainy (Austria, Bułgaria, Czechy i Estonia), mogą natychmiast uzyskać 45 % (zamiast 11 %) swoich środków przeznaczonych na odbudowę bez konieczności przedstawiania jakichkolwiek faktur. W czerwcu 2022 r. Parlament Europejski dał również [zielone światło](#) dla makrofinansowej pożyczki w wysokości 1 mld EUR, aby pomóc Ukrainie zaspokoić jej potrzeby związane z finansowaniem zewnętrznym, które gwałtownie wzrosły z powodu wojny.

UE zwiększyła polityczne, humanitarne i finansowe wsparcie dla Ukrainy oraz nakłada na Kreml szeroko zakrojone [sankcje](#), aby osłabić jej maszynę wojenną. UE przyjęła szereg daleko idących i dotkliwych [pakietów sankcji](#). Unijne sankcje mają na celu osłabienie zdolności Kremla do finansowania wojny oraz obciążenie wyraźnymi kosztami gospodarczymi i politycznymi elit politycznych Rosji odpowiedzialnych za inwazję. Ponadto UE przyjęła szereg środków przeciwko Białorusi w odpowiedzi na jej udział w wojnie przeciwko Ukrainie.

Co więcej, Komisja przedstawiła [opinię](#) w sprawie wniosku o członkostwo w UE złożonego przez Ukrainę i zaleciła Radzie przyznanie jej statusu kraju kandydującego przy założeniu, że w wielu dziedzinach należy podjąć szereg działań. Znaczną większością głosów Parlament Europejski przyjął rezolucję wzywającą do [przyznania Ukrainie statusu kraju kandydującego do UE](#), torując tym samym drogę do podobnej [decyzji](#) Rady Europejskiej.

BUDŻET UE W LICZBACH

Poniżej przedstawiono kwoty udostępnione w ramach niektórych programów na lata 2021–2027: (zobowiązania, ceny bieżące, w mld EUR):

Dział i programy*	Całkowita** kwota na lata 2021–2027
Jednolity rynek, innowacje i gospodarka cyfrowa	
„Horyzont Europa”	86,12
<i>poza przydziałem w ramach NGEU</i>	5,41
Program InvestEU	3,07
<i>poza przydziałem w ramach NGEU</i>	6,07
Instrument „Łącząc Europę”	20,73
Program „Cyfrowa Europa”	7,59
Jednolity rynek (w tym COSME)	4,21
CŁA, Fiscalis i zwalczanie nadużyć finansowych	1,40
Instrument „Łącząc Europę”	20,70
Przestrzeń kosmiczna (program Copernicus, Galileo, EGNOS)	14,88
Spójność, odporność i wartości	
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)	226,05
Fundusz Spójności	48,03
REACT-EU	
<i>przydział w ramach NGEU</i>	50,62
Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF)	
<i>przydział w ramach NGEU</i>	723,82

Dział i programy*	Całkowita** kwota na lata 2021–2027
Unijny Mechanizm Ochrony Ludności (rescEU)	1,26
<i>poza przydziałem w ramach NGEU</i>	2,06
Program UE dla zdrowia	2,45
<i>poza przydziałem na podstawie art. 5 rozporządzenia w sprawie WRF</i>	3,30
Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+)	99,26
Erasmus+	24,57
<i>poza przydziałem na podstawie art. 5 rozporządzenia w sprawie WRF</i>	1,94
Europejski Korpus Solidarności	1,01
Kreatywna Europa	1,84
<i>poza przydziałem na podstawie art. 5 rozporządzenia w sprawie WRF</i>	0,69
Sprawiedliwość, obywatele, równość, prawa i wartości	0,95
<i>poza przydziałem na podstawie art. 5 rozporządzenia w sprawie WRF</i>	0,91
Zasoby naturalne i środowisko	
Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji (EFRG)	291,09

Dział i programy*	Całkowita** kwota na lata 2021–2027
Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich	87,44
<i>poza przydziałem w ramach NGEU</i>	8,07
Europejski Fundusz Morski, Ry- backi i Akwakultury (EFMRA)	6,11
Program działań na rzecz śro- dowiska i klimatu (LIFE)	5,43
Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji	8,45
<i>poza przydziałem w ramach NGEU</i>	10,87
Migracja i zarządzanie granicami	
Fundusz Azylu, Migracji i Integracji (FAMI)	9,88
Fundusz Zintegrowanego Zarzą- dzania Granicami (FZZG)	6,25
<i>poza przydziałem na podstawie art. 5 rozporządze- nia w sprawie WRF</i>	1,14
Bezpieczeństwo i obrona	
Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego (FBW)	1,93
Europejski Fundusz Obrony (EFO)	7,95
Mobilność wojskowa	1,69

Dział i programy*	Całkowita** kwota na lata 2021–2027
Sąsiedztwo i świat	
Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej (ISWMR – „Globalny wymiar Europy”)	79,46
<i>ponadto orientacyjne wykorzystanie środków powracających z Europejskiego Funduszu Rozwoju</i>	<i>1,13</i>
Pomoc humanitarna	11,57
Europejski Instrument Współpracy Międzynarodowej w dziedzinie Bezpieczeństwa Jądrowego	0,30
Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa (WPZiB)	2,68
Kraje i terytoria zamorskie	0,50
Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA)	14,16

* Wykaz programów nie jest wyczerpujący.

** Łączna kwota uwzględnia jedynie okres, którego dotyczy dany program. Dane z listopada 2020 r.

*** Dostosowanie dotyczące poszczególnych programów, przychody z kar pieniężnych.

Źródło: Komisja Europejska, [The EU's 2021-2027 long-term budget & Next Generation EU: facts and figures](#).

Dalsze wskazówki dotyczące ubiegania się o finansowanie unijne

Informacje na temat unijnych funduszy znajdują się na [stronie internetowej Komisji Europejskiej](#). W przypadku państw członkowskich UE informacje na temat funduszy UE można również znaleźć na stronach internetowych ministerstw i organów krajowych odpowiedzialnych za finansowanie unijne.

Na [stronie internetowej Komisji Europejskiej poświęconej zamówieniom publicznym i finansowaniu](#), która jest regularnie aktualizowana, można znaleźć trwające i planowane zaproszenia do składania wniosków dotyczących propozycji finansowania, uzyskać ogólne informacje na temat procedur i programów finansowania oraz złożyć wniosek online.

AUTORZY ZDJĘĆ

Okładka: Widok na most im. Charilaosa Trikoupisa w Grecji © bigguns/Adobe Stock

Widok na łuk kamiennego wiaduktu kolejowego prowadzącego przez las © Martin Moutayrek/Adobe Stock

Kręta wiejska droga © Danoz/Adobe Stock

Uścisk dłoni na budowie © M. Stocker/Adobe Stock

Zielone pola z kilkoma drzewami © Marek/Adobe Stock Kolorowe towarowe wagony kolejowe © Artegorov/Adobe Stock Port na Mykonos o zachodzie słońca © Gatsi/Adobe Stock

Rybak wyciągający rybę z sieci rybackiej © Daniele Russo/Adobe Stock

Krąg dłoni trzymających ziemię z kiełkującymi roślinami © Arnéll Koegelenberg – peopleimages.com/Adobe Stock

Mężczyzna wygłaszający prezentację przed siedzącą grupą młodych osób © Master1305/Adobe Stock

Nastolatka pijąca wodę z butelki z tworzywa sztucznego © pressmaster/Adobe Stock Zbliżenie na ramię osoby w mundurze wojskowym, na którym znajduje się plakietka UE © Bumble Dee/Adobe Stock

Drzewa na tle płonącego na pomarańczowo lasu © toa555/Adobe Stock

Zbliżenie na poślaczane ramy obrazów ze zwiedzającym muzeum w tle © irairopa/Adobe Stock

Zbliżenie na rękę mężczyzny wprawiającego w ruch koło wózka inwalidzkiego © nimito/Adobe Stock

Kobięcie dłonie trzymające kartę kredytową i piszące na klawiaturze laptopa © Liudmila Dutko/Adobe Stock

Widok z góry na bujny las sosnowy © Lane Erickson/Adobe Stock

Trzech naukowców pracujących na komputerach w laboratorium mikrobiologicznym © Gorodenkoff/Adobe Stock

Turbiny wiatrowe nad panelami fotowoltaicznymi na tle barwnego nieba © Mike Ma-reen/Adobe Stock

Uśmiechnięta matka z synem w trakcie badania przez pediatrę © Fizkes/Adobe Stock

Szereg flag narodowych przed siedzibą Parlamentu Europejskiego w Strasburgu © doganmesut/Adobe Stock

Kilka par dłoni budujących studnię przy użyciu łopatk i cementu © davide bonaldo/Adobe Stock

Przenikający się flagi Ukrainy i UE © weyo/Adobe Stock

UE oferuje wsparcie finansowe dla władz regionalnych i lokalnych, NGO, przedsiębiorstw, specjalistów i obywateli za pośrednictwem zróżnicowanych funduszy. Niniejszy przewodnik stworzony przez Biuro Analiz Parlamentu Europejskiego zapewnia łatwo dostępne informacje na temat pełnego wachlarza źródeł finansowania unijnego, podzielonych wygodnie według obszaru działania.

*PDF**Wersja drukowana*

ISBN: 978-92-848-1022-2 978-92-848-1052-9

DOI: 10.2861/522560 10.2861/288157